ROSKIES / LIT 5507   H. GOLDFADEN

פערזאָהנען

ר' אברהמציע — א בכבודער ייד א סוחר פון א יאהר 50 מיט א גראָוולעכער באָרד, קורצע פאות, אלטמאָדישן צילינדער אויף דעם קאָפּ, א שוואַרצע לאַנגע גיזשענטעטע טוויטע, די הויזען איבער די שטיוועל, רעט לאַנגזאם און טאַקטפאָל.

מירעלע — ר' אברהמציס טאָכטער פונ'ם ערשטן ווייב: א מיידעל פון 16 יאָהר. אין ערשטען אקט אין א לאַנג קאָלירענדיג ווייסן קלייד בעקרענצט מיט בלומען, די שיכלעך און די האַנדשוה פון דעם זעלבען קאָליר וואָס דאס קלייד, אויף דעם קאָפּ א קראַנץ מיט בלומען, אין דער האַנד א פעכער, אויסגעפּוצט מיט טהייער צירונג. אין 2 און 3 אקט — א קורץ אָרעם קליידיל פון באַרדאָ פאַרב א טינקעל פאַרטיכעל. טראָגט גרויסע לעפּישע שיך, די האָאר פונ'ם קאָפּ נאַכלעסיג אראָפּ געלאָזט. אין 4 אקט א פאַנטאַסטיש קורץ טירקיש קאָסטיומעל פון פערשידענע שטאָפן: זייד, אטלאס. סאַמט פון פערשידענע קאָלירען מיט שעה בעבריימט, די האָאר אראָפּגעלאָזט איינגעפלאָכטן מיט בנד אויף דעם קאָפּ א טירקיש געשטיקט היטעלע אויף דער זייט. אין 5 אקט אין איינפאַכן שיינעם רייזע־אַנצוג א דאַמענרייזע טעשיל א היטעלע מיט א שאַל.

בתיה — ר' אברהמצים צווייטע ווייב: א ווייבעל פון א יאָהר 35. אין ערשטן אקט אין א לאַנג שוואַרץ זיידען קלייד מיט א שוואַרץ סאַמעטענער יאַקע. אויף דעם קאָפּ אפאַריק מיט אשוואַרצין פאַנשאָן (שפּיצענ־הייבעל). אין 2 און 3 אקט — אין איינפאַך קורץ וואָהלען קליידיל א ווייסע געשטיקטע יאַקע מיט א ווייס געשטיקט פאַרטיך. אויף דעם קאָפּ א קאָלירענדיג העל זיידען טיכעל. אין 5 אקט דעם זעלבען אַנצוג מיט אין איבערשטן פּאַלטאָה.

ליזא — בתיה'ס טאָכטער פונ'ם ערשטן מאַן, א יונג מיידיל פון 16 יאָהר געהט באַלעסטיג געקליידט.

באבע יאחנע — בתיה'ס א מומע: אַיין אַלטע ידענע פון אריבער 70 אין 2 און 5 אקט: א טינקעל ציצען קלייד מיט א סיטריע יאַקע. א באַרדאָ פאַרטיך, א שאַל א טינקעלע אויף די אַקסיל, א טינקעל זיידען טיכעל אויף דעם קאָפּ. א פאָהר ברילען אויף דער נאָז. אין אין האַנד א שטעקן. אין דער אַנדערער א פישקעלע טאַבעקע. אויף דער לינקער באַק א פראַדאַווקע בעוואַקסן מיט גראָוע האָאר, די נאָז דויט — מיט מאָך בעוואַקסן — אין 3 אקט (אין טאַבלאָה) — אַין שוואַרץ קלייד, אַ לאַנג שוואַרץ פאַרטיך מיט זילבערנעם שעך אויסגעשטיקט פערשידענע ווילדע פיגורען אַרויטען לאַנגען שאַל מיט

Harvard College Library
Gift of
Leo Wiener
Nov. 16, 1898.
JLM 2895.50

Дѣйствіе 1-е Картина 1-я	1 אקט 1 בילד
Разстроеныя имянины	פאַרשטערט די שמחה
Дѣйствіе 2-е Картина 2-я	2 אקט 2 בילד
Затѣи колдуньи	די כישוף־מאַכערין מאַכט א פּלאַן
Картина 3-я	3 בילד
Базаръ въ Батушанахъ	דער מאַרק אין באָטושאַן
Дѣйствіе 3-е Картина 4-я	3 אקט 4 בילד
Мачиха	די שטיפמוטער
Картина 5-я	5 בילד
Колдовство	דער כישוף
Дѣйствіе 4-е Картина 6-я	4 אקט 6 בילד
Кафейная въ Константинополь	דאס קאַפע הויז אין סטאַמבול
Дѣйствіе 5-е Картина 7-я	5 אקט 7 בילד
Приготовленіе къ встрѣтѣ	א קעהגען פאָהרען
Картина 8-я	8 בילד
Корчма горитъ.	די קרעטשמע ברענט.

די כישוף־מאַכערין (1879)
פון אַבֿרהם גאָלדפֿאַדען

נ״י יעקב סאַפּירשטיין, 1893.
[= [illegible] 1887]

1

בריטע פראנזען, פערשפיעלט וויא א מאנטעל. אויף דעם קאפ איין אלט איספאניאלישען פאסאן; א סאמעטען שווארץ קיילעכדיג היטעלע געשטיקט מיט גאלדענע שעך מיט פליטערליך ארום דאס היטעלע ארומגעוויקעלט מיט א קאריטשנעווע גאז, שלייער וואס הייננט אראפ ביז אין דער ערד.

אליקים — באתיה'ס פעטער א בויקע מענש פון א יאהר 40 הויך געוואקסין טראגט שווארצע געדיכטע באקענבערד מיט לאנגע וואנצים. אויף דעם קאפ א שמויסען היטעלע אויף דער זייט. א שווארץ קורץ סאמעטען רעקיל 2 גרויכע גילדענע קייטען הייננען פון א זיגער, אברייטען רויטען גארטעל ארום ליב. קאלירענדיגע קליעטקע הויזען מיט לאנגע באטפארטאן אויף דיא פיס — אויף דיא פינגער א סך רינגען.

מארקום — מירעלעס חתן — אשלאנק געוואקסענער יונגערמאן פון א יאהר 24. אין א אקם א שווארצען אנצאג, זשילעט. — קראוואט האנדשוה ווייסע, אין אלע איבעריגע אקטען א געוועהנליך שיינעם אנצאג מיט איין איבערראק, א רונדען קאפעליש מיט א רייזעטאש אויף דער פלייצע.

האצמיך — א יוד פון א יאהר 38 אקליין צישויבערט בערדעלע מיט צוויא שפיצען, צוויא פאות נישט גאנץ לאנג, א קאשקעטיל, דעם האלדז ארום געבינדען מיט א קאלירענדיגער פאטשיילע, א לאנגע קאפאטע טינקעלע הויזען, מיט א פאר שיך — טראגט הינטער דעם אורעם א קעסטעלע מיט צעלניק, און אויף דער פלייצע א טויק מיט סחורה איינגעוויקעלט אין א ליינוואנד, ער נעהט אנגעבונען אין א זייט.

זרח — א קרעטשמאר פון א יאהר 45 לאנגע גרויסע שטיוועל א קירצען פעלץ מיט א רויטען גארטיל, אויף דעם קאפ א גרויס שמייסען היטעל און געריקט איבער דיא אויגען. מיט א רויטער בארד.

האימען — זרח'ס יונגערער ברידער פון א יאהר 18 דאס זעלבע געקלייט וויא זרח נאר אהן א בארד מיט א פאר לאנגע שווארצע פיאות

א העקער — איונגעל פון א יאהר 12 וואס טראגט ארים באבקעלעך — א קאמיסאר מיט א סאלדאט — סיעדוחעס אויף דעם מארק, פערשידענע סוחרים און קונים — מיידלעך בייא דער כישופמאכערן טירקען — זיצען אין קאפע הויז — א גומנאכטיגער — א פאקוסניק — א ציגאנער — א קאטערינטשיק מיט א קאטערינקע — געסט — איין עולם —

ערשטער אקט

ערשטעס בילד

ערשטע סצענע

(שטעלט פאר ר' אברהמצים גארטען, שעהן אילומינירט, מיט פערשידענע קאליערענדיגע לאמטערינדליך, וואס הייננען אויף דראטען צוגעבינדען צו דיא בוימר, אין דער מיטטע דער עסטראדע פון ביידע זייטען מארמאר בילדער. אין דער מיטט, איין האלברונדע ארקע פון בלומען און גרינע בלעטער, אונטען איבער טריעפ אראפ צו געהן — ליתקס זעהט מען דעם גלעזערנעם קארידאר פון ר' אברהמצים הויז, אכאך געסט מענער און פרויען שטעהן פון ביידע זייטען מיט אללערלייא פרעזענטע און בוקעטען אין דיא הענד, וואס האבען עס געבראכט צו מירילעס געבורט'ס טאג, צווישען זיא ר' אברהמצי, זיין חייב בתיה, איהר טאכטער ליזע, און מארקים דער חתן — וועהרענד מען הייבט אויף דעם פארהאנג באוויזט זיך מירעלע אין ווייסען בייל-קלייד, בעקרענצט מיט בלומען, זיא לאזט זיך אראפ נעהן אויף דיא טרעפליך פון דער עסטראדע, גיינט זיך צום עולם. וועהרענד אללע זינגען)

קאהר. צו דיין געבורטסטאג, צו דיין יו"ט היינט
האבען זיך פערזאממעלט דיינע גוטע פריינד
יעדער ווינשט דיר צו געטרייע רייד
פיעל נחת, און פיעל פרייד,
וויוואט! וויוואט! דוא ליעבעס קינד
וויוואט! — מיר ווינשען דיר געזונד } בים

געבראכט האט יעדער אין זיינע הענט
צו דיין געבורטס-טאג דיר א פרעזענט
פונ'ם גאנצען הארצען, נעהמ'ס, נעהמ'ס דיר
אזוי ווינשען אללע מיר,
וויוואט! וויוואט! . . . א. ז. וו.

מירעלע (זינגט) וואס טויג מיר דיא שמחה מיך נעהמט זיא נים
אז איך דערמאן מיך אין דער מינוט

וועה איז מיר און ביטטער
אז אין דער לוסטיגער שעה,
איז מיין געטרייע מוטטער
אויף מיין שמחה ניטא—. } בּיס

קאהד. לאזין זייא געהן
דיא טרויעריגע אידעען, !
יעצט דארף מען זיך פרייען
מיר בעטין, מיר!
דיין מאטע חלעבין
מענסט אונז אויך גלייבין,
וועט נאך דער לעבין
פיעל נחת אין דיר—.

מירעלע. איין און איינציג קינד בין איך געוועהן בייא איהר
איהר גאנץ לעבין איז נאר גיהאנגען אין מיר,
וויא זאלל מיך ניט זיין ביטטער
אז אין דער לוסטיגער שעה,
איז מיין געטרייע מוטטער
אויף מיין שמחה ניטא—. } בּיס

קאהד. לאזען זייא געהן .... א׳ ז׳ וו׳

מירעלע. איין טהייערען וואונש האט זיא שטענדיג געהאט:
דיין חופה צו דער לעבין, וויא העלפט מיר שוין גאטט׳
וויא זאלל מיר ניט זיין ביטטער .... א׳ ז׳ וו׳

קאהד לאזען זייא געהן .... א׳ ז׳ וו׳

אברהמציע. (צו מירעלען) איז דאס א יושר טאכטער־לעבין, אז מיך קאסט אזוי
פיעל געלד דיין געבורטסטאג, נאר דיר תענוג אן צו טהון דיך פרייליך
מאכין, און דוא פארשטערסט אונז דיא שמחה מיט אזוינע טרויעריגע

געדאנקען! אסת מאקע, דיין מאמע איז דיר צו פריה אפגעשטארבען, נאר
דאס האט דאך גאטט אזוי געוואלט, און עס איז דאך שוין אזאך וואס
ס׳איז פארפאללען. האסט זיך אלליין געזעהן, טאכטער, וויא פיעל מיך
האט געקאסט איהר קריינק, איך האב אוודאי ניט געוואלט זיא זאלל
שטארבען. איך האב מיך גענוג אהער געלייגט, און גענוג געלט אויס
געבראכט. נאר וואס העלפט עס?... נא און אזא זאך וואס מע קען
שוין צוריק ניט חאפען, דארף מען זיך גאר ניט דער מאהנען. דבפרט
נאך אויף א שמחה. און וואס מיין קינד, פעהלט דיר דען בייא דיין טאטען?
האסטו דען ניט אללע פערגניגען בייא מיר?— איך בין שוין אן אלטער
מאן, מיין גאנץ עשירות, מיין גאנץ הארעוועץ, איז דאך נאר פון דיינעט
וועגן מיין ליעב קינד, נא וואס זשע נאך פעהלט דיר בייא מיר?— איז
דיר דען דיא שטיף מאמע (ווייזט אויף בתיה׳ן) ניט געטרייא פונקט וויא אין
אייגענע? (מירעלע ניט אויפ׳ן) האב איך דען געדארפט צו געוואלט חתונה
האבען נאך דיין מאמעס טויט. ווען ניט צו ליעב דיר? פלעגסט דיא אלליין
ניט זאגען ווען זיא האט נאך געוואהנט בייא אונז אין שכנות און פלעג דיך
צו זעהן וויא איהר אייגען קינד— פלעגסטו דאמאלס אלליין ניט זאגען אז זיא
איז דיר געטרייא פונקט וויא אין אייגענע מוטטער? און טאקע צו ליעב
דעם האב איך מיט איהר חתונה געהאט, איך האב ניט געקוקט אויף קיין
כבוד, ניט אויף קיין געלד. אבי זיא זאלל דיך אפ היטען וויא אין אייגענע
מאמע, אבי דוא זאלסט האבען אטרייסט.. וואס זיין אפשר?
בתיה (געהט צו איהר צו, נעהמט זיא אן בייא דער האנד) מירעלע. האסט זיך
מיך ליעב, טהוא זשע מיר צו ליעב און זייא מונטערער.
אברהמצי (צו מירילען) איז דיר דען ליעטטשקע ניט געטרייא וויא אין אייגענע
שוועסטער?
ליעזע (נעהמט זיא אויך אן בייא דער האנד) מירילע! זיססע מירילע, נא גיב מיר
גיך אקוש, און ווער אביסעלע פריילעכער.
אברהמצי (צו מירילען) שטעהט דען ניט דיין געליבטער חתן פאר דיר? (מארקוס
נימט איהר אקוש אין דער האנד, וואז בייגט איהר קאפ אויף זיין אקסעל)
און וויא לאנג נאך מיינסטו וועט דויערן ביז צו דער חתונה? נאך שבת
באשטעל איך דיר שוין ביים שניידער חתונה קליידער צו נייען, און קאם
וועררן וויא פארטיג, שפילען מיר שוין דיא חתונה אין אגוטער שעה.
מרקוס. נא גענוג, גענוג מירילע צו זיין אזוי טרויעריג. לאמער זיך א ביסעלע
אונטער האלטען (צום עולם) נא ליעבע געסט קלערט עפעס אויס אשפיעל
מיט וואס מיר זאללען זיך קענען אמוזירען – נא אין וואס זאללען מיר יעצט

Jewspeak/advertising jingle

שפיעלען. (אין דעם מאמענט דער הערט מאן האצמיכ'ס שטיממע פון דרויסען שרייענדיג: צעלניק! צעלניק זיי א מאקע גוט, גוט, דאס קימט אן האצמיך דער ראזנאשטשיק! ער וועט אונז שוין אונטער האלפען.

צווייטע סצענע

האצמיך. קומט אריין מיט א פעקיל אויף דיא פלייצים. אין איין האנד אקעסטעלע. אין דער אנדערער האנד האלט ער אן ארשין. הייבט נאך אן פון דרויסען צו שרייען) צעלניק! צעלניק! קויפט וואלוויל בנאמנות איך זאג אייך אן לצנות. ווער ס'וועט וועללען טהייער, דער זאל ברענען אין פייער: גלעזערנע זאקען בענדליך גומילאסטיקנע ברילען, שטאלערנע הויזענטראגער. לעדערנע שפילקעס, כשר'ע זייפען, טריפה'נע בייטלעך. פארעווע מעסערליך, רויטע קאנוועטן, ווייסע, טריפוואקס, קאמליך בארשטליך, קנעפליך. זאפאנקים דער רוח זאלל מיך נעהמען, (אללע צולאכען זיך)

מארקום. (שלאגט אהם איבער) וואס טיהט איהר דא האצמיך?

האצמיך. א קשיא וואס האצמיך טיהט דא. דער רוח זאלל מיך נעהמען! האצמיך אונ קוקט מיך אן. אונ קאכט וועטשערע דער רוח זאלל מיך נעהמען! וואס הייסט? איך געה מיר ווי א מיין שטייגער איז. פון דיא קאפע הישליך. פון דיא בעדר היזליך. פון אלטע שווארצע יאהר (ד׳ ר׳ ז׳ מ׳ נ׳) טאמער וועל איך עפעס לייזן פאר סחורה. פרנסה ברידער! א ווייב מיט אסאך קינדערליך (ד׳ ר׳ ז׳ מ׳ נ׳) וויא איך געה דא אזוי דורך. ווען איך עס לאכט זיך עפעס וועהר שטארק ביי ר׳ אברהמ'צין אין דיא פענסטער ארא טראכט איך מיר דער רוח זאלל מיך נעהמען! לאמיך נאר אריין געהן. אונ גלייך וויא איך האב געטראפען אונ עז הערט אן עולם מיט מענשען. דאס דארף איך דאך טאקע האבען (ד׳ ר׳ ז׳ מ׳ נ׳) איהר וועט דאך מיר אוודאי עפעס גיבען צו לייזן. א ווייב מיט אסאך קינדערליך (ד׳ ר׳ ז׳ מ׳ נ׳) נא קויפט ושע בילליג בנאמנות. איך זאג אייך אן לצנות. ווער עס וועט וועללען טהייער, דער זאל ברענען אין פייער. גלאזערנע זאקען באנדליך... א. ז. וו.

מארקום. (שלאגט איהם איבער) שטעהט שטעהט האצמיך! יעצט איז ניט דיא צייט פון האנדלין. איהר זעהט דען ניט אז יעצט איז ביי אונז א שמחה?

האצמיך. א שמחה (דער ר׳ ז׳ מ׳ נ׳) נא אונ ר׳ אברהמ'צי האט מיך גאר ניט געגעבען אויף לעקאך אונ בראנפען? עס מוז אוודאי זיין מירעלעס תנאים? (ד׳ ר׳ ז׳ מ׳ נ׳)

בתיה. ניין האצמיך, היינט איז מירעלעס געבורטסטאג.

האצמיך. וואס הייסט דאס באדם טאג? ס'הייסט אין דעם טאג וואס מען נעהט אין באד אריין? (אללע לאכען).

אברהמצי. שטיל דיא נאר! אין דעם טאג צוריק מיט 17 יאהר איז מיין מירעלע זאל לעבען געבוירען געווארען, דער פאר איז ביי אונז הייגט אוי'ט!

האצמיך. א יו"ט? דארף איך דאך קיין תחנה ניט זאגען (ד׳ ר׳ ז׳ מ׳ נ׳) ס'הייסט אז מען דער מאנט זיך ביי אייך אין דעם טאג וואס מען איז געבוירען געווארען דארף מען מאכען א יו"ט! אונ איך ווייס אז איך פאר שעלט מיר דיא יאהר אונ טאג וואס איך בין נאר געבוירען געווארען אויף דער וועלט אזוי פאר שווארצט צו ווערין. (ד׳ ר׳ ז׳ מ׳ נ׳) נאר מהיכא תיתי, א יו"ט איז א יו"ט – אויב אזוי וועט דאך ביי מיר מירילע אוודאי האנדלין אפאר זאקען באנדליך. אזוי איז דאס א גוטע מירילע. א הארצעדיגע מירילע. (ד׳ ר׳ ז׳ מ׳ נ׳) ניט איין מאהל האט זיא מיר געשענקט אן אלט קליידיל פאר מיין פלוניתי'טעס וועגין אונ העמדעליך פאר מיינע אסאך קינדערליך (דער ר׳ ז׳ מ׳ נ׳) נאר אייער ווייב זאל לעבען בתיה איז מיר גאך שולדיג פון פאר שבועות אן עטליכע קאפיקעס פאר דיא טיכליך וואס זיא האט גענומען נאר נישקשה, איך געטרויע איהר, זיא וועט מיר אוודאי אפ געבען, (צו בתיה'ן) אויאה בתיהנו?

בתיה. (וויא מיט אביתער) איך וועל דיר אפ געבין, איך וועל דיר אפ געבין!

האצמיך. נא קויפט זשע בילליג בנאמנות, איך זאג אייך אן לצנות ווער עס וועט וועלען טהייער דער זאל ברענען אין פייער...

מארקום. (שלאגט איהם איבער) שטעהט, שטעהט ר׳ האצמיך...

האצמיך. גלאזערנע זאקען בענדליך שטאלענע הויזענטרעגער...

מארקום. נייט אזוי גוט האצמיך, אונ לייגט אוועק אין דער זייט אייער פעקיל...

האצמיך. גומילאסטיקענע ברילען, פארעווע מעסערליך טריפ...

מארקום. יעצט איז ניט דיא צייט פון האנדלין, יעצט ווענט איהר ביי אונז א גאסט...

האצמיך. רויטע קאנוועטן, ווייסען טריפ... (מארקום נעהמט ביי איהם צו דאס פעקיל לייגט עס אנידער אין ווינקעל) ר׳ מרדכי איהר זאלט נאר אכטונג גיבען אז עמיצער זאל ביי מיר ניט אנטלייען אפאר זאקען באנדליך...

מארקום. (צום עולם) נא מיינע ליעבע, איצט לאמיר עפעס אויס קלערין א שפיעל וועלען מיר זיך אללע אין איינעם אונטערהאלטען (עטוואס טראכטענד) לאמיר שפיעלען אין פאנדא.

האצמיך. ניין, לאמיר בעסער שפיעלען אין קניפליך ווער עס וועט ארויס ציהען דאס קניפעל דער זאל הייסען געבין משקה (ד ר ז מ נ!)

מארקום. ניין, ניין, משקה וועט דאך במילא זיין, ווייל עס איז דאך היינט

4

אשמחה נאר הייסט איהר גאר וואס. האצמיך וועט אונז גאר עפעס זינגען
איאה האצמיך?

אללע. יאה, יאה, האצמיך זאל עפעס זינגען, ער האט אגוטע שטימע.

האצמיך. איך האב אפילו מיין שטימע איבער געלאזט אין דער היים ביי מיין פלוניתטע... נאר מהיבא תיתי אז קהל פארלאנגט וועל איך זייא צו ליעב טהון, וואס זשע זאל איך אייך זינגען?

מארקוס. זינגט וואס איהר קאנט.

האצמיך. נא וועל איך אייך זינגען „דער רוח זאל מיך נעהמען" (זינגט)

דיא מענשען זענען היינט פאלש אונ פערשטעלט
אין דער מיינונג איז איעדער פערשיעדען;
מיט'ן מויל רעדט מען ניט נאר איינס אין דער וועלט,
אונ אין הארצען איז מען אונ-צו-פרידען:
אייער פריינד וועט דוקא ניט זיין אזוי פויל
ביא זיך אין שטוב אייך שעהן אויף צו נעהמען,
פריינדליך וועט ער ריידען צו-נ-אייך מיט'ן מויל
אונ זיך טראכטען, „דער רוח זאל אייך נעהמען"

צו זיינעם א בעל חוב קומט איינער אריין
אונ פאדערט זיין וועקסעל קוויטירען,
דער בעל חוב נעהמט איהם אויף לפנים גאנץ פיין
אין הייבען אן ביידע דישקורירען,
„מיין וויזיט" זאגט דער קרעדיטאר „געפעהלט אייך גאר ניט וואהל"
„זאגט דעם אמת איהר האט אייך ניט צו שעהמען"
„וועדער איינגענעהם" — ענטפערט איהם דער בע"ח מיט'ן מויל
אונ טראכט זיך, „דער רוח זאל איהם נעהמען!"

א ווייבעלע איזנ'ס האט נאר אן אלטען מאן
אונ איזנער דרעהט זיך אויך אין מיטען...
צום מיטאג לאדט זיא איהם שטענדיג אן

אונ ער מאכט איהר אפטע וויזיט'ן!...
דער אלטער מוז איהם אויך אויפנעהמען זעהר וואהל
„זייט הייםיש, איהר האט אייך ניט צו שעהמען
„קומט אפטערס" בעט איהם דער אלטער מיט'ן מויל
אונ טראכט זיך, דער רוח זאל איהם נעהמען;...

אין בולטאר דרעה איך מיך צווישען פיעל הערן
איך דער זעה אבער ניט גוט מיט דיא אויגען,
האט זיך מיר געמאכט אז איך האב אנטגערין
איינעם אנגעטרייטען אויף דיא הינגער-אויגען;
פארדאהן! — ענטשולדיג איך מיך פאר איהם אזוי וואהל —
„ס'טהוט אייך וועה? זאגט, איהר דארפט אייך ניט שעהמען"
„—עט, מאכט ניט אויס" — ענטפערט ער מיר מיט זיין מויל
אונ טראכט זיך, „אונ דער רוח זאל דיך נעהמען"!...

א צייט ליעבט א מיידיל א יונגער שארלאטאן
אונ האלט זיא אין איין האלזען אונ קישען,
ער זאגט איהר צו אז ער וועט זיין איהר מאן
טאקי מיט חופה וקדושין;
„נא שטעל שוין א חופה, נא זייא ניט אזוי פויל"
—בעט זיא איהם— וואס האסטו זיך צו שעהמען"
„איך וועל דיך נעהמען" זאגט ער איהר צו מיט'ן מויל
אונ טראכט זיך „דער רוח וועט דיך נעהמען!"...

צללע. (פלעסקט מיט דיא הענד) בראווא! בראווא האצמיך!

האצמיך. בראווא! דער רוח זאל מיך נעמען!

אברהמצי. נא מיין לעבן! האסטו זיך שוין אביסיל צערשטרייעט?

האצמיך. אקשיא צו האצמיך קען צו צטראגען?

מארקוס. נא יעצט מיגע ליעבע וועלען מיר שפיעלען אין בלינדזיקיט! —

האצמיך. וואס? אונ בלינד ווערן? זאל נאט היטען! איך האב א ווייב מיט
א סאך קינדערליך דרוטע'נ!

דריטע סצענע

(קומט אריין דער קאמיסאר, און גערט צו צו האצמיכן, האצמיך מיינענדיג אז ער האט אנגעכאפט איינעם פון דיא געסט, חאפט ער זיך ארויף אויף אידם)

האצמיך. הא הא, ר' מא קום, נא איצט וועט איהר בלייבען, נישקשה, וואס איז, איך האב געטענט בליינען — (דער קאמיסאר וויל איהם פון זיך אראפ חארפען, ער לאזט זיך ניט, ע ניין ר' מארקוס, וועט איהר הייסען גיבען משקה איז גוט, אלא ניט האלט איך אייך אייך שבת (און ווא ער האט זיך נאר אפגעבאנדען דאס טיכעל. און האט געוואלט איהם פארבינדען, דערזעהט ער פלוצים דעם קאמיסאר, און פאלט אנידער אויף דער ערד מיט שרעק). אוי אוי! איך האב ניט קיין טאביקע. ניין ניין פרוץ לעבען. וויא איך טראג בארד און פיאות אז איך האב ניט קיין טיטון, איך האנדיל נאר מיט כשריע סחורה.

קאמיסאר. וואו איז דער בעל הבית פון דאנען?

האצמיך. (פאר שרעק הערט ניט וואס ער פרעגט איהם) אוי אוי, איך האב א געריבטע כאס. איך האב ערשט באצאהלט א פראנק מיט 50 סאנטים אין דער פרעמאריע.

קאמיסאר. דאס פרעג איך דיך ניט, איך פרעג דיך (וואו איז דער נירטה?

האצמיך. (שוין ניט אזוי דער שראקען איך האנדיל ניט מיט ספירט. דא איז א שמחה, קאן זיין איהר זאלט דא קריגען א ביסעל ספירט.

קאמיסאר. (מיט א בייזער) אויף דארויף פרעג איך דיך ניט, איך פרעג דיך אויפ'ן בעל הבית פון דאנען.

האצמיך. וועלמען מיינט איהר ר' אברהמצין? ניט מיך? (ער הויבט זיך אפ מיט שרעק, אונטין ארום, אלע מאהל נעהענטער צו דער טהיר און שרייט) ר' אברהמצי! ר' אברהמצי! גערט זייט מוחל דער ארון דארף איך האבען. און ויברח משה. האצמיך שטעל פיס! (ער לויפט ארויס.

פירטע סצענע

(אללע, אברהמצי מיהעלע, מארקוס און דיא איבעריגע, קומען אריין)

אברהמצי. (צום קאמיסאר) וואס ווינטשט איהר מיין הערר, איך בין דער וירטה פון דעם הויז.

קאמיסאר. אום נאהמען פאס געריכט בין איך געקומען אייך ארעטירען.—

אללע. (מיט שרעק) וואס איז דאס?!

מרקוס. ניין דאס איז נאר אזא שפיעל וואס דיא היינטיגע וועלט שפיעלט מינסטענס דרינען...

בתיה. יאה, יאה, נאר אויף ווערמען זשע וועט פאלען דער גורל!

מארקוס. לאז זיין טאקע אויף מיר אליין. איך וועל צום ערשטין בלינדען. (מען פערבינט איהם דיא אויגען, אלע שטעלען זיך אויס אין ארונד, מארקוס אין דערמיט אין זינגען)

אללע. (ארום דרעהענדיג זיך ארום מארקוס'ן זינגען)

טראלאלאלא! — שפיעלען זינגען—

טראלאלאלא! — דאס מאכט מוטה!—

טראלאלאלא! — טאנצען שפרינגען—

טראלאלאלא! — גוט, גוט, גוט!—

מארקוס. (מאכט מיט דיא הענדט גליך וויא ער וועל זיא חאפען, זייא צו לויפען אין אלע זייטען)

איך בין דאך נאר א בל נדער!

אללע (לויפען ווידער צו) וואס איז דאס פאר א ווינדער? (צו לויפען זיך ווידער

מארקוס — — — צו לויפט זשע אייך ניט קינדער!

אללע (לויפען צו) אט זענען מיר אללע דא. (צו לויפען זיך)

מארקוס — — — יעדער לויפט אוועק באזונדער!

אללע (לויפען צו) נא חאפ זשע, אונז געשווינדער! (לויפען אוועק)

מארקוס — — — צו לויפט זשע אייך ניט קינדער!

אללע (צו לויפענדיג) אט זענען מיר אללע דא.

(אלע נעהמען זיך ווידער אן בייא דיא הענדט, דרעהן זיך ארום ארום ארום מארקוסן, און זינגען דיא ערשטע פערזען „שפיעלען זינגען... א. א. וו.— ווערענד אלע זינגען דרעהט זיך מארקוס ארום אין דער מיטט ראהד און מאכט מיט דיא הענדט ביז ער חאפט אן בתיהן, עס ווערט א געלעכטער מיט א געשריי „בראווא" מע בינדט אפ מארקוסן דאס טיכיל און מען פערבינדט בתיהן, אלע נעהמען זיך ווידער אן און זינגען דיא פערזען וויא בייא מארקוסן, ביז בתיה חאפט אן האצמיכען עס ווערד ווידער א געלעכטער מיט א בראווא, מען פארבינד האצמיכען דיא אויגען און עס געשיהט ווידער דאס זעלבע וויא בייא מארקוסן מיט בתיהן, ענדליך אויף עס לעצט צו ווייזען זיך אללע אין איין אנדער צימער אריין, האצמיך בלייבט איבער אליין און זוכט מיט דיא הענדט אין דער לופט דין און הער עמיצען צו חאפען, און ניט געפינענדיק קיינעם זאגט ער: ע ע! איהר האט זיך באהאלטען, נישקשה איך וועל אייך געפינען"—. ביז ענדליך

מארקוס. (צום קאמיסאר) זאגט איהר מיר ניט זאגען און וואס בעשטעהט דעם מענשענס פערברעכען? ער איז דאך בעקאנט אין דער שטאט אלס ארדענטליכער בירגער, וואס האט אויף זיין לעבען זאגאר קיין פראצעס מיט קיינעם געפיהרט?

קאמיסאר. דאס איז ניט מיין, אויך ניט אייער זאך, דאס געריכט וועט אלעס ערקלערען, אלזא צענערט ניט, און קומט.

מירעלע. (מיט א געוויין פאלט דעם פאטער אויפ'ן האלז) פאטער! פאטער!

אברהמצי. רוהיג מיין קינד, איך פיהל מיך דא אין גאר ניט, וואס זשע האסטו זיך צו שרעקען! דא האט עפעס געמוזט זיין א קליינער טעות, און ווייטער ניט.

ליעזע. (צו בתיה'ן) אוי מאמע, דיא כישופמאכערין וואס האט דא נעכטען געלייגט קארטען, האט טאקע געזאגט אז דא וועט עפיס געשעהן איין אומגליק.

בתיה. (עס זיא אצי ביא דער האנד) שטיל!!...

(דיא מוזיק פאנגט אן צו שפיעלען א טרויער-מארש)

אללע. וועה איז אונז!

מירעלע. ראטעוועט, ס'איז מיר ניט גוט —

איך בין פערביא — אוי!

(זיא פאלט אין אהנמאכט, בתיה מיט מארקוסען האלטען זיא אונטער)

אברהמצי. זייט געזונד, זייט געזונד — זייט געזונד!...

מוזיק שפיעלט פארטווערענד דעם טרויער—מארש גאנץ שטיל, אלע בלייבען שטעהן טרויעריג, מיט אנגעבייגטע קעפ; דער קאמיסאר פירט פאמעליך ארויס אברהמצין, וועלכער קוקט זיך אלע מאהל אום צוריק צו דיא זיינעגען, ביא דעם מאמענט לאזט זיך דער פארהאנג לאנגזאם אראפ.

צווייטער אקט

ערשטע סצענע

צווייטעס בילד

(אין 2 חדשים ארום)

שטעלט פאר בתיה'ס איינפאכע צימער, פון ביידע זייטען טהירען וועהרענד דיא מוזיק גיט דיא רעטורנעללא קומט אריין פון דער רעכטער

זייט טהיר מירעלע, ארעם געקליידעט, צופלאסען דיא האאר, מיט איין עמער אין דער האנד, פערוויינט, פערזארגט, דעם קאפ אראפגעלאזט, שטעלט אנידער דעם עמער, און זינגט,

עלענד פון אללע ביימער וייט
אויף א בארגעלע גאנץ קליין,
וואקסט נאך גאר א יונג ביימעלע
אין ווילדען וואלד אלליין!— } ביס

דיא זון ברענט דעם שטארק אין קאפעלע
דער רעגין וואשט דאס אפ,
און דיא טראפענס פון דיא בלאטליך
רינען ווי טרערין אראפ.— } ביס

קיין שאטען שיצט דאס ניט ארום
עס פאטשט דעם פרייא דער ווינד!...
צו דעם, איך עלענד יתומהלע
בין איך געגליכען אצונד... } ביס

דער טאטע איז ניטא, קיין מאמע האב איך ניט...
א שטיעף-מוטער פאר איהר
זיא קוויילט מיך, אוי! און קיין שום מענש
נעהמט זיך ניט אן פאר מיר.— } ביס

(זיא פארדעקט כמעט דיא הענד דאס פנים און וויינט)

גיסט טרערין, רינט, ווי ווייט איהר קאנט! טאטער וועט איהר מיר קענען גרינגער מאכען אויף מיין שווער ביטער הארץ!... ווי א שווערער שטיין פרעסט מיר מיין ברוסט, דיא שמערצען דריקען מיר דעם אטהעם, און אויף דעם הארצען איז מיר אזוי שווער — אזוי שווער (פויזע); יאה, געטראפען האסטו כישופמאכערין ווען דוא האסט מיר קארטען געלייגט. יאה יעצט בין איך דיך געקומען צו גלייבען.... שלעכטע פרויא! פאר וואס האסטו יעדען אויסגעלייגט צום גוטען, נאר מיר צום שלעכטין? ביסטו דען מיין מיין שטיעף מאמען אבעסערער גוטער פריינד ווי מיר? און ווען יאה, ביסטו דען אומשטאנד יענעם צו ליעב טהון, ווען דיא קארט פאלט אזוי? (פויזע); אלוואי— זאגט מיר דיא כישופמאכערין— זאל דיר זיין צום גוטען איך ווינש

דיר אוודאי גוטס, נאר דאס נייגטעל פיק וואס איז געפאלען נעבן דער דאמע טרעף וויזט דיר אויף צרות און אויף אומגליק!... די גוטע פרויא האט מיך געוואלט טרייסטען, נאר אומזיסט איז געוועהן, איהרע ווערטער זענען מיר טיעף, טיעף אריין אין הארצען, און יעדען אין דער פריא ווען איך פלעג ערוואכען פון מיין שלאף, איז מיר אויפ'ן הארצען אזוי שווער געוועהן פון די שרעקליכע חלומות, אז זייא האבען פון מיר אזש א תל געמאכט... (נאבדענקענד) זאל שוין דאס זיין דאס אומגליק וואס מען האט מיין פאטער פלוצלונג פארשיקט, צו עס שטעהט מיר נאך פאר א גראססער אומגליק?...

שוין אין די לעצטע צייטען, נאך ווען מיין פאטער איז אין דער היים געוועהן האט שוין די שטיפמאטע אנקעגען מיר זעהר שלעכט געהאנדעלט, נאר איך האב עס איהם ניט געוואלט דערציילען כדי ער זאל קיין יסורים ניט האבען, ער קען אוודאי יעצט מיינען, דארט וויא ער איז, אז ער האט מיך דא איבערגעלאזט אויף גוטע הענט, אה ניין! געטרייער פאטער! עס איז שוין ניט מעהר די געטרייע בתיה וואס האט מיט אונז א מאהל אין שכינות געוואהנט, פון איהר איז יעצט געווארען א שלעכטע בייזע שטיעפמאמע, אז איך קען שוין מעהר פון איהר ניט אויס האלטען, איהר טאכטער איז יעצט די בת יהודה, און מיט מיר ארבייט זיא נאך ערגער וויא מיט אין אייזעל, איך מוז זייא בעדינען, דארף די נעכט לאזט זיא מיך ניט שלאפען, שיקט מיך ארום אין די גרעסטע רעגינס, אין די גרעסטע קעלטען, זידעלט מיך, שעלט מיך, שלאגט מיך, מוטשעט מיך ביז צום טויט און איך ווייס ניט פאר וואס. — און דא האב איך קיין אייציגען גוטען פריינד פאר וועמען מיין שווער ביטער הארץ אויס צו דער ציילען, מיין חתן איז אוועק געפאהרען טאמער וועט ער קענען אויסווירקען מען זאל מיין פאטער בעפרייען, אזוי בין איך געבליבען עלענד, איך אומגליקליכע יתומה... אה! גיסט טרערען! רינט וויא זייט איהר קענט טאמער וועט איהר מיר קענען גרינגער מאכען אויף מיין שווער ביטער הארץ!....

צווייטע סצענע

בתיה. (אריינקומענדיג פון דער רעכטער טהיר — מיט א געשרייא) נאך שטעהסטו דא דיא מויד! פון ווען אן איך האב זיא אוועק געשיקט נאך איין עמער וואסער, און דיא פוילע קאנאליע האט זיך נאך פונ'ם ארט ניט גערירט! (גיט זיא א שטופ) ריהר זיך שוין, אין דער ערד אריין! דוא מיינסט אז דוא ביסט בייא מיר נעפעסטעט וויא ביים טאטען בייא דיינעם, אבער גאר ניט! (מירילע ווייגט)

קען נאר אן א מין ראיען, אז דאיען זאל איך שוין נאכין קאפ גאך דיינעם עט זיא נאך א מאהל א שטופ) געה שוין דוא פארשייווע מויד! ווארין איך צעריים דיך אויף שטיקליך! (מירילע אבגעהענד לינקס קוקט זיך אום בייז) געה נאר א מין קוקען, אז ארויס נאללען איהר שוין דיא אויגען! (מיריל געהט אוועק.)

דריטע סצענע

בתיה. (פאר זיך אליין) נא נא, נא דיר א מויד אויף מיין קאפ! (פויזע) מע מוז אבער היינט זעהן מאכען א נעק מיט איהר איך וועל איבערערעדען מיט דיא באבע יאחנע זיא וועט מיר דיא בעסטע עצה געבען, א מעהר וואס קען דאס זיין וואס זיא איז נאך נישטא? (זיא קוקט זיך ארום לינקס) דאכט מיר איך העהר עמיצען געהן דארט? הא הא! דאס איז זיא אט-א פנים, קאם וואס זיא שלעפט זיך דיא אלטע מכשפה (הויך) קומט אריין באבע יאחנע, האט קיין מורא ניט, עס איז קיינער נישא אין שטוב.

פירטע סצענע

באבע יאחנע. וואס איז ווידער בתיה, וואס האסטו עס מיך געשיקט רופען?

בתיה. איך האב אייך זעהר נעהטיג באדארפט, באבינקא, איך האב אייך געוואלט בעטען, איהר זאלט מיר אפ טהון א כישוף איך זאל שוין דיא מויד אויך אין גאנצען פטור ווערין אזוי וויא דעם טאטען איהרע. לאז זיא זיך מיר אויפהערין צו דרייען פאר דיא אויגען, קורץ, איך וואלט געוואלט שוין אין גאנצען דיא גאנצע משפחה פטור ווערין, נא באבינא, קאנט איהר מיר טאהן אזא כישוף?

באבע יאחנע. (נעמט ארויס דיא פושקע, טהוט א שמעק טאבאק) געה שוין געה, נאך בעדסטו וויא א קינד? נאך איז זיא דיר אנגעערט אז איך טהוא יענעם כישוף? נאך מיינסטו אז איך זיך טעפלען – סמיילע האר, איך דרעה ארואהד אין קוימען, שטעק א מעסער אין דער ערד אריין, מאך איך עפעס מיט דעם? דיא קונצען מאך איך נאר אוים צו נארען געלד בייא דיא נארנים וואס זענען פארגלייבט אין דערינען, אבער אין אמתין האט דאס גאר קיין ווערטה ניט—און אין וואס מיינסטו באשטעהט מיין גאנצער כישוף? נאר איז דער גרויסער פראקטיקע פון דער וועלט וואס איך האב גילערנט, דאס לעבעדיגקייט, דיא חכמה, דיא פעהיגקייט צום שווינדעל, אט דאס איז דער גאנצער כישוף, און ווייטער גאר ניט! (שהוט א שמעק טאביקע, צו ניסט זיך שטארק

אונ שעפשעט שטיל מיטען מויל) בתיה׳ האט דען דיא שטאט אליין ניט געזאגט בשעת דוא האסט תחונה געהאט מיט אברהמצין אז דוא האסט איהם א כישוף אבגעטהון! אונ דעם אמת ווייסט דוא דאך וואס ס׳איז געוועהן, אז דאס האט נאר אנגעמאכט מיין געניטשאפט אין דער וועלט, אונ ווייטער גאר ניט! (טהוט א שמעק טאביקע) פארשטעהסטו מיך, איך האב פראסט ארויס געזעהן אז אברהמצי איז א רייכער אלמן, אונ האט מעהר ניט וויא איין אונ איינציג קינד, אונ דוא ביסט דאך געוועהן איין ארימע וויסטע אלמנה האב איך דיר געהייסען, דוא זאלסט זיך אריין ציהען צו איהם אין שכינות, אונ זיך קלאממערשט מאכען איין איינגאנג צום קינד, איהם שמייכלען אונ תנפהנען, זיא באדינען, בעווייזען איהם אונ איהר טרייאשאפט, ביז אברהמצי האט דאס באמערקט, אונ האט דיך אריין גענומען צו זיך אין שטוב, זאלסט זיין א גוטע דינערין דיין קינד, אונ איהם א געטרייע ווירטהען, אט אין דעם איז באשטאנען דער גאנצער כישוף, אונ ווייטער גאר ניט! (טהוט ווידער א שמעק טאבעקע) נא אונ דאס וואס מען האט איצט אברהמצין איינגעזעצט, האט דאך דיא גאנצע שטאט ניט פארשטאנען וואס דאס באטייט! — אבער אין דער אמת׳ן וואס איז געוועהן? ווייסטו? דאס דריידיל האב איך געדרעהט דורך דיין פעטער אליקים, ער זאל מאכען פאלשע באנקנאטען, אונ פאלשע חתימות. אונ זאל עס איהם טאקע אליין אונטער ווארפען, אונ איהם טאקע אליין אונטער מסרן, אונ עס איז טאקע אזוי געוועהן. אנגעדרעהט בתיה דרעהט דיא באבע יאחנע נאך א דריידיל, וואס ס׳וועט אויך הייסען ביי דיר א כישוף — אז פאר דיין מאנס אוועקגעהן האט ער איבערגעשריבען דיא קלייט סימן דוח אויף דיין נאהמען, אונ אויף דעם איבעריגען געלד וואס געהערט צו זיין טאכטער האט ער דיך טאקע געמאכט פאר עפיטראפ דעריבער, נא אונ וויא אזוי דעריבער צו עפיטראפען דאס דארף מען דיך שוין ניט לערנען, פארשטעהסטו מיך?

בתיה. יאה, דאס אלסדינג איז טאקע יעדער רעכט, וואס טהוט מען אבער מיט דער מויד, אז איך זאל זיא אין גאנצען פטור ווערין! וואס דארף איך זיא דא?

באבע יאחנע. ווילסט זיא פטור ווערין! בע! דאס איז אויך א קלייניקייט, צו דעם וועט מן הסתם דיא באבע יאחנע אויך אויס זוכען עפעס א מין "כישוף". (טהוט א שמעק טאביקע, קלערט איניגע מינוטען — נאכהער גיט זיא פלוצים א חאפ אן בתיה׳ס האנד, אונ זאגט מיט פרייד) בתיה! ס׳איז דא! ס׳איז שוין דא נאך א כישוף! דוא ווילסט זיך זיא אין גאנצען פטור ווערין (בתיה שאקעלט מיטען קאפ א צייכען אויף "יאה") הער וועש מיך אויס, דוא שיק זיא מיר

היינט אין מארק אריין, אונ דאס געלט וואס דוא וועסט איהר דארפען מיט געבען זאלסטו עס איהר טאקע אליין אריין לייגען אין קעשענע אונ טאקע מיניה וביה ביי איהר עס צוריק ארויס נעהמען, אזוי אז זיא זאל עס גאר ניט בעמערקען — פארשטעהסטו? איך דארף דאך דיך קיין סאך ניט לערנען וויא אזוי עס צו טהון, אויף אזוינע זאכען, ווייס איך דאך, ביסטו דאך תמיד איין בריהטשקע געוועהן, נא אונ דער נאך אז זיא וועט קומען אין מארק אריין אונ וועט ניט האבען צו באצאהלען פארען פלייש, וועט זיא דאך שוין מן הסתם אהיים מורא האבען צו קומען, ווארום זיא קען דאך דיך שוין וואס פאר א שלאק דוא ביסט, אז איידער אין דיין מויל, איז שוין פיעל בעסער אין גיהנם, אריין צו פאלען, נא, אונ דער נאך אזוי וויא זיא וועט שטעהן אויפ׳ן מארק וועל איך שוין אונטער קומען, אונ וועל שוין וויסען וואס איך האב מיט איהר צו טהון איך זאג דאך דיר, בתיה, מעגסט זיין זיכער אז מעהר אין שטוב ביי דיר וועסטו זיא שוין ניט זעהן, (טהוט א שמעק טאבאק — אונ נאך איניגע מינוטען נאכדענקענד, קוקט זיא זיך פלוצים ארום אין אלע זייטען, רוקט זיך נאהענטער צו צו בתיה׳ן ראהמט איהר שטילערהייד איין אין אויער) ווייסטו וואס בתיה, כ׳איז נאך א סברה, אז ס׳וועט נאך ארויס געלד דורך איהר!.... נא האלט מיך דא מעהר ניט אויף, ווייל איך וויל ניט אז עמיצער זאל מיך דא טרעפען, ווארום דורך דעם קען קאליע ווערין דער גאנצער "כישוף".... פארשטעהסטו? נא זייא געזונד, אונ האב שכל!... (לאזט זיך אוועק געהן)

בתיה. (שבייט איהר נאך) געהט געזונדערהייד, אונ שיקט מיר דעם פעטער אליקימ׳ן אהער.

באבע יאחנע. שעהן, שעהן, (טהוט א שמעק טאביקע פארניסט זיך, אונ געהט אוועק לינקס).

פינפטע סצענע

בתיה. (פיר זיך אליין) וועלטען, זעהר וועלטען איז צו זעהן אזוינע פרויען. — וואס דיא האט שוין אויף איהר לעבין ניט איבער געטהון, אונ רוהט ניט איין, אונ ווערט גאר ניט מיעד. (נאכדענקענד) נא! דאס, אז עס וועט מיר נאך געראטהען, וועט שוין זיין מיט אללעמען גוט, איך וועל מיר שוין קענען מיין ליעבנקען פערזארגען, איך קאן מיר גאר ארויספאהרען אין איין אנדער שטאט צו וואס דארף איך גאר וואוינען אין אזא ארט וויא יעדער קען מיך! (גיא שרייט) סידעל! סידעל!

זעקסטע סצענע

מירעלע. (קומט אן פון דער רעכטער טהיר) וואס איז מומעניא!

בתיה. נעם זיך דאס קוישיל אונ געה אין מארק אריין איינקויפען. (מיריל געה
אהינצו רעכטס. קעהרט זיך באלד אום צוריק — בתיה נעהמט ארויס א בייטע
מיט געלד, לייגט עס איהר קלאמטערשט אריין אין קעשענע, נעהמט ע
ארויס צוריק) נא וועהסטו? אט האב איך דיר אריין געלייגט געלד אין קעשענ
נאר דוא ביסט דאך א שלימזלדיקער האז, קאנסטו דאך עס נאך פארליערען
נעדענק וששי' עס וועט דיר קיין ערגער צרות ניט פעהלען. וועכט זיך אוי
מיינע אויגען ניט מאהרין ווייזען, געה! (בלייבט פלוצים שטעהן אונ גיט
א קוק אויף איהר) וואס איז דאס? ליעזענקעס שאל האסטו נאר אן געטהון
קראנק ביסטו אוי צו געהן?

מירעלע. עס איז דאך אבער זעהר קאלט אין דרויסען.

בתיה. עס גאר אן! דיא פארצערטילטע בריאה, עס איז איהר שוין קאלט
געווארען, ניתקשה דער רוח וועט דיך נאך היינט ניט נעהמען, אלוואי ערשט
מארגען! ווייסט פון איהר אראפ דעם שאל) וואס? מיינע אלטע שיך האסט
אנגעטהון?

מירעלע. מיינע זיינען דאך אבער צוריסען.

בתיה. אויף א קול) אז ריסען זאל דיך ביים בויך אונ בייא דיא קישקים, לעבדיגער
פאטער! מע דארף נאך צו דיר האבען קרח'ס אוצר, מעזאל דיך קענען אויס-
האלטען, נאך קיין יאהר אפילו נישא אז מע האט איהר געמאכט א פאר
שיך האט זיא זיא שוין צעריסען! ניין, איך האב ניט קיין שיך פון דיינעט
וועגען, (נעהמט פון איהר אראפ דיא שיך — גיט זיא א שטופ) אט אזוי ביסטו
בייא מיר ניט קראנק צו געהן, נא געה שוין אין דער ערד אריין, ריהר דיך!
(נעהמט דיא שיך מיטן שאל, אונ געהט אוועק רעכטס)

דריטעס בילד

זיעבענטע סצענע

(שטעלט פאר א מארק אונ ווינטער צייט א קעגין — א שורה הילצערנע קליטליך
וויא מען פערקויפט ברויט, פלייש, קעז, פיטער א. ד. ג. פון ביידע זייטען
רעכטס את לינקס זיצען ווייבער. נעבין יעדער עטליכע קוישיך מיט פער יעדענע
פתרות קארטאפליעס, ציבעלים, א. ד. ג. נעבין דיא קליטען ועהט מען ארום
דרעהן זיך אסך יודען מיט אלטע קליידער, אלטע שטיוויל א. ד. ג. איינגע

קליטניקעס מיט דיא ...יפען, איינגע פארקויפען, איינגע מאכען א חלוף —
(ווייבער זינגען)

וחרים. קויפט, קויפט קונים
קומט קומט אהער!
א מארק אזוינעם
איז צו קריגען שווער.
קויפט אויב איהר זענט נאר מבינים:
עסין, טרינקען אללע מינים
קויפט וואס איך גלוסט } בים
האלב נאר אומזיסט,

והרים. פריש פינע וואסער, קארפ אונ שלייען. —
ונים. ניין מיר דארפין מעהל אונ קלייען! —
דינעס. דאס קענט איהר נאר בייא אונז געפונין! —
קונים. א גערעכטי מאס האט נאר אין זינען! —
קאהר. קויפט, קויפט קונים... א' ז' ור'

ודינעס. ציבעלים, קארטאפלים, קריפ אונ חריין! —
קונים. פאמלאזשאנעס ווילען מיר נאר זעהן! —
ודינעס. אט האט איהר פרישע א פאהר א דרייער! —
קונים. מיר קענען ניט קויפען, ס'איז צו טייער! —
קאהר. קויפט, קויפט קונים... א. א. וו.

ונגליך. גוטע זייפען, בארשטען שוואמען! —
קונים. ניין מיר ווילען דארע פלאמען! —
ודינעס. בייא אונז בייא אונז געפינט איהר אלדינג דאס; —
קונים. וויגט גלייך אונז אפ, נאר א גוטע מאס! —
קאהר. קויפט, קויפט קונים... א' א' ו'

א קצב (זינגט)

פריש צאפילדיג ; און צאפילדיג , ריין אפגעריבען
כשר מיר אזא יאהר !
פון א שאפעלע איז מיר געבליבען
פיסעליך נאר א פאר ! ...
אוי ! פיסעליך לעבעדיגע , לעבעדיגע פיסעליך
האבין מיר שוין געזעהן ! ...
מיט רויטע געשטרייפטע שיך און זעקעליך !
פון דיא האלטין מיר ניט גיין ! —
זייא נעהמען צו געלד מיט דעם ווינד
און טריקנען אויס דעם מח ...
און פון דיא קומט צו א שטיק גזינד
און קאסטען נאך בילליגער אויך — .

פריש , צאפילדיג און צאפעלדיג , ערשט פון דעם מעסער
וואהלט איך , וואס איך גליסט :
פיפיקלעך , לעבערלעך , אדער נאך בעסער ,
א פעטע , א כשרע ברוסט ! ..
אוי ! ברוסטילעך לעבידיגע , לעבידיגע ברוסטילעך
האבען מיר שוין געזעהן ! ...
צו פארשטעלט צו פארוויקלט , צו ניט באהאלטען !
פון דיא האלטין מיר ניט גיין !! —
זייא נעהמען צו געלד מיט דעם ווינד
און טריקענען אויס דעם מח — .
און פון דיא קומט צו א שטיק געזינד
און קאסטען נאך ביליגער אויך — :

sexual innuendo

פריש , צאפילדיג און צאפעלדיג , ערשט פון דער שחיטה
דעם שוחטס חתימה אויף איהר :
א טעליצע א יונגע , א פעטע א נוטע
האנדעלט מען נאר בייא מיר ! —
אוי ! טעליצעס לעבידיגע , לעבידיגע טעליצעס
האבין מיר שוין געזעהן !
וואס לויפען ארום מיט יונגע ביקליך !
פון דיא האלטין מיר ניט גיין ! —
זייא נעהמען צו געלד מיט דעם ווינד
און טריקענין אויס דעם מח !
און פון דיא קומט צו א שטיק געזינד
און קאסט נאך ביללינער אויך ! —

heifer

ball

[...]עהרענד דער קצב האט אפ געזונגען , הייבען אלע אן צו שרייען , קויפט , קויפט יודען , קויפט ווייבליך)

[...]ן דעם עולם רוקט זיך ארויס א קליין יונגעלע , ארום געבונדען ארום האלדז [...]קייטל כיט באבקעלעך איבער געדעקט מיט איין אלט לאווינד — ער זינגט)

הייסע באבקעלעך ידעלעך הייס !

[#4]

נישטא איין מענש אויף דער וועלט ,
וואס לעבט אפ זיינע יאהרין
מיטין ווינד צו פערדינען דאס ביסעלע געלד —
א מלאכה איז א חסרון ! —
ער פוילט זיך צו פערדינען וואס ער עסט ,
דארעווען איז פאר איהם א בושה ! —
ער קוקט נאר אהים צו עסין קעסט ...
און צו דערטאפין א פעטע ירושה !

קראנק איז ער, וויא איך אויך
אזוי צו הארעוועט מיט דעם שוויים!
און צו שרייען אין דער הויך
הייסע באבקעלעך, יודעלעך, הייס! —

דארט ריקט זיך אויף דער גאס און ווערט ניט מיעד
א גאנץ שטיק עולם הבא!...
דאס איז איין אייניקל פון א גוטען יוד,
און בייא דער זייט זיין נבאי!...
מען גיט איהם א נדבה, ער זאגט ס'איז קליין,
און שעלט אייך אן מיט טויזענד רוחות,
וויל זיין זיידע איז דער קאדניער געוועזען
דער פאר איז ער אזא מיוחס,
קראנק איז ער וויא איך אויך
אזוי צו הארעוועט מיט דעם שוויים!
און צו שרייען אין דער הויך
הייסע באבקעלעך, יודעלעך, הייס! —

דארט שפאצירט א שאלטיק אויף דער גאס!
לערנען קען ער גאר ניט!
ער גייט ארום גאר פוסט און פאס!
און מיהט אלסדינג וואס מען מאהר ניט!...
ער צו לייגט זיך אין טעהאטער וויא א גראף!...
אז ער האט קיין קאפיקע, קען איך אייך שווערן — .
און האט נאך העזה, אט דער קאיאף,
אויס צו פייפען דיא בידנע אקטערין!
קראנק איז ער וויא איך אויך
אזוי צו הארעוועט מיט דעם שוויים,
און צו שרייען אין דער הויך
הייסע באבקעלעך יודעלעך, הייס! —

---

idler

אכטע סצענע

(האצמיך קומט ארויף אויפ'ן מארק)

מיך. (הייבט אן צו שרייען נאך פון אונטער דיא קוליסען) צעלניק! צעלניק! גלעזערנע זאקען בענדליך, גומילאסטיקענע ברילען, שטאלענע הויזענטראגער, לעדערנע שפילקעס, כשר'ע זייפען, טרייפהנע בייטעלעך, פארעווע מעסערליך רויטע קאנווערטען, ווייסע טריפוואקס, קאמליך בארשטליך, קנעפליך, זאפינקעס, קויפט וואלוויל, בנאמנות איך זאג אייך אן לצנות, ווער עס וועט...

לי. האצמיך, ענגלישע נאדלין האט איהר?

מיך. נאך וואס פאר ענגלישע, זייא רעדין גיט אפילו איין ווארט פראנצייזיש, נאר וויא פיעל דארפסטו עס מיידילי?

לי. א גראסס נאדלין —

מיך. א גראסס? א גראס וועל איך דיר פאר קויפין פאר וועלוועליר (ער לייגט אנידער דאס פעקיל, און בינט עס אויף)

לי. וויא טהייער קאסט בייא אייך א גראסס נאדלין?

מיך. גישט טהייער 30 קאפיקעס

לי. 30 קאפיקעס? צו טהייער!

מיך. איך זאל אזוי דערלעבין אהיים צו קומען צו מיין וויב מיט אסך קינדערליך וויא עס קאסט מיך אליין. טהייערע נאר ווייל לכבוד שבת גיב איך זייא דיר אוועק פאר וועלוועליר.

לי. ס'איז צו טהייער, איך וועל אייך נאר געבין 20 קאפיקעס.

מיך. אזא קליין מיידילי און האט שוין אזוי גרויס שכל צו דינגען זיך, נא דער פאר וועל איך דיר לאזין פאר 25 קאפיקעס און שטעק אוים דיין שיין הענטעלע און לאמיך דיר אפצעהלין (ער נעהמט ארויס פון א פירעלע נאדלין און צעהלט איהר אריין אין דער האנד אריין) 1 — 2 — 3 — 4 — 5 — 6 — ... זאג מיר נאר מיידעלע, וויא פיעל ביסטו עס אזוי אין גאנצען אלט וואס דוא קאנסט זיך שוין אזוי גוט דינגען?

לי. איך בין אלט 13 יאהר.

מיך. אזוי 13? הער א מעשה, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20,... און וויא פיעל קאן אלט זיין דיין מאמע'נאל לעבין, מיינסט איך קאן איהם ניט, דעם רויטען גנב, וויא פיעל איז ער שוין אלט?

לי. מיין טאטע איז אלט א יאהר 35

מיך. וויא געפעלט דיא אייך, איך בעט אייך, איהרע יאהרין האט זיא פאר

לייקנט. און דעם טאטנס יאהרין וויל זיא אויך פאר לייקענען. דער טאט
איהרער זאגט זיא איז אלט א יאהר 30, נישקשה ווערסט מיך ניט אפ נאר
איך ווייס אז דיין טאטע איז שוין אלט אוודאי איהאר 40. הערסט? 40
41, 42, 43, 44, 45, 46 .47, 48, 49, 50. אט קוקסטו מי
אין מיידילי, וויא פיעל מיינסטו אשטייגער זאלט איך אלט זיין אזוי גיא ה
זעהסט מיך מיטן קליינעם בארדילע. הא?

מיידילי. איך ווייס, אפשר 40 יאהר.

האצמיך. (צו לאבט זיך) 40 זאגט זיא. איך בין שוין אזוי פאוואליע קרוב צ
60 יאה יאה, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70
71, 72, 73, (מיט אויפץ) אוי, אוי. אוי! הלוואי וואלטין מיר ביידע געלעבט
אזוי פיעל וויא פיעל מיין זיידע האט געלעבט איך האב געהאט א זיידען עיה
האט ער געלעבט 125 יאהר! יאה, יאה 125, 126, 127...
(ער צעהלט איהר אפ ביז 144) אה, זעהסטו מיידעלע! אט איז נאך איבער
געבליבען 5 נאדלין, נא דיר זייא אוועק, איך וועל דיר פאר זייא קיין געלד
ניט רעכענען, עהרליך? נא גיב אהער געלד, און געה גיך אהיים און זעה
זעה זאלסט ניט פערלירען, ווארום דיין מאמע קען נאך זאגען אז איך האב
דיר ניט עהרליך אפ געציילט. (זיא גיט איהם געלד, און געהט אוועק)

האצמיך. נא קויפט זשע בנאמנות איך זאג אייך אן לצנות ווער עס וועט יעלין
טהייער, זאל ברענין אין פייער, גלעטערנע זאקען בענדליך, שפאלענע...

איד. (צו האצמיכן) לאווינד האסטו? האצמיך!

האצמיך. נאך וואס פאר אלאווינד, איהר מעגט אייך ווינשען אזא יאהר וואס פאר
א לאווינד איך האב.

יוד. א נוא לאמיך זיא נאר אן קוקען? —

האצמיך. אט אה, איהר זעהט? (ער האלט דיא לאווינד אין זיינע הענט, רייבט
זיא אלע מאהל דורך, און קעהרט זיא איבער, און ווען דער יוד וויל נאר
נעהמען אין דער האנד אריין דיא לאווינד צו בעטראכטין, לאזט ער ניט און
טהוט נאך אמאהל דאס זעלבע) וואס פרעגסטו שאלות? — צו דאס איז
א גוטע לאווינד, נישקשה איהר מעגט אייך ווינשען אזוי לאנג צו לעבען וויא
פיעל דיא לאווינד קען געדויערין!

יוד. וואס זשע לאסטו מיך ניט אנקוקען זיא? —

האצמיך. אז איהר דארפט גאר ניט קוקען, הייסט אייך אפ מעסטין און שוין!

יוד. וויא טהייער זשע לייזטו דעם ארשין?

האצמיך. ווייס איך? — וואס דארף מען זיך דינגען, מיר גיט, דיר ניט, הייסט אפ
שניידין! —

יוד. ניין, אזוי קויף איך ניט. זאג מיר וויא טהייער לייזטו דעם ארשין?

האצמיך. ארענדיל ארויף, ארע דיל אראפ, עס וועט אויך קאסטין מיין בלוט א פערטעלע
דער ארשין —.

יוד. וואס רעדסטו האצמיך? א פערטעלע דער ארשין אזא פראסטע לאווינד? —

האצמיך. איך זאל אזוי דערלעבען אהיים צו געהן צו מיין ווייב מיט אסך קינדערליך
דער רוח זאל מיך נעהמען, וויא עס קאסט מיך אליין טהייער. איהר ווייסט
דען אט א פנים כן וואגען דיא לאווינד שטאמט ארויס? — אויב איהר האט
געהערט פון דיא 3 גרויסע פאבריקאנטען: שאחרייא עט שווינדעלזאהן
דאס איז זייער לאווינד, פערשטעהט איהר שוין? איהר מעגט מיר גלייבען
ווען ס'איז ניט ערב שבת וואלט איך זיא אייך ניט אוועק געגעבען אפילו
פאר 40 קאפיקעס, —

יוד. ניין, ניין, האצמיך אזוי טהייער קען איך דיר ניט צאהלין, אויב דוא ווילסט
15 קאפ' איין ארשין מעגסטו מיר אפ מעסטען—

האצמיך. וויא פיעל דארפט איהר עס ארשין?

יוד. איך דארף האבען א 30 ארשין

האצמיך. ניט מעהר וויא 30 ארשין? נא און אז עס וועט איבער בלייבען עטליכע
ארשין וועט איהר זייא דאך אויך מן הסתם צו נעהמען, חלעבין. ס'קומט
צונויפען אין אשטוב: דאס העמדעלע דעם קינד צו פאר רעכטין, א פאר
הויזען אונטערנייען א שווארצין סורטאק פארלאטען. — הערט זשע אויס, אזוי
וויא ס'איז שוין שפעט, און איך דארף נאך היינט געהן לכבוד שבת אין
מרחץ אריין וויל איך מיך מיט אייך קיין סאך ניט דינגען און וועל אייך אפ
שניידין צו 20 קאפ. איין ארשין און איהר דארפט גאר ניט ריידין, (ער
נעהמט דעם ארשין און וויל אנהייבען צו מעסטין).

יוד. האסטו גאר א ריכטיגען ארשין? האצמיך

האצמיך. א שאלה אביסיל אשפאגיל נייער פון דער קלייט ערשט ניט לאנג האב
איך איהם פארעכט (ער מעסט דיא לאווינד און צעהלט) 1, 2, 3, 4, 5.
6, 7, 8. אוי איז דאס א ביטיר שטיקיל ברויט, אט אזוי זעהט איהר,
פלאג איך מיך שוין אין דעם איאהר-14 אבער 15, 15, 16, 17, 18,
19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, היינט א חוץ דעם לאזט אונז
פשוט דיא רוסע ניט לעבין, ערשט איערנעכטין האב איך געמוזט אין
דער רוסע באצאהלען פאר א בילעטיל 18 רובל מיט 36 — 37, 38,
39, 40 — אה איהר זעהט וויא פיעל ס'איז דא 40 ארשין מיט א האלבין,
נאר פאר דעם האלבין רעכין איך אייך ניט — ערענדטליך?

יוד. נא, נא, לייג צונויף און בארעכין וויא פיעל עס קומט דיר.

האצמיך. וואס איז דען דא אזוי פיעל צו רעכנען ? ס'איז דאך א פשוטער חשבון. פאר 40 ארשין מיט א האלבען קומט מיר 8 קערבליך ביז 10 קאפ. אזוי ווי בעם האלבען ארשין רעכן איך אייך ניט, קומט מיר 9 קערב... אהן א גילדען — נאט אייך דיא לאווינד און גיט מיר גיכער געלד וויל... דארף באלד אוועק געהן.

יוד. (באצאהלט איהם, נעהמט דיא לאווינד און דיא הענד אריין) וואס איז דא... האצמיך ? וואס איז זיא עפעס אזוי גרינג דיא לאווינד ?

האצמיך. הערסטו, אט דאס איז דאך מאקע אסימן פון גוטער לאווינד, נא געה... מיר געזונטערהייד, איהר זאלט עס דער־לעבען אין גיכען צו צו רייסען א... דיברת משה, האצמיך שטעל פים, (ער געהט אוועק)

נײנטע סצענע

(מירעלע קומט ארויף אויפ'ן מארק געהט צו צון א קצב)

מירעלע. גיט מיר א גוטע אקע פלייש, (דער קצב וועגט איהר אפ — זיא חאפט זיך צו דער קעשענע ארויס צו נעהמען געלד און געפינט עס ניט, ברעכט דיא הענט הכם איבער דער סצענע באלד דא באלד דארט. הייבט אן צו וויינ...) **קצב.** וואס וכט איהר מאמעל ?

מירעלע. אוי, פינצטער איז מיר! נאך דאס האט מיר געפעהלט וויסט איז מיר דיא שטיעף מאמע האט מיר מיט געגעבען געלד אין מארק אריין אויף פלייש צו קויפען, האט דאס עמיצער ביא מיר ארויס גענאנבעט, וואס טהוט מע... יודישע קינדער! וואס פאר איין עצה גיט מען זיך ? (וויינט שטארקער — ע... זאמלין זיך ארום איהר ארום איין עולם מיט מענשען, וועלכע בעטראכטין זיא פערוואונדערט) וועה איז מיר, אקלאג איז מיר, איך ווינש מיר גיכער דע... טוים איידער אהיים צו קומען צו דער שטיעף מאמע אן געלד און אן פלייש... יודען בני רחמנים, גיט מיר איין עצה ! (זינגט)

אוי איהר יודען בני רחמנים !
א גוט הארץ איז דא ביא אייך ! —
ביא אייך איז דא געווען דינ ם,
פסקעט מיר אויב דאס איז גלייך ?
פאר וואס לאזט מען געוועלטיגען דארט איינער....

און אויף א יתומה קוקט זיך ניט אום קיינער ?
אוי איהר יודען בני רחמנים
א גוט הארץ איז דא ביא אייך ! —

...אהר. ווער איז דאס קינד ?
פערבלאנדזיט געווים !
עס בעט הילף אצונד
ווער ווייכט ווער זיא איז ? —

...רעלע. אוי איהר־יודען בני רחמנים !
א גוט הארץ איז דא ביא אייך ! —
קוקט אייך צו צו דיא סימנים....
איך האב זייא א סך, א סך
דאס איז ניט פון קיין חיה צו ריסין,
פון א מענש — א פרויא איז דאס צו ביסין !....
אוי איהר יודען בני רחמנים
א גוט הארץ איז דא ביא אייך ! —

...אהר. ווער איז דאס קינד .... א' ז' ווי

...רעל. אוי איהר יודען בני רחמנים,
א גוט הארץ איז דא ביא אייך ! —
נעהמט מיך צו איך פאל אויפ'ן פנים.
גיט מיר ערגיץ אויך א דאך !...
צו געהן אהיים זאלט איהר מיך ניטען ·
דער רוצח וואַרט מיך דארט צו טייטין...
אוי איהר־יודען בני רחמנים
א גוט הארץ איז דא ביא אייך ! —

...אהר. ווער איז דאס קינד .... א' א' ווי

צעהנטע סצענע

(וועהרענד זיא זינגט דעם לעצטען סטראף קומט ארויף דיא באבע יאחנע, געה
צו צו מירעלען אונ בעטראכט זיא)

באבע יאחנע. וואס וויינסטו מיידעלע ?

מירעלע. גאר ניט !

ב. יאחנע. וועמעס ביסטו ? ביסט א היגע צו ניין ?– וויא הייסטו ?..

מירעלע. איך הייס מירעל.

ב. יאחנע. וואסזשע זיטצטו דא אונ וויינסט ? האסט דא עלטערן ?

מירעל. ניין . מיין מאמע האט מען פארשיקט פאר א בלבול . אונ קיין מאמ
האב איך ניט וויא איך געשטארבען .

ב. יאחנע. וויא אזוי האט דיין מאמע געהייסען .

מירעלע. שפרה דיא נגידות'טע האט מען זיא גערופען

ב. יאחנע. וואר ! שפרה ר' יוחנן'ס טאכטער ! דער שטעטישער רב איז געוועז
דיין זיידע ?

מירעלע. יאה !

ב. יאחנע. וועה איז מיר ! אונ דוא ביסט איהר קינד ? וועה איז דיין מוטען ! –
(דאס לעצטע וואר'ט ציהט זיא אוים מיט אויגען) וואס זשע טהוסטו דא . אזוי
נאקעט אונ פערוויינט ! –

מירעלע. וואס א טובע וועגט איהר מיר !

ב. יאחנע. וואס הייסט מירעלע, דיא מאמע דיינע האט דיר גאר קיינמאהל ניט
דערצעהלט ! שטייטש דיין מאמע עליה השלום, מיט מיין טאטען עלי
השלום זענען דאך געוועהן לייבלעכע געשוועכטער קינדער ! פינקטער איז
מיר ! וואס איז מיט דיר אזוינס געווארען מירעלע ! וואס טהוט דער טאט
אברהמצי ! –

מירעלע. איך האב דאך אייך שוין געזאגט אז דעם טאטען האט מען פערשיקט פאר
א בלבול. –

ב. יאחנע. נא, נא !

מירעלע. נא אונ איך בין געבליבען ביא א שטיעפמאמע – זיא שלאגט מיך, הרגעט
מיך, מוטשעט מיך ביז צום טויט ! איצט האט זיא מיר מיט געגעבען געלד
אין מארק צו גיין אויף איינצוקויפען. האט מען עס ביא מיר גענומען, האב
איך מורא אהיים צו געהן, דיא שטיעפמאמע וועט מיך דערהרגענען ! (וויינט)

ב. יאחנע. וואס פאר א שטיעפמאמע ! וועה איז מיר ! אברהמצי האט אויך ניט
געהאט וואס צו טהון נאר חתונה האבען אויף דער עלטער –. פינקטער איז

מיר ! אזוי נאקעט, דוא קענסט דאך נאך אזוי פערפרוירען ווערן אין
א שאלעכען – קוק אן, אן שיך אויך ! אונ וועה איז דיין מוטען ! (נעהמט
ארויס פון אונטערן שאל אפאר אלטע שקראבעס. גיט זייא מירעלען אין צו
טהון) נא. טהוא אן דערוויל דיא שקראבעס. וואס איך האב זייא טאקע
ערשט דא אויפ'ן מארק געקויפט. אונ קום צו מיר אהיים !... וועסט זיך
ביא מיר אביסעלע דערווארעמען. דערנאך וועל איך דיך אפפיהרען אהיים,
אונ איך וועל מיך שוין מיט דער כלבטע, מיט דער שטיעפמאמען דיינער גוט
אפרעכענען. (נעהמט אראפ פון זיך דעם שאל אונ גיט איהר) נא טוה אן דעם
שאל, זאלסט דערוויל ניט דערפרוירען ווערן. אונ קום שוין מיט מיר אהיים,
אונ וועה איז דיין מוטען ! (זייא געהן ביידע אוועק).

ולם. קויפט קויפט קונים !... א. א. וו.

(אין מיטטען געזאנג הייבט אן צו שיטען א"ניא — טהיל הייבען
אן צוא לויפען הין אונ הער איבער'ן מארק זיך צוא דער ווארעמען,
אונ וועהרענד זיא זינגען אעם ביז אין לעצטען פערז לאזט זיך דער
פארהאנג שנעלל אראפ)

דריטער אקט

ערשטע סצענע

פירטעס בילד

(שטעלט פאר דאס פריערדיקע איינפאכע צימטער בתיה'ס, וועהרענד
דער פארהאנג הייבט זיך אויף, שטעהט בתיה מיט אליקום'ן אונ ריידען).

תיה. וואס זשע זאגט איהר פעטער אליקום ! איז שוין פארטיג ?

אליקום. יאה בתיה, אלע חתימות זענען שוין פארטיג, איך האב שוין אפילו דיא
פאפירען ארויס גענומען אז דוא ביסט דער גאנצער עפיטראפ (אפיקאן) איבער'ן
געלד. אונ דאס הויז איז שוין אויך פערשריבען אויף דיין נאהמען, אצונד זענען
מיר שוין פארטיג.

האבתיה. איך מיין, אז עס וואלט גלייכער געוועהן, אז מיר זאלען אלדינג פערקויפען
אונ אוועק פאהרען פון דאנען ! וויל טאמער וועט מען דערפון געוויר ווערן
זענען מיר אלע פערלוירען ! –

אליקום. פאר דער פאר האב קיין מורא ניט, לאמיר נאר דעם שטן פטור ווערן –

עס הייסט מירעלען. וועט שוין אלעדינג רעכט זיין. —

בתיה. וואס טהוט זיא. וואו איז זיא?

אליקום. אה, איך האב זיא שוין גוט בעזארגט: זיא איז יעצט ביא דער בא... יאחנע פערשלאסען אין א בעזונדער צימער. זיא ווערט גוט בעוואכט, א... אז קיין פויגעל וועט צו איהר ניט צו קומען, אונ איך וועל שוין זעהן דא א... זוכען איינעם פון מיינע בעקאנטע „סטאמבלער" אונ וועל זיא איהם פערקוי... אונ דעמאלט אז מיר וועלען זיא פטרין, דעמאלט, וועט שוין אלעס רעכט...

(אין דעם מאמענט הערט מען קלאפען פון דער לינקער זייט)

בתיה. געה נאר זעה אליקום, ווער געהט עס דארט?

אליקום. (געהט צו.. צו דער טהיר, קוקט זיך איין, קעהרט זיך באלד אום א... דיא שפיץ פינגער, ראהמט איין שטיל) בתיה! מארקום געהט! —

בתיה. (דערשראקען) מארקום?...

אליקום. ש..ש..ש.. זייא גאר ניט אזוי איבערראשט דיא ווייס נאר וויא דיין ראל... צוא שפיעלען. איך מוז אוועק געהן (ער געהט אוועק רעכטס).

צווייטע סצענע

(בתיה עטענט אויף דיא טהיר — מארקום קומט אריין)

בתיה. (מיט א פערשטעלטען שמייכעל) הא, מארקום! וואס טהוסטו עפעס מארקום... וואס הערט זיך עפעס?

מארקום. (טהוט אויס דעם הוט, לייגט איהם אוועק אויפ'ן טיש) וואס זאל ז... הערין דערוויל הערט זיך ניט גוט; נאר איך האף, אז איך וועל מיט גאט... הילף אויסגעדרוקען דעם מחותן צו בעפרייען. גישקשה בתיה, איך מעג מ... מיר ווינשען מיין אייגענס צו האבען וואס ס'האט שוין געקאסט אונ וואס ס'וועט... נאך ערשט קאסטען.

בתיה. וואס דען מיינסטו: מ'דארף ניט שלאפען אין דער זאך. מילא עס איז ק... תירוץ, מיר וועלען אלעס פערקויפען פון זיך אפילו ביז צום לעצטען העמ... אבי איהם צו ראטעווען. נאר דאס איז שוין אונזער זאך! דוא האסט... זיך שוין גאר נים וואס אזוי אוועק צו לייגען, ווייל ליידער, קעהרסטו זיך מי... אונז שוין מעהר ניט אן!

מארקום. (בלייבט שטעהן איניגע סעקונדען פערוואונדערט. אונ בעטראכט זיא... וואס האט איהר עפעס געזאגט? — איך קעהר מיך נים אן מיט אייך? — וואס... מיינט איהר מיט דעם? (קוקט זיך ארום אין אלע זייטען) וויא איז מירעלע... וואס הייסט עס?

בתיה. (לאזט אראפ דיא אויגען — גלייך וויא זיא קען איהם ניט קוקען אין פנים) וואס הייסט? וואס זאל הייסען? א דאס הייסט! ברייגג זיך אויס אזוי א קינד אונ לייג אוועק דאס געזונד, אונ זיא — נא, נא!

מארקום. (איבעראשט) וועה איז מיר! זאגט מיר שוין ארויס, וואס איז דא געשעהן? — וואס איז פאר א „נא"? —

בתיה. (וויא מיט א רחמנות — פנים) פרעג גאר ניט, עס איז רעכט! מיר האבען שוין דא אונזערם גענוג בעהאט. איך בין שוין קראנק געווארען פאר צרות.

מארקום. געוואלד! ענטפערט מיר, וויא איז מירעלע? וואס איז דא געשעהן? איז חלילה ניט געשטארבען? וועה איז מיר!

בתיה. נאך ערגער וויא געשטארבען — דאס וואלט מיך שוין דוקא ניט געארט! מילא א מענש שטארבט איז נאך ניט קיין גרויס אומגליק; דא האט זיך אבער געטראפען אזא-נ-אומגליק וואס!... טא!... וואלט איך געוועהן תאמש אין אייגענע מאמע, וואלט מיך שוין ניט אזוי געארט, אויף מיין אומגליק דארף איך זיין א שטיף מאמע וואס וועט דיא וועלט זאגען? אז איך בין שולדיג, איך האב זיא ניט אפגעהיט, אדער כ'איז איהר חלילה געוועהן שלעכט ביא מיר, אונ דעם אמת ווייסט דאך וויא איך האב זיא אפגעהיט, נאך בעסער וויא מיין אייגען קינד — נא, העלפט עפעס דאס היטען? אז סע דארף זיין שלעכט איז דאס שלעכט!

מארקום. (אונגעדולדיג) געוואלד! נשהטט מיר ניט ארויס מיינע כוחות! זאגט מיר שוין וואס איז דא געשעהן? אום גאטטעס ווילען!

בתיה. וואס זאל זיין? דוא וועסט זיך עס אפילו גאר ניט גלייבען אז זיא זאל אנטלויפען מיט א ליעבהאבער!... איאה, נייך?

מארקום. (אויסער זיך) הא? וואס רעדט איהר??...

בתיה. (קאלטבליטיג) א דאס וואס דוא הערסט! — אט אזוי, פלוצלונג פון דער העלער הויט איז זיא אנטשנעפעריקענט געווארען, איך קוק אן, רבש"ע! וואס איז דאס? מירעל זאל אוועק געהן אין מארק אריין זיך עפעס איינקויפען האט זיא מיר געזאגט, אונ קומט גאר ניט א היים נעכטיגען — אויף אין דער פריא האב איך באלד צושיקט שלוחים אין אלע גאסען, ביז מ'האט מיר געבראכט א ידיעה, אז מ'האט זיא געזעהן אוועקפאהרען מיט א שרייבער פון דער פרימארע (רומט), מיר דאכט אז דוא דארפסט איהם אויך קענען, אט דער וואס פלעגט אפט צו אונז אריין קומען.

מארקום. (וויא פערטימעלט) וואס הייסט דאס? איך פארשטעה גאר ניט, בנאמנות וואס איהר רעדט ...! מירעלע זאל דאס טהון? עפעס קלייד זיך עס מיר ניט אין קאפ — (פויזע) איך זאג אייך דעם אמת אז איך בין דולל!

בתיה. דוא וואגסט עס דולל איך זאג דיר אז מיר געהן אלע ארום אין שטוב וויא צודולטע. פון דער נאכט אן, זייט זיא איז אויסגעשריקענט געווארען, האב איך דען איין אויג צו געמאכט? איך זאג דיר וויא איך בין א יודעשע מאכטער אז ס'איז מיט נסים וואס דער מוח קעהרט זיך מיר ניט איבער אלץ טראכטענדיק אונ קלערענדיג איך לעב שוין ניט פון דעמאלט אן, איך עס ניט, איך טרינק ניט! נאך דאס האט אונז געפעהלט צוא אונזער אומגליק!

מאדקום. (הערט גאר ניט וואס זיא רעדט, עטעהט דיא גאנצע צייט פארטראכט) אך! — וואס פאר עצה גיט מען זיך? אויף אזוי איין אומגליק האב איך זיך גאר ניט גערעכט! —

בתיה. וואס פאר איין עצה מען גיט זיך? איך זאג, אז זיא האט אונז געקאנט אזוי אפטהון זאל מען אין איהר גאר פארגעסען — לאמיר בעסער זעהן דעם אומשולדיקען צו ראטעווען, קום אריין דערווייל אין אנדעריך צימער, רוה דיך אויס ביסעל דאך ערשט סונים וועג...

מאדקום. (שלאגט איהר איבער) וואס רוהען? איך וועל דען קענען אצונד איינרוהען? גוואלד וואס טהוט מען? וואס טהוט מען?

בתיה. וואס זאל מען טהון? אוודאי איז דאס ניט שעהן. מיך האט זיא גאר צום איבריגען דערהרגעט! איך האב שוין קיין כוח ניט ארום צושלעפען זיך אויף דיא פיס. איך געה ארום פשוט וויא א צודולטע! נאר יעצט איז דאך שוין באלד נאכט. וואס קענסטו יעצט מאכען, רוה דיך אויס, שלאף דיך אויס, אונ מארגען וועלען מיר שוין זעהן וואס מיר האבען צו טהון; דערווייל קום אריין, נעהם עפעס אין מויל אריין, ביזט דאך אוודאי הונגעריג. אט וועל איך געהן דיר צו גרייטען עפעס עסען וועכטו אריין קומען באלד? (זיא געהט אוועק רעכטס).

דריטע סצענע

מאדקום. אלליין, בלייבט שטעהן פערטראכט — קוקט איהר נאך ביז וויא זיא געהט אוועק. ענדליך ניט ער מיט א מאהל א געשרייא) יא-ניין, איך געה ניט! מיר איז יעצט ניט אין זינען ניט צו עסען, ניט צו טרינקען, ניט צולעבען אפילו! (עטוואס געלאסענער) וויא הין געהט מען? עפעס קריכט עס מיר גאר ניט אין קאפ אריין, אז בילעלע זאל אזא זאך טהון; וועד ווייסט וואס דא האט געטהון פארגעהן? (פויזע) וועהמען פרעגט מען איין עצה? ווער קען מיר דאס רעטעניש ערקלערען? (נאכדענקענד) — זאל איך? ... איך האב אפילו קיינמאל אין דריגען ניט געגלייבט ... נאר ביא אזא אומגליק, שיינט מיר, מוז מען אפילו נאך אין גרעסערע נארישקייטען אויך גלויבען (שטעהט איינינע סעקונדען

טארטראכט, נאכהער מיט ענטשלאסענהייט שרייט ער) יאה! אזוי מוז עס זיין! איך בין א בעלן אפצו זוכען אצונד א קארטענווארפערין, צו א כישוף-מאכערין, זיא זאל מיר טרעפען וויא זיא איז. חאטשע איך האב קיינמאהל טאקע אין דרינען ניט געגלייבט, נאר יעצט מוז איך דאס פרובירען. — יאה, געפונען מוז איך זיא! ווען דאס זאל מיר אפילו מיין לעבען קאסטען! (ער לאזט זיך געהן לינקס ארויס, בלייבט פלוצים שטעהן, ווענדעט זיך צו דעם צימער וויהן בתיה איז אריינגעגאנגען, אונ רעדט מיט כעס) אה דוא שלעכטע פרויא מיין ניט אז דוא האסט מיך גענארט מיט דיינע נוטע רייד'לעך. מיט דעם וואס דוא האסט מיך פארזיכערט אז דוא האסט אויך גרויסע יסורים דערפון, אה! איך קען דיך. אונ פערשטעה דיך גאנץ גוט! איך בין גאנץ זיכער, אז ניט אן דיין ווייסען איז דאס געשעהן. איך ברענג יעצט אוים מיין פערמעגען, מיין לעבען, אונ כוז זיא געפינען, איך געה —... איך געה צו'נ'א כישופמאכערין! —

(לויפט שנעל ארויס לינקס)

פערטע סצענע

פינפטעס ביא"ר

(דאס צימער ענדערט זיך — עס שטעלט פאר דאס געהיימע ציכער פון דער כישופמאכערין; א גרויסע טינקעלע ארקע, אויף דער מיט פון דער ארקע הייגט א קראקאדיל — רעכטס פון דער ארקע טרעפלעך וואס פיהרען ארויף צוא א סעקרעטנע טהיר! — לינקס א געוועהנליך קליין טהירעל —. אויף א ברייטען טיש ליגען א סך צוואנגען מיט מעסערס — קארטען ליגען צוא ווארפען א יף דעם טיש אין ווינקעלע שטעהט א פאמעלע, אונ עס הייגט א גרויסע ... — פערשיעדענע ארצענייא שטעהן אין א שאפקעלע; ביכער, שטיינער, קארעניעס פון ביימער, קוילען, לינען אגעלייגט —. אונטער דעם טיש — פון ביידע זייטען דער ארקע, שטעהן 2 סטאטאיען אין געשטאלט פון טייפלען. אין דער טיעף פון דער ארקע ועדט מען ארים נאך א צימער, אין דער מיט שטעהט א צווייבער-שפינעל; אונטער איהם ברענט א פייער, א גרויסער קעסעל שטעהט אונ קאכט זיך; ארום דעם קעסעל שטעהן אונ זיצען מיידליך אין רויטע-דעקאלטירטע קליידלעך, צופלאטען דיא האר, וויא האלטען בלעכענע קעסעלעך אין דיא לינקע הענדט, אונ אין דיא רעכטע — לאנגע ציטערנע לעפעל, זייא שטעהן אן

18

Macbeth

אלע מינוט פון דעם גרויסען קעסעל און מישען, און קלאזען אין דיא קליינע קעסעליך בייא זייא אין דיא הענדט, וועהרענד זייא טהון דיא ארבייט, זינגען זייא)

גיבער, גיבער,
וויא א וויבער,
נעהם דיא ארבייט פון דער האנד! —
שנעללער טהוט עס,
קאכט עס, זידט עס,
פארטיג מוז עס ווערען היינט,
מישט דעם כישוף אויך אריין!
שנעללער מוז עס פערטיג זיין! — } ביס

(זייא זינגען עס עטליכע מאהל איבער ביז —)

פינפטע סצענע

(האצמיך קלאפט אן אין דער טהיר לינקס)

(איינע פון דיא מיידליך לויפט צו צום טהיריל) ווער קלאפט עס דארט?

האצמיך. (פון דרויסען) אוודאי האצמיך! קוקט מיך אן און קאכט וועטשערע, ד. ה. ז. מ. נ.! דיא באבע יאכנע איז דא אין דער היים?

מיידיל. ניין, וואס ווילסטו?

האצמיך. אבער איהר מיידליך זענט דאך יאה דא! איך וואלט געוואלט אז איהר זאלט מיר אפטהון א כישוף, אז, אז... אז דער רוח זאל מיר נעהמען!

מיידיל. ניין, דאס קענען מיר ניט, זאג וואס דוא ווילסט! —

האצמיך. ראשית וואלט איך געוואלט אז איהר זאלט מיר אפ טהון א כישוף אז מיין ווייב זאל אויף מיר ניט שרייען ד. ה. ז. מ. נ.! ס'הייסט איך וואלט מיר נעבעך אזא מין שמירבכטין אז ווען זיא וועט נאר אנהייבען צו לאזען דעם פיסק זאל איך איהר מיט דעם שמירעכטין א שמיר טהון איבער דיא ליפען, זאל זיא שוין אויפן ארט חאפען אשטימענניש ד. ה. ז. מ. נ.! והשנית האב איך געוואלט בעטען אז איהר זאלט אפ טהון אזא מין כישוף אז פון אשטיקיל ליימענד וויא פיעל איך וועל מעסטין זאל זיך עס צו ציהען אלע מאהל מעבר, אזוי אז עס זאל ארויס 96 מאהל מעהר איילין, און נאך אללעמען זאל עס בלייבען בייא מיר. איך זאל עס ווידער פארקויפען און איבער נייעס נעמען געלד דערפאר.

מיידיל. שוין דאס קענען מיר. נאר צום ערשטען מוזען מיר פערבינדען דיא אויגען (זיא רופט צוא נאך א מיידיל וועלכע גהען צו זאמען ארויס פערבונדען איהם דיא אויגען).

האצמיך. (פון דרויסען) זעג איך מיט מיר ניט נעהמען דאס קעסטעלע מיט סחורה אויך? ווארום איך האב מורא אז איהר זאלט מיר ניט אפ טהון א כישוף אז עס זאל מיר ניט בלייבען אין זאקען בענדעל, ד. ה. ז. מ. נ.?

מיידליך. נישקשה האב קיין מורא ניט! קום אריין, (פיהרען איהם אריין כאר בונדענער הייד).

האצמיך. (טהוט עטליכע טריט וויא מיט מורא) אוי אוי! וויהין פיהרט איהר מיך? איהר ווייסט אז איך הייב שוין אן מורא צו האבען — (וויא פיהרען איהם ווייטער) שטעהט, ד. ה. ז. מ. נ.!! מיר דאכט זיך אז דיא ערד שפאלט זיך אונטער מיר! הערט מיך שוין אויף צופיהרען איך האב א ווייב מיט א כך קינדערליך ד. ה. ז. מ. נ.!

מיידליך. נאר אן מורא, ווארט, אט וועלען מיר דיר אויפבינדען דיא אויגען נעסטו זעהן וויא דוא ביסט דא, (זייא בינדען איהם אויף, ער קוקט זיך ארום אויף דיא פערשידענע בילדער און ווערט דערשראקען)!

האצמיך. (מיט א געשרייא) טפוא! ד. ה. ז. מ. נ.! וויא בין איך דא אריינגעפאלען צווישען שלענגאון העקקעשן! (ער פאטשט מיט דער פאלע אויף דיא בילדער) א האש, קליפות! (ווייזט אויף דיא שלאנג-בילדער) קוק אן א מויל! ער קען מיך נאך איינשלינגען מיטן קעסטעלע סחורה, איך בין אייך שוין מוחל. געהט אייך שוין מיט אייער כישוף, איך דארף שוין ניט קיין כישוף! מיין ווייב וועט שוין מעגען אויף מיר שרייען ד. ה. ז. מ. נ.!

מיידליך. ניין, ניין, אז מיר האבען אנגעהייבען מוזין מיר שוין ענדיגען, (צום אנדערן מיידיל) גיב אהער א שעריל!

האצמיך. וועה איז מיר! צו וואס טויג אייך א שעריל?

מיידליך. מען דארף דאך אונטער רעזירען מיט עטליכע האר!

האצמיך. (וויא דער שראקען) פון וואנען? אפשר פון דער בארד זאל איך גאר הטען!

מיידיל. ניין, פון דער פיאה! —

האצמיך. נא דאנקען גאט וואס חאטש ניט פון דער בארד, ווייל מיין פלוניהטע דאכף ווידער נעהמען האבען מיין בארד... נאר זאגט מיר איך בעט אייך וואס טויג אייך האר? אט האט איהר דאך איינעגע האר (נעהמט וויא אן בייא דיא צעפ און ווייזט זי א)

מיידיל. ניין מע מוז דוקא האבען פון דיינע האר.

האצמיך. נא געהמט ושע איך מעהר גיט וויא 3 האר, הערט איהר? שלש פעמים ואג איך אייך. מיין ניט וויא 3 ווארום אהאר קאסט געלד ד. ר. מ. ג.! דאס איז אויסלענדערשע האר! איהר הערט? (מיידליך שעהרין איהם אפ דיא רעכטע פיאה אין גאנצען) נא איהר האט אייך שוין גענומען האר

מיידיל. יאה.

האצמיך. אבער מעהר ניט וויא 3 אנא לאמיך זעהן (נעמט זיך צו דער לינקער פאה, צעהלט איבער, און געפינט אלע האר, ער וויל אננעהמען דיא רעכטע פאה, און וויא ער געפינט זיא ניט, האפט ער זיך אויף מיט א וויינענדיג געשריי) וועה איז מיר! וואס האט איהר געטהון? ד. ר. ה. מ. נ.! מיט אייך מיר איז איינעם! (קלאפט מיט'ן פיס אין פאל) מיין פאה זאל מיר זיין, דא אויף דעם ארט? קוקט מיך אן, איך האב רעז א יודיש פנים! האט רחמנות אויף דער אנדערער פאה זיא איז נעביך געבליבען איין אלמנה, זיא האט ניט דאס פאריל צו זיך (מיידליך צולאכען זיך שטארק) אוי וויא! דאס הארץ האט מיר אבער געזאגט אז איך זאל אהער נים אריין געהן. — פלוצלונג טראגט מיך אן דער רוח איך זאל אהער אריינגעהן זעהן צו מירעלע איז דא ניטא! געהט אייך שוין מיט אייער בישוף, אז גאט זאל געבען איהר זאלט אזוי פאר בישופט ווערען אז עס זאל פון אייך נים בלייבען קיין איין זאקען-בענדיל! ד. ר. ז. ט. נ. מיט אייך אין איינעם! (חנבט אן צו לויפען הין און צוריק) וויא איז דיא מהוג? דיא מהיר וויא איז?

מיידליך. נא, און זאקען-בענדליך? האצמיך, פאר אונזער בישוף ווען ווענסטו אונז געבן?

האצמיך. אז עס וועט מיר אויף וואקסען דיא אנדערע פיאה וועל איך אייך דעמאלס געבן זאקענבענדליך! (האפט דאס קעסטעלע לויפט שנעל ארויס. מיידליך בעלייטען איהם מיט א געלעכטער)

זעקסטע סצענע

מיידיל. (צו דיא איבריגע מיידליך) איהר האט געהערט קינדער וואס פאר א נארישער ער האט דא איינגערופען? מירעלע! איהר האט זיא שוין געזעהן דאס מיידיל וואס דיא באבע האט נעכטען אהער געבראכט?

2-טע מיידיל. ניין, זיא איז פון דרשלאפען אין דער באבעס סעקרעטנע-צימער.

1-טע מיידיל. אצונד וועלן מיר שוין האבען א נייע חברטע?

2-טע מיידיל וויא אזוי? אז זיא ליגט פארשפארט, מעלאזט זיא אפילו אויף דער גאס נים ארויס.

———

1-טע מיידיל. איך קען זיא דערזעהן ווייל איך בין שוין דא לענגער וויא איהר וייס איך שוין דעם סעקרעט! וויא אזוי מע קען אריינגעהן אהין אין צימער, אויב דוא ווילסט קום מיט מיר איך וועל אויף עפענען דאס צימער, און מיר וועלען זיא ביידע אהער ארויספיהרען, קום! (צוויא מיידליך געהן ארויף אויף דיא טרעפליך רעכטס, קעהרין זיך אום באלד צוריק מיט מירעלען).

זיבעטע סצענע

מירעלע. (קוקט זיך ווילד און דערשראקען ארום — ענדליך זאגט זיא מיט א ציטערענדע שטימע) ווער זענט איהר? וויא בין איך דא?

מיידליך. שרעק זיך נים אזוי ליעבעס קינד! מיר זענען אויך אזוינע מענשען וויא דוא דערצעהל אונז וויא קומסטו אהער?

מירעלע. דיא מומע האט מיך אהער געבראכט!

מיידליך. יאה, דא וואהנט טאקע דיין מומע דיא באבע יאחנע.

מירעלע. נא, און ווער זענט איהר?

מיידליך. מיר זענען דיינע שוועסטערליך.

מירעל. (קוקט זיא נאך אמאהל ווילד אן גיין. איהר זענט נים מיינע שוועסטער און זיא איז נים מיין מומע (יאמערענד) אה פאטער! ליעבער פאטער וויא ביסטו?...

מיידיל. דערצעהל אונז נאר ליעבעס קינד וויא קומסטו אהער? אפשר וועלען מיר דיר קענען העלפען.

מירעל. (וויא פערווירט) העלפען?... (זינגט)

דיינה?

בארימען קען זיך יעצט א' איינער נים,
דעם מענשענס הילף האט מיר נאר געשאדט,
ניין, גוטס האט מיר נאך קיינער נים,
אה! העלפען קען מיר נאר איין גאט,
וואס קען איך אייך דערציילען ווייטער;
געקומען זענין שלעכטע לייט,
פארפיהרט האבען זיא מיין טרייען פאטער,
אוועקגעפיהרט פון מיר גאנץ ווייט,
שוועסטערליך פיינע!
פריידינען מיינע!

19

פרעגט מיך גאר ניט וואס מיר איז געשעהן

מיין שמערץ קאנט איהר גאר ניט פערשטעהן —

העלפען קענט איהר מיר ניט צו מיין געוויין!

מיידליך. וויין ניט, ערגער דיך ניט גוטע זעעל,

דערצעהל אונז ווייטער דערצעהל! דערצעהל!

מירעלע. וועקט ניט מיין שמערץ!

גאנץ טיעף אין הערץ,

ליגט עס אט דא, אט דא!...

מיידליך.. וויין ניט, ערגער דיך ניט.... א' ז' ווי

מירעלע. וועקט ניט מיין שמערץ.... א' ז' ווי

1-טע מיידיל. דערצעהל אונז ווייטער ליעבעס קינד, וואס מיט דיר איז געשעהן?

מירעלע. מעהר קען איך איך גאר ניט זאגען, איך בין אומגליקלי! דאס וויים א[...] אונ מיין גאר ניט, (אין דעם מאמענט הערט מען קלאפען).

1-טע מיידיל. קינדער! איהר הערט? דיא באבע יאחנע קומט אן לאזיר זיא ג[...] ארויפפיהרען צוריק אין צימער, דיא באבע יאחנע זאל דערקענן גאר ניט וויסען (פיהרען זיא ארויף צוריק אויף דיא טרעפליך, קעהרין זיך באלד צוריק. נעהמ[...] זיך ווידער צו זייער ארבייט אונ זינגען).

אכטע סצענע

מיידליך. גיכער, גיכער,

ווי א וויכער,

נעהמט דיא ארבייט פון דער האנד! א' ז' ווי...

ב. יאחנע. (פון יענער זייט טהיר) וואס טהוט איהר? ווי געהט אייך דארט?

מיידליך. (פון אינעווייניג) מיר וועלען אייך שטעלען צופרידען!

ב. יאחנע. (פון דרויסען) וואסזשע געדוייערט עס פארט?

מיידליך. (פון אינעווייניג) עס דארף נאך אביסעלע ווערען,

ב. יאחנע. גיכערט זשע קינדער,

מיידליך. באלד באלד!

ב. יאחנע. געשווינדער, געשווינדער!

מיידליך. באלד באלד....

גיכער גיכער.... א' ז' ווי

נײנטע סצענע

(הערענד דיא מיידליך זינגען אפ קומט אריין דיא באבע יאחנע)

באבע. קינדערליך, געהט אריין אין דער גינצמערער קאמער, אונ נעהמט אייך צו אייער ארבייט (מיידליך פערליערען זיך אין דער טיעף פונ'ם צימער — באבע יאחנע קוקט זייא נאך ביז זייא געהן אוועק נאכדעם גיט זיא א געשרייא אליקום!

צעהנטע סצענע

אליקום. (לויפט אריין אויף דיא שפיץ פינגער) וואס איז באבינקא?

באבע. האסטו מירעלען גוט פערשפארט?

אליקום. הא, הא! אבער גאנץ גוט! זיא וועט פון דארט אזוי גיך ניט קענען ארויס!

באבע. ווען נעהמסטו זיא צו פון דאנען?

אליקום. מארגען פארטאג!

באבע. האסטו דען שוין א קונה?

אליקום. זא באבינקא, מיינער א בעסטער גוטער פריינד פון סטאמבול איך האב מיך שוין אפילו אויסגעגלייכט מיט דער פרייז.

באבע. וויא פיעל נעהמסטו?

אליקום. 5.0 לירעס! —

באבע. מיאך אפילו אביסעלע ווענינ, נאר בקיצור, אבי נעהם זיא שוין צו דרוא ווייכט דאך אז זיא טאר זיך דא לאנג ניט געפינען.

אליקום. איך וויים, איך וויים באבינקא, מארגען פארטאג פיהר איך זיא צו צו דער שיף, אונ נעהם אפ דאס געלד, אונ א גוטען טאג מיט דער קאפאטע! (אין דעם מאמענט הערט מען קלאפען אין דער טהיר פון דער לינקער זייט).

באבע. אליקום, מיר דאכט אז מען קלאפט? געה נאר גיב אקוק ווער איז דאס דארט (אליקום געהט צו צו דער טהיר, קוקט זיך איין אין דער שפארינע,

לויפט אויף די עפּ׳ין פינגער צוריק און ראכט איהר איין אין אויער.)

אליקום. באבע! מארקוס! כי׳נעלעס חתן איז דא!....

באבע. מארקוס? טראגנישע זיך גיכער אפ פון דאנען ער זאל דיך דא ניט טרעפ[ען]

נא גיכער! (זיא זעצט זיך אנידער ביים רויטען טיש ווא די קארטען זענ[ען]

צו ווארפען).

אליקום. הערט אויס באבע, איך האב אייך צו זאגען א נייטיגע זאך, מען האט מ[יר]

איבערגעגעבען אז מארקוס טראגט שטענדיג ביי זיך מירעלעס בילד, איינ[ג]

געפאסט אין א גאלדענעם מעדאליאן מיט ברילליאנטען זאלט איהר זעהן מאכען

אזא מין כישוף אז דער מעדאליאן זאל אריינקריכען צו אייך אין קעשעני[ע]

איהר פארשטעהט?...

באבע. גוט גוט, נא געה שוין גיכער ארויס און פארשליס די טהיר כדי קיינע[ר]

זאל ניט קענען אריינגעהן ביז ער וועט אוועקגעהן, און טאמער וועט עמיצער

וועלען אריינגעהן זאלסטו זאגען אז איך בין ניטא אין דער היים! געה. (און[ד]

לויפט ארויס רעכטס)

עלפטע סצענע

מארקום. (בלייבט שטעהן פערוואונדערט ביי דער טהיר, און נאך איינע מינוטען

ער בעטראכט דאס ציממער, געהט ער צו נעהנטער צו דער באבע און זאגט

איהר ווענט עם מאקע די כישופמאכערען אליין!

ב. יאחנע. (ענדערט איהר שטימע, און פרעגט איהם מיט א צוציגען בריים קול)

יאה! וואס ווינשט איהר מיין העדר?

מארקום. איך בין געקומען צו אייך איהר זאלט מיר וואַרפען קארטען, די וואהרהייט

וועל איך אייך זאגען, אז איך האב קיינמאהל אין דערינען ניט געגלייבט נאר

יעצט וויל איך מיך איבערצייגען.

באבע. (מיט דעם זעלבען צוציגען קול) האט איהר ניט געגלייבט וועט איהר גלייבען

נאר עס וועט אייך טהייער קאסטען.

מארקום. פון געלד, באבע, איז דא גאר קיין רעדע ניט, עס מעג מיך קאסטען

וויא פיעל ס׳איז אבי איהר זאלט מיר נאר טרעפען.

באבע. נא נעהמט וושע ארויס אזילבער קערביל, אבער א רענדיל, און בעשפּייט

עס 3 מאהל און שניידט דערמיט די קארטען — דערנאך זאלט איהר ארויס

נעהמען פון די קארטען א דאמע, פון אזא קאליער וויא אייער פערזאהן איז

און וועלכע איהר ווילט טרעפען און זאלט זיך אויף איהר פערטראכטען.

(מארקוס טהוט אלסדינג אזוי וויא זיא הייסט איהם, נאכדעם נעהמט זיא און

מישט איבער די קארטען לייגט זיא אויס אויפ׳ן טיש, און שעפטשעט דער

ביא מיטן מויל. און אז זיא האט שוין אויסגעלייגט די קארטען קוקט זיא

איינגע מינוטען אויף מארקוסען און איינגע מינוטען אויף די קארטען — גיט

א זיפץ און זאגט) זעהט איהר, איהר זענט נאך אזוי יונג, און האט שוין פיעל

צרות... אה! א שווערער וועהטיק פרעסט אייך די ברוסט. די קארט

ווייזט אז איהר האט אבענקענייש נאך א פערזאהן וואס איהר טראגט איהר בילד

איינגעפאסט. אין א גאלדענעם מעדאליאן, נאר איך וויים ניט צו דאס איז

א געליעבטע צו א כלה

מארקום. (קוקט זיא אן פערוואונדערט) יאה באבע — א כלה.—

באבע. א כלה? (מיט א שמייכעל) זעהט איהר, איך האב אייך שוין אביסעל

געטראפען (זיא נעהמט צונויף די קארטען, מישט זיא נאך אמאהל איבער.

הייסט איהם ווידער איבערשניידען מיט א רענדיל, לייגט זיא ווידער אוים אויפ׳ן

טיש). אט זעהט איהר מיין ליעבער העדר, דא פאלט אייך די קארט אז

איהר דארפט מאכען א רייזע, צו אפשר האט איהר זיא שוין געמאכט, דאס

וויים איך ניט, נאר גיכער ווייזט אויס אז איהר דארפט זיא ערשט מאכען.

מארקום. (איבעראשענד) יאה באבניא, עס איז אלסדינג אמת!

באבע. (שמייכעלט) איהר האט ניט אזוי וואס איבעראשט צו זיין. מיר זענען ניט קיין

מלאכים, און ניט קיין שרפים, מיר זאגען נאר וויא אין פסוק שטעהט, און

ווייטער גאר ניט (טהוט א שמעק טאבאק).

מארקום. באבניא קענט איהר מיר אפשר ניט טהון א כישוף די פערזאן אליין אראפ

צובריינגען אהער? איך וועל אייך באצאהלען וויא פיעל איהר ווילט אבי איך

זאל זיא שוין דא זעהן.

באבע. ניין דאס קענען מיר ניט, דאס איז ניט אין אונזער מאכט. איך קען אייך

ווייזען דער פערזאנ׳ס נאהמען, און איהר בילד אין דעם צווייטער שפּיגעל.

נאר מיט דער בעדינגונג אז קיים וועט דאס בילד זיין ענדליך צו דעם וואס

איהר טראגט ביי זיך אינעם מעדאליאן זאל דער מעדאליאן געהערין צו מיר.

מארקום. (און גערולט) ניט נאר דער מעדאליאן נאר מיין גאנץ פערמעגען.

באבע. נא קומט וושע אהער און שטעלט אייך דא אנידער (זיא מאכט מיטען

כמעקן אין דער רעכטער זייט א קרייז, שטעלט איהם אנידער אין דער מיטט,

אליין שטעלט זיא זיך אין דער אנדערער זייט און זאגט).

ביי א נאכט פינסטערע אין גרויסען וואלד

זעה איך פאר מיר אשרעקליך געשטאלט

ניט דאך, ניט הויך

ניט גראב, נאר מיט א בויך
אך קארנוסע, דוא קארנוסע
בעוויז דיך, מיט דיין צויבער כוסע
און דוא גרויסער אשמדאי
ניס אן דיא כוסה אויפ־ס־נייא
אין דעם נאהמען פון 1—2—3

(זיא שרייבט מיטן שפיץ שטעקן אויפ'ן קראקריל, אין דעם מאסענט נעהמט ארויס דער נאהמען „מירעלע" מיט רויטע בוכשטאבען)

מארקום. אה מירעלע!

באבע. איהר האט ניט אזוי וואס איבערראשט צו זיין, קומט און טהוט אייך דעם מאנטעל (זיא גיט איהם א לאנגען שווארצען מאנטעל) איהר זאלט אייך פערדעקען מיט איהם דאס גאנצע פנים, נאר דיא אויגען טענט איהר לאזען פרייא און איהר האלט אין איין קוקען נאר אין דעם שפיגעל מונקט אין דעם מיטעלסטען פינגער אט אין דעם וואסער (גיט איהם א גלאז מיט אקאלעסיטען וואסער) און וואשט אייך אויס דיא אויגען (ער טהוט אללעס וויא זיא הייסט איהם) יעצט קוקט אין שפיגעל, נאר איין זאך מוז איך אייך פארויס זאגען וואס איהר וועט זעהן זאלט איהר שווייגען, ניט אויסרעדען אפילו א האלב ווארט, ניט קיין רייד זיך טהון ביז איבערען כישוף, און טאמער וועט איהר ניט פאלגען, וועל איך דערנאך ניט שולדיג זיין אז עס וועט אייך געשעהן עפעס אין אומגליק, דאס לשון קען אייך נאך חלילה אבגענעהמענווערען.... קוקט ווערע גלייך און שווייגט, (מאכט ווידער א קרייז, שטעלט איהם אין דער מיט נעהנט צו צום שפיגעל, און זאגט דעם פריהערגען שפראך „ביא נאכט פינצטער.... א. א. א" זיא מאכט פינצטערער דאס ליכטיקייט אין צימער אזוי אז מארקום זעהט ניט וויא דער שפיגעל צו נעהמט זיך, און עס בעווייזט זיך מירעלעס קאפ. — מארקום הייבט אן צו ציטערען, דער שפיגעל ווערט ווידער גאנץ, און דאס בילד פערשווינדעט, עס ווערט ווידער לעבטיק)

מארקום. אה! אבער נאטירליך ווי א זיא לעבט, אה איך ווייס גאר ניט באביניא מיט וואס איך צו דאנקען, אה! ווען איהר קענט מיר נאך זאגען באבע וויא זיא אין ערגעץ!...

באבע. ניין, דאס קען איך ניט, איך האב שוין אזוי אויך צו פיעל געוויזען.

מארקום. איך דאנק אייך זעהר באביניא, (נעהמט ארויס דעם מעדאליאן - גיט איהר) נאט אייך דעם מעדאליאן, איך פאהר יעצט אוועק אין דער וועלט זוכען

זיא, און אז גאט וועט מיר נאר העלפען איך וועל זיא געפינען. מעגט איהר זיין זיכער אז איך וועל אין אייך ניט פארגעסען — דערווייל אדיע (לויפט שנעלל ארויס לינקס).

Adieu

צוועלפטע סצענע

באבע. (שרייט) אליקום!

אליקום. (לויפט אריין אויף דיא שפיץ פינגער) נא באביניא, וואס הערט זיך מיטן מעדאליאן?...

באבע. (לאזט איהם ניט אויסרעדען) רעד איצט ניט קיין סך, גייה ליין און נעהם צו מירעלען פון דאנען, זיא טאר זיך דא אין אויגענבליק ניט געפינען פערשטעהסט? ווייל ער וועט זיא שוין אנהויבען צו זוכען, זעה זשע וויא מעגליך שנעלל זיא צו עקספעדירען, ווארום מיר שטעהן יעצט אין א גרויסער סכנה!

suspense

אליקום. יא, יאה, איהר האט רעכט באביניא, אט גייה איך שוין, (ער געהט ארויף אויף דיא טרעפליך צום סעקרעטנע צימער — מען הערט מירעלעס קול פון אינוועהניג).

מירעלע. וויהין פיהרט איהר מיך?

אליקום. (פון אינוועהניג) קום, קום! מען וועט דיר שוין דערציילען וויהין!

dramatic dialogue

דרייצענטע סצענע

(אליקום פיהרט ארויס מירעלען — ער שלעפט זיא איבערען צימער).

מירעלע. (מיט אנגסט) וויהין פיהרט איהר מיך? וואס ווילט איהר טהון מיט מיר?

אליקום. (מיט אגעשרייא) שטום, דוא כלבטע! (שלעפט זיא ווייטער, מירעלע ראנגעלט זיך)

מירעלע. (מיט אוויינענדיק געשרייא) מוטעניא!... האט רחמנות!... גוואלד! — וויהין שלעפט מען מיך?! אוי! אוי!...

(וועהרענד אליקום שלעפט מירעלען, בעווייזען זיך דיא מיידליך אין דער טיעף פינ'ם צימער, און זינגען „ניכער, גיכער" און וועהרענד מירעלע מהוט דעם לעצטען געשרייא „אוי!" לאזט זיך דער פארהאנג שנעל אראפ).

pulling out all the stops

פערטער אקט

ערשטע סצענע

זעקסטעס בילד

שטעלט פאר א גרויס קאפע—הויז אין קאנסטאנטינאפאל, א סך

x2

CARNIVALESQUE BACK TO I:1 — Russo-Turkish War + Orientalism!

צימער מיט קאלאנעס און פארהענגען פּע-ליערען זיך אין דער טיעף, א סך לאמפען און א גרויסער הענג-לייכטער בעלייכטען דיא צימער, לינקס אויף א גרויסען דיוואן זיטצען א סך טירקען דיא פיס אונטער זיך, א טהייל רייכערען לולקעס, א טהייל זופען פון נארגילעזען, א טהייל טרינקען פון שאהליך קאפע און שפיעלען אין ביינדליך, אינעם גאנצען קאפע-הויז שטעהן פיעל טישלעך, נעבען יעדען טישעל זיטצען פערשיעדענע מענשען, א טהייל שפיעלען אין קארטען, א טהייל אין שאך, א טהייל טרינקען קאפע, לייענען ציישונג; קעלנערס לויפען ארום צו דיא טישלעך און בעדיענען — רעכטס נעבען א טישעל זיצט מארקיס מיט א רויזע טאש אויף דעם אקסעל, נעבען איהם אויפ'ן טישעל שטעהט א גלאז ביער, ער זיצט פערטראכט און לייענט א ציישונג, (טירקען זינגען)

מיר דאנקען גאטט!
וואס ער האט
אונז אליין אויסגעקליבען פון דיא אומות (אלע), אללאה!
אין ים דעם טיעפען
טהוען זיך פארטיעפען
אונזערע שיפען (אלע) אללאה!
באשיצען באשיצט זייא
באשיצען באשיצט זייא
נאר דוא אליין —
אונזער קלונג —
אוי דיא שארפע קלונג
טאהר זיך נים אהן בלוט — אין דער שייד צוריק
אומקעהרין זיך ליידיג — אללאה

צווייטע סצענע

(עס קומט אריין א גימנאסטיקער, און ברעכט זיך אויף דער ערד ער ענדיקט, נעהמט צונויף אויף דעם טעציל געלד און נעהט אוועק)

acrobat

דריטטע סצענע

(עס קומט אריין א פאהקוס'ניק — זינגט)

מיין קונסט איז נים קיין בלינדזעקיים
עס בעשטעהט נאר אין געשווינדיקייט
איך מאך עס פאר דעם גאנצען עולם פראנק און פרייא! —
אפען אהן א דעקעלע;
נאר מיט מיין צויבער שטעקעלע
זאג איך נאר איין מאהל 1—2—3;
פערביימען זיך שעהן
דיא זאכען אליין
איך רידהר מיך נאר נים צו צו זייא...
זייא הערין מיין ווארט
באלד אויפ'ן ארט
ווען איך זאג אללעע-מארשעע!

(בעוויזט אללערלייא פאקסטען — נעהמט צונויף געלד, נעהט אוועק)

פערטע סצענע

(עס קוכט אריין א ציגאנער און טאנצט)

פינפטע סצענע

(אים מיטען וועהרענד דער ציגיינער טאנצט קומט אן האצמיך, ער בלייבט שטעהן קוקענדיג אויפ'ן ציגיינער, ער טאנצט אויך אונטער צו ביסלעך, און וועהרענד דער ציגיינער האט אפגעטאנצט נעהמט ער צו צו אלע טישלעך זינגט)

קויפט זשע קויפט דייטשעלעך
שטעקעלעך באטשעלעך
קלויבט איך אוים וואס איך געפעלט:
פעדערען שטאהלענע,
הענטלעך געמאהלענע,

מריפּוואקס — גאר איינס אין דער וועלט,
ביכליך גאמיצין,
צונארעןשפּיצין,
איך צו ליעב נעהמט פאר האלב געלט! —

עולם. (לאכען איהם אויס) דיין רעדען איז פּיסט!
דיין טענהן אומזיסט!
אומזיסט איז דיין מאנצען דיין לויפען! —
דול קיין קאפּ, דול ניט!
מע דארף ניט, מע וויל ניט!
מע האט ביי דיר ניט וואס צוקויפען! —

האצמך. (נעהט צו צו איין אנדער טישיל) קויפט פיינע ליטעלעך;
מעסערליך, ביימעלעך,
קלויבט איך אויס, וואס איך געפעלט:
געשטיקטע פאנטעפעלך,
און אויער-לעפעלעך:
ציידע-שטעכערס איינס אין דער וועלט! —
קנעפּלעך מיט דימענטען,
ליידערנע רימענטען,
איך צו ליעב נעהמט פאר האלב געלד!

עולם. דיין רעדען איז פּוכט... א. א. וו.

האצמך. (ביי איין אנדער טישיל) קויפט איך, פאר מיידעלעך:
שפּילקעליך, ניידעלעך,
קלויבט איך אויס, וואס איך געפעלט:
זייפעלעך, שוועמעלעך,
בערשטעלעך, קעמעלעך,

מאנדיל-איל איינס אין דער וועלט!
אויך גאנצע פּעקעלעך,
טיכעלעך, זעקעלעך,
איך צו ליעב נעהמט פאר האלב געלד! —

עו״ם. דיין רעדען איז פּוכט... א. א. וו.

האצמך. (קוקט ווייא אן ביין) שאט! נאר, אהן א געלד,
איך געה אוועק באלד,
איך מעג שוין פון דאנען אנטלויפען;
איך דערקען אין זייער פּנים,
אז זייא זענען קבצנים,
זייא האבען פאר וואס ניט צו קויפען! —

האצמך. איך זעה ארוים אז ביי דיא רויטע יארמילקעס וועל איך ניט לייזען אפּארע (ער געהט צו צו איין טישעל וויא עס זיצען ארום מענשען און כפיילען אין קארטען) מאמער וועלען דיא הערען עפּעס קויפען? — מעסערליך ליידענע שנירעלעך — צו דיא קארטען קומט עס צונוטץ — מאמער פארשפּילט איינער וועט ער זיך האבען מיט וואס אויף צו הייגען אדער קוילען זיך — נא? — קיינער רופט זיך ניט אן — (ער ווענדעט זיך צום טישעל וויא מארקוס זיצט א ב ליינט צייטונג) אט יענער וואס זיצט ביי דעם טישעל חייוט אוים אפיינער יונגער פאנטאזיק ער וועט ביי מיר קויפען (ער בייגט זיך אן עפּינס דאס קעסטעלע נעהמט ארוים אטאבאקשניצע) מיין ליעבער הערר! אט דיא טאבאקשניצע וועל איך איך פארקויפען גאנץ וואלוויל, חאטש זיא קאסט מיך מהייער און איך דער לייג צו דעם, פארגעסט ניט אז ס׳איז א ביינערנע טאבאקשניצע און דער ביין איז פון דעם שור הבר — קוקט איך צו מיין הערר; (ער דערזעהט מארקוסען און רעדט ווייטער) זעהט ג״ה ר! — אט דיא טאבא — (ער קוקט איהם אין פּנים) אט דיא טאבא — באטא — טאבא — בא — באן! דאכט מיר מארקוס ד. ה. ז. ס. נ. אויב איך האב ניט קיין טעות אי דאס מארקוס?

מארקוס. (זעט זיך צו איבערראשט) האצמך? —

האצמך. יאה האצמך און קאכט וועטשערע דער רוח זאל מיך נעהמען! —

מארקוס. — וואס טהוסטו דא האצמיך! — וויא קומסטו אהער?

האצמיך. וואס הייסט וויא איך קום אהער, מיין סחורה געהט אן אין דער גאנצער וועלט. אקעסעלע, אבארשטעלע, אמעסעריל דארף מען אומעדום, אבער וויא קומסט איהר אהער ד. ה. ז. מ. ג.

מארקוס. דוא האסט דאך אגדאי געהערט פון דעם אומגליק, וואס מיך האט געטראפען! איך פאהר ארום זיכען מירעלען מען זאגט אז זיא דארף זיין היא,

האצמיך. פון וואנען ווייסט איהר אז זיא איז דא? —

מארקוס. איך בין ארומגעגאנגען פערצווייפעלט איך האב ניט געוואוסט וואס פריר צו טהון — בתיה האט מיר געזאגט אז זיא איז עדגיץ אנטלאפען, וואס דאס איז מיר שווער צו גלייבען — ווידער דיא כישופמאכערען האט...

האצמיך. (לאזט איהם ניט אויסרעדען — ניט זיך א חאפ אויף מיט א געשרייא) אוי ווע פון דער כישופמאכערען זאלט איהר מיר גאר ניט דערמאנען, טהוט א קוק וויא זיא האט מיך אומגליקליך געמאכט (ער ווייזט איהם אויף דער אפגעשווירענער פאה) בטייטש איך בין דאך געבליבען הינקעדיג אויף איין פאה, ד. ה. ז. מ. ג.!

מארקוס. (הערט כמעט ניט וואס ער רעדט) קורץ, איך בין ארומגעלאפען וויא דולל און האב ניט געוואוסט וואס פריער צו טהון; צו זאל איך לויפען ארבייטען אז ר' אברהמצי זאל בעפרייט ווערען, צו זאל איך לויפען זוכען מירעלען, אין דער גרעסטער פערצווייפלונג איז מיר דיא ישועה אליין געקומען אין דער האנד, איך קום אמאהל אין דער פאליציא, גיט מען מיר צו וויסען אז ר' אברהמצי איז בעפרייט געווארען אויף דער גאראנטי פון דער עטאט וואס האבען געגעבען חתימות אז ער איז איין עהרליכער מאנן.

האצמיך. (מיט א פרייד) וואס? ר' אברהמצי איז בעפרייט געווארען? (ער קלאפט אין טישעל) קעלנער 2 ביער אהן שאס, ד. ה. ז. מ. ג.!

מארקוס. יאה, אברהמצי איז שוין בשלום אהיים געקומען, נא, שטעל דיר פאר האצמיך, וואס פאר א שמחה דארט האט בעדארפט זיין, וויא איז אבער פערשטערט געווארען — בער מיט, וואס ער האט מירעלען אין דער היים ניט געטראפען, זיין געליעבט איינציג קינד! (קעלנער ברענגט ביער שטעלט אנידער אויפ'ן טיש; איין גלאז געבין האצמיך'ן און דיא אנדערע נעבין מארקוסען — האצמיך טרינקט אויס זיין גלאז ביער, רוקט זיא צו צו מארקוסען, האפט מארקוסעס פוללע גלאז שטעלט זיא לעבען זיך — מארקוס בעמערקט גאר ניט וואס ער טהוט, דערצעהלט ער ווייטער) איך האב איהם אבער געטרייסט און האב מיך בעשלאסען צוריזען איבער דער וועלט, איך האב איהם צוגעזאגט

אז, אויב זיא לעבט נאר, זאל איך זיא אפזוכען און זיא איהם צוריק ברענגען דעם פאטער זיין איינציג קינד, און מיר, — מיין איינציגע געליעבטע כלה! שוין אפאר חדשים אז איך בין אויף דער רייזע, נא און דאס איבריגע האב איך דאך דיר שוין געזאגט אז איך בין געוועזען אין א שטאט, האט מיר א מענש געזאגט אז ער האט זיא דא געזעהן אין סטאמביל, בין איך אהער געקומען, טאמער וועל איך זיא דא געפינען.

האצמיך. (נעהמט דיא גלאז ביער אין דער האנד) נא לחיים ד. ה. ז. מ. ג.! דער אייבערשטער וועט העלפען, נישקשה, קיין מענש ווערט ניט פארפאלען, אט אשטייגער ווען וואלט איך מיך גערעכנט אז מיר זאלען זיך אמאהל זעהן אין סטאמביל זעהט איהר דאך אז אלסדינג קען זיך מאכען.

מארקוס. אט האב איך ערהאלטען אבריעף, טאקע ערשט היינט, פון אברהמצי אליין, ווילסט איהם לייענען? (גיט איהם דעם בריעף).

האצמיך. אזוי? אבריעף פון אברהמצין לאמיך זעהן (נעמט דיא בריעף לייענט זיא) (מארקוס פערטיפט זיך ווידער אין דער צייטונג)

זעקסטע סצענע

מירעלע קומט אריין טירקיש געקליידעט, אויף דעם אקסעל אקאליערנדיקע רייף און אין דער האנד אפייקעל, זיא פויקט אויף דעם פייקעל צום טאקט נאך דער מעלאדיע פון דער קאטערינקע וואס אקאטערינטשיק בראגט איהר נאך שפיעלענדיק אויף איהר, נאך דעם אז דיא קאטערינקע האט אגעשפיעלט אשטיק, לייגט מירעלע אוועק דאס פייקעל און זינגט)

בײם מאמען — געוועזען א בת יחידה,
פון גוטס האט מיר גאר ניט געפעלט,
וויא פיעל האט מיין מאמע דיא נדה,
אריםע ברוים און געלד געטהיילט;
היינט איז יעדער טאג ביי מיר א תענית,
הונגעריג און נאקעט בין איך אצונד,
האט רחמנות, האט רחמנות!
א נדבה בייט איין עלענד קינד! — (ביסס)
יונג אז מיין מאמע אומגעקומען
דער מאטע איז אויך גאנץ ווייט אוועק;

איך האב א שטיעפמאמע באקומען,
און זיא מיר דערגאנגען גיך מיין עק;
געקוועהלט האט זיא מיך מיט סכנות!
ארויסגעשטופט האט זיא מיך אצונד;
האט רחמנות! האט רחמנות!
א נדבה בייט איין עלענד קינד! — (ביסט)

מארקוס. (צו האצמיך) הער אשטיסע האצמיך, זיא דערמאנט מיך אן מיין מירעלען! נאמירליך איהר שטימע. . . —

האצמיך. וואס טויג מיר שטימע, שליסע וואס וועלען מיר דא זיצען? לאמיר זיך בעסער בעצייטענס ארויסרוקען פון דאנען, ווארום אם ווענט זיא באלד צוקומען מיטן טעלעריל. ווען מען איהר נאך מוזען געבען עטליכע פארים. ד. ה. ג. מ. נ.!

מארקוס. נא וואס ווייסט איז פאר צוא ר'אומגליק או מען גיט איין ארום קינד א נדבה, מען קען ברלות ווערען דערפון?

האצמיך. אוי! ניט ווייס מיר בעסער. איך האב דאך א ווייב מיט א סך קינדערליך ד. ה. ז. מ. נ.! היינט פערגעסט ניט או איהר דארפט נאך צאהלען פארין ביער אויך, ווייל איך האב ביי זיך ניט א פארטע.

מארקוס. נישקשה, איך וועל באצאהלען פאר דעם ביער אויך.

(וועהרענד דיא ביידע רעדען, האט מירעלע באלד נאכ'ן זינגען גענומען א טעציל און איז ארומגעגאנגען צו יעדען טישעל און יעדער האט איהר געגעבען צו עטליכע פארים, ענדליך איז זיא צוגעקומען צו מארקוס'עס טישעל).

האצמיך. (שטעלט זיך אנטקעגען און לאזט זיא ניט צוגעהן) ניטא! ניטא! וואס צו געבען ד. ה. ז. מ. נ.! געהט געזונטערהייט, ב'את רא ג'נוג קבצנים אן איך! איך האב אויך א ווייב מיט א סך קינדערליך ד. ה. ז. מ. נ.!

(מירעלע הערט איהם ניט און שטופט זיך צו צו איהם, און וועהרענד מארקוס וואלט איך דיר קעשענע געלד צוגעבען מירעלען, — כהום ער פלוצים צבליק אויף איהר און בלייבט שטעהן — דיא האנד הייבט איהם אן צו ציטערן. . . . אזוי או ער איז שוין מעהר ניט אימשטאנד דאס געלד ארויס צונעהמען. . . ער וויל זיא ארומהאפען נאר ער האלט זיך צוריק, ער גלויבט זיך ניט דיא אויגען — מירעלע פון איהר זייט בעטראכט דיא דער מענש ציטערט און מטשטש זיך, הייבט זיא

זיך אן שטארקער צו צו קוקען און הייבט אן צוציטערן. . . אזוי או דאס טעציל מיט געלד פאלט איהר ארויס פון דיא הענד, אין דעם מאמענט שהוט מארקוס א געשריי פערטומעלט מירעלע?! און מירעל אויך פערטומעלט, מארקוס? זייא פאלען זיך אויפ'ן האלדז)

האצמיך. דער רוח זאל מיך נעהמען?! (וועהרענד מארקוס און מירעלע פאלען זיך אויף דיא העלזער כהוט האצמיך א כאלל אויף דער ערד און קלויבט צונויף דאס געלד וואס האט זיך צושיט)

מארקוס. (קוקט מירעלען אין דיא אויגען) טהייערע מירעלע! דוא ביסט עס? דיך זעה איך? — (ער נעהמט זיא ארום).

האצמיך. (אויף דער ערד) טהייער געלד! דוא ביסט עס? דיך זעה איך?

מארקוס. וויא האסטו דיך ערגעץ געוואלגערט? עס איז דיך ניט געוועהן אפצוזוכען!

האצמיך. (אויף דער ערד) וויהין האבען זייא זיך פערוואלגערט, מען קען זייא גאר ניט אפזוכען! —

מארקוס. קוק דיך אן אין וואס פאר א קליידער.

האצמיך. קוק אן, דערפון וועט ווין זיין מיינע קינדערלעך אויף קליידלעך.

מירעלע. פרעג ניט, איך האב גענוג געליטען. — (זיא פאלט איהם אויפן האלז).

האצמיך. קום צו זיך מיין טהייערע מירעלע, או גאט האט אונז געהאלפען או מיר זעהן זיך שוין, וועט שוין אלסדינג רעכט זיין. באלד שיק איך א דעפעשע אהיים או מיר קומען, דער טאטע איז שוין אויך בעפרייט.

מירעלע. (מיט א פרייד) וואס דער פאטער איז שוין פרייא?! אה איך דאנק דיר גאט! (קאמערינטשיק געהט צו צו מירעלען גיט זיא א שלעפ, זיא ווערט דערשראקען בעהאלט זיך אונטער מארקוסין).

קאמערינטשיק. הע! וואס איז דאס? ווער זענט איהר? וואס האט איהר צו מיין מיידיל?

מארקוס. דאס איז ניט אייער מיידיל? דאס איז מיין כלה, זיא איז פערפאלען געווארען, יעצט האב איך זיא געפונען! —

קאמערינטשיק. דאס נעהמט מיך גאר ניט אן, איך וויל דער פון גאר ניט וויסען איך האב זיא אפגעקויפט ביי דער שיף פאר 50 ליראס! אהיים דוא כלבטע (וויל זיא שלעפען אהיים)

מארקוס. (ביוז) שטעהט!! איך זאג איך או זיא איז מיין כלה, און איהר וועט בעקומען געלד וויא פיעל איהר ווילט, ווילט איהר מיט גוטען, איז גוט, אלא ניט וועל איך זיא נעהמען מיט בייזן. —

האצמיך. מען גיט דאך דיר געלד ד. ה. ז. מ. נ.! נעהמט געלד! אלא ניט וועט

דיך דער רוח נעהמען ! ס'איז ר' אברהמצים טאכטער זיא געהט נאך סיינע זאקען-בענדליך אפילו, איך האב אין איהר א סימן ! —

קאטערינטשיק. איך וויל פון גאר גוט וויססען, נאר אז איהר וועט מיר געבען צעהן ארויף וויפיעל זיא האט מיך געקאסט קענט איהר זיא איך געהמען אלא ניט וועט איהר זיא ניט נעהמען. —

האצמיך. 10 ארויף ווילסטו ? אט באלד וועל איך דיר געבען צעהן ארויף ! (ער ווילל איהם אנהאפען פאר דער בארד) וואלט ער געהאט א בארד וואלט איך איס זי אויסגעריססען — אז מען ניט געלד נעהמט קאטערינטשיק !

מארקוס. נאט אייך געלד (ער נעהמט ארויס אפארטעמאנע אונ באצאהלט איהם קאטערינטשיק געהט אוועק). —

האצמיך. נא קינדער איך געה שוין שלאגען א דעפעשע אז ר' אברהמצי זאל אונז ערווארטען ביי דער רויטער בריק, ביי דער רויטע קרעטשמע ביים רויטען רעדנאר, וויא עס איז דא רויטער וויין ! דארטען וועלען מיר זיך אפשטעלען ה. ה. ז. מ. נ. ! (ער געהמט צונויף זיינע זאכען).

מארקוס. (נעהמט ארום מירעלען) נא דערציילט מיר, מיין טהייערע, וואס איז מיט דיר אין דער גאנצער צייט פארגעגאנגען.

מירעלע. גלייב מיר טהייערער מארקוס דאס הארץ איז מיר אזוי פערשטיינערט אז איך קען אצונד קיין ווארט ניט אויס רעדען, אויף דער רייזע וועל איך דיר אלעס דערציילן. (זייא פאלען זיך נאך אמאהל אויף דיא העלזער, קושען זיך)

מירעלע. מארקוס....

מארקוס. מירעלע!....

האצמיך. ה. ה. ה. ס. נ. ! נא קינדער גענוג זיך געקושט קומט לאמיר זעהן ניך אוועק צופאהרען. —

מארקוס. יא, יא, מירעלע, קום לאמיר געהן, (ער נעהמט זיא ביי דער האנד נעהן בידע אוועק).

האצמיך. (געהט זייא נאך) נא א גוטען טאג ! זייט געזונד קבצנים ! ה. ה. ז. מ. נ. !

מירקין נאך דייער צוועקגעהן (זינגען נאך אמאהל „מיר דאנקען גאט" אונ העהרענר וויא האלטען בייא לעצט זינגען לאזט זיך דער פארהאנג שנעלל אראפ.

פינפטער אקט

ערשטע סצענע

זיעבעטע בילד

(שטעלט פאר דאס פריערדיגע איינפאכע צימער בתיה'ס, בתיה מיט דער באבע יאחנען שטעהן אונ רעדען).

בתיה. נא באבע ! וויא איז אייער ביגוף, מיט אייערע בריה'שאפטען, מיט אייערע קונצען ! א יאהא זייא טויגען גיט ? איך האב דאך מיט אייך גערעט אז איהר זאלט אריינשטעקען א מעסער אין דער ערב, אונ עס ארויסנעהמען מיט בלוט. כדי אברהמצי זאל ניט בעפרייט ווערין צום סוף איז ער ארויס פרייא. אונ איז שוין דא אין דער היים. — איך האב אייך געבעטען איהר זאלט אפטהון מארקוסען א כישוף אז ער זאל זיך פערליעבען אין מיין ליעוונקען. אונ זאל פיינט בעקומען מירעלען, צום סוף האט ער זיא אפגעזוכט, אונ מיר האבען ערהאלטען א דעפעשע אז ער קומט מיט איהר אהער, (מיט אגעשרייא) נ ואלד וויא איז אייער חכמה ! מיר זענען דאך אלע אומגליקליך.

באבע. (כאפט זיך ביי דיא אויער'ן) א פרילגשטעט זאלסטו ווערען ! האסטו געדעהן א ביסעל א מן פיסקאטש, וואס שרייסטו אזוי ? האב איך דיר דען ניט פיעל מאהל געזאגט אז היא אלע קונצען מאך איך נאר אויסצונארען געלד ביי דיא נאראנים וואס זענען פערגלייבט אין דרינען, אבער אין דער אמת'ן האט עס גאר קיין ווערטה ניט, אקעגען גאט קען מען ניט געהן, וואס יעדען מענשען איז בעשערט קען מען ניט איבערמאכען.

בתיה. מיילא וואסושע זאלען מיר טהון אצונד ? מיר זענין דאך אלע פערלוירען ! שטעלט אייך פאר אז זייא וועלען קומען אונ דערציילען וואס דא איז פאר געגאנגען מיט דיא פאלשע חתימות, מיט דיא פאלשע באנקנאטען, אונ מיט מירעלען, איז דאך דאס קרימענאל אויך וועהניג פאר אונז !

באבע. (מיט אשמייכיל) וואסושע מיינסטו ? דער רוח וועט דיך דארט אויס חאפען אז דוא וועסט זיצען אין אסטראג ! —

בתיה. (מיט אכמעער) מ'אט איך נאך אין זינען צו שמייכלען, אונ כון מיר טריפט זיך דאס בלוט ! סם יטשו, מיר געהען דאך אלע אויפן פייער אז זייא וועלען אנקומען ? וואס האבען מיר געבוילט מיט אייער חכמה ? אז איהר ווענט ואת קלוג... טראכט וושע אוים אזא חכמה אז זייא זאלען גאר ניט קומען,

אדער טהוט עפעס אזא סך כישוף אז זייא זאלען גאר ניט דערלעבען צוריק צוקומען. —

באבע. ניין דאס קען איך ניט, אז קוים זייא פאהרען שוין, פאהרען זייא שוין! — דוא זאג נאר מיר ווען דארפען זייא קומען? —

בתיה. איך זאג דאך אייך, מיין מאנן האט ערהאלטען פון זייא א דעפעשע, אז מען זאל זייא מארגען אקעגען פאהרען, און זייא ערווארטען עטליכע ווערסט פון דאנען בייא דער רויטער קרעטשמע!

באבע. אזוי? (טהוט א שמעק טאבאק, פערטראכט זיך אויף איניגע מינוט — נאך דעם חאפט זיא זיך אויף מיט א פרייד) בתיה! ס'איז שוין רעכט! כ'איז מיר ווידער עפעס איינגעפאלען! וועסט זעהן וואס די באבע יאחנע קען....

בתיה. (אדאניש) וואס קענט איהר? עסען! אט דאס קענט איהר, איך האב דאך שוין געזעהן וואס איהר קענט! —

באבע. (מיט א בייזער) פיסקאטש! שלאג מיר ניט איבער! הער אוים פריהער וואס איך וועל דיר זאגען, דערנאך וועסטו ריידען דיינס (טהוט א שמעק טאבאק) ווען זאגסטו, דארפען זייא קומען? מארגען?

בתיה. יא נא מארגען, וואס איז דען?

באבע. הער זשע מיך אוים, דוא רעד צו אברהמצין אז ער זאל דיך אויך מיט נעהמען דוא זאלסט זייא פאהרען אנטקעגען....

בתיה. דאס דארף איך איהם גאר ניט צו רעדען, וויל ער האט מיר אליין געזאגט אז איך זאל מיך צוגרייטען מיר זאלען ביידע אקעגען פאהרען.

באבע. אה, איז זעהר גוט, הער זשע ווייטער, איך גייה איצט אהיים און וועל דיר שיקען מיין פעטער אליקום אפלעשעלע מיט בראנפען וואס איז פארבער-צידם געווארען אין מיין אפטייק... פארשטעהסטו? און אז דוא וועסט קומען אהין אין דער רויטער קרעטשמע, וועט מען דאך דארט מן הבית לפאר שמחה נעהמען אביסעל בראנפען זאלסטו זעהן אריינצוגיסען פון דעם פלעשעלע אין יעדענס גלעזעל אריין צו ביסעלעך, און אז זייא וועלען אויסטרינקען דיא גלעזעלעך וועלען זייא באלד אנטשלאפען ווערען —... (טהוט א שמעק טאבאק פאר גיסט זיך שטארק.

בתיה. (אונגעדולדיג) נא זאגט שוין אמאהל, וואס וועט זיין אז זייא וועלען אנשלאפען ווערען?

באבע. (היסעגדיג — מיט בייזן) נא וועלען זייא שלאפען! (היסט) האסטו געזעהן אביסיל וואס האסטו אזוי קיין צייט, דער רוח נעהמט דיך מאך ניט צו!

בתיה. יאה, אז זייא וועלען מיך אבער דארטען דערזעהן, וועלען זייא דאך מיך אפשר דער הרגענען, צו זייא וועלען מיך אפשר קאוועץ אין קייטין וואַרום

דארטען וועט זיך מירעלע אלסדינג דערציילען, איך וועל דאך דארטען זיין בייא זייא אין דיא הענד!

באבע. זייא ניט קיין נאר! דארטען וועלען זייא זיין בייא מיר אין דיא הענט, דוא זאלסט נאר אלסדינג פערשוויגען, וואס זייא וועלען דיר טהון, שעלטין, זידלען, זאלסט גאר ניט ענטפערין — דוא גיב זייא נאר צו טרינקען פון דעם ביסעל משקה וואס איך וועל דיר געבין, וועלען זייא פאר מאראטשעט ווערין, און וועלען אנטשלאפען ווערין, און דערנאך וועל איך צוקומען מיטין פעטער אליקום, מיט אלע סטרוסענטען וואס איך וועל דארפין מיט נעהמען, און וועל אויף א לייטער ארויפקריכען דארט אויפ'ן בוידים!... (זיא טהוט ווידער א שמעק טאבאק) און אז דוא מיטין פעטער אליקום וועט דער הערען מיין סיגנאל זאלט איהר אויך ארויפקומען אויפ'ן בוידים (פאר היסט זיך ווידער.

בתיה. (אונגעדולדיג) נא זאגט שוין דעם סוף וואס וועט זיין אז מיר וועלין ארויפ-קריכען אויפ'ן בוידים?

באבע. (מיט א בייזער) נא וועט איהר זיין אויפ'ן בוידים! וואס פארשטעהסטו דא ניט, מן הסתם וועלען מיר זיך דארט ניט אנידער לייגין שלאפין; איך מיטין פעטער אליקום וועלען אונטערצינדען דיא קרעטשמע און מיר אלע דרייא וועלין אראפ קריכען צוריק אויפ'ן לייטער, און זייא וועלען דארט אלע פארברענט ווערען, און אזוי וועט דיא גאנצע זאך איין ענדע נעהמען און ווייטער גאר גוט! —

בתיה. (מיט א פרייד) נא, איצט זעה איך איהר זענט טאקע ווירקליך א ביזופ-מאכערין, וויל קיין געוועהנליכער מענש וואלט דאס ניט אומשטאנד געווען צוטראכטען!

באבע. (מיט א שמייכל) א וויי'טיק דיר אין פיסקאטש אריין! האסט זיך קוים דערוויסט אז איך קען טהון! וואס דען, אז איך רעד, רעד איך נאר אומזיסט מיטנאנד? נא טאלט זשע מיך דא מעהר ניט אויף, וויל איך כח שוין געהן מיר פארטיג מאכין דיא אלע זאכען... מע מוז זעהן דיא זאך גיך צו ענדיקען האב זשע מיר אגוטען טאג, איך פארגעס ניט וואס איך האב דיר אנגעזאגט (געהט אוועק לינקס).

בתיה. (באליים דיא ביז אין דער טהיר) א גוטען טאג, אגוט יאהר, בלייבט געזונטער-הייט. און באבט איך קען פארטיג — (קעהרט זיך אום צוריק) עס איז אביסל אשווערער כישוף, נאר וואס זאל מען טהון, מיין אייגען לעבען איז בייא יעדען מענש טהייערער פון צעהן פרעמדע.

צווייטע סצענע

(אברהמצי קוקט אן פון דער רעכטער זייט)

אברהמצי. נא בתיה, ביסטו שוין פארטיג צו דער רייזע אקעגען צופאהרען די קינדער? אה וויא העלפט מיר שוין גאט אז איך זאל זייא שוין דערלעבען צו זעהן. —

בתיה. (מיט א רחמנות פנים) אוי איך וואלט זייא שוין אויך געוואלט זעהן (פאר זיך) טויטערהייט! (צו אברהמצין מיט א זיפץ) אוי אוי! איך האב דאך דיר שוין דערציילט וואס פאר א צרות איך בין דא פון איהר אויסגעשטאנען ס'איז געווארען, אזא שלעכטס, אזא קאפריזע זיים דוא ביסט אוועקגעפאהרען, אז עס איז ניט געוועהן פון איהר אויסצושטעהן. און דוא ווייסט דאך מיין טבע, אז איך האב איהר אלסדינג נאכגעגעבען. פון דעסט וועגען אז דוא העסט רייחן מיט איהר וועט זיא דיר זאגען אז איך בין שלעכט איך בין כל בו, און האב איהר צרות אנגעטהון דוא ווייסט דאך דעם געוועהנליכען מענה לשון וואס דיא גאנצע וועלט זאגט אויף שטיעף מאמעס. גאר דעם אמת וויסטו, דאך אבער וויא איך האב מיך געאפפערט פאר דעם קינד, מאכע גאר וויא איין אייגענע מאמע, און אפשר נאך פיעל מעהרער. נאר איך בין איהר אלסדינג מוחל אבי איך זאל זיא צוריק זעהן...

אברהמצי. (אונטערדריקט) ווייס איך! וואס טויגען דיר דיא רעדעס, עס איז נארישקייטען מאך דיר ניט דערפון, קום בעסער לאמיר שוין פאהרען ווייל ביי מיר איז יעדער מינוט א יאהר.

בתיה. איך וועל אבער אנדערש מיט דיר ניט פאהרען ביז דוא וועסט מיר ניט געבען א שבועה אז דוא וועסט זייא ניט גלייבען וואס זייא וועלען דארט אנרעדען אויף מיר!

אברהמצי. אי רעד ניט קיין נארישקייטען וואס בין איך עפעס א פיצעלע קינד איך פארשטעה ניט וואס איך ווייס גוט אז צווישען א שטיעף קינד מיט א שטיעף מוטטער געהט שטענדיג פאהר קריג, גאר ס'איז נארישקייטן, קום קום, פאהר אויף מיין נאראנטי, ס'וועט דיר דארט גאר ניט געשעהן. איך וועל מיך גאר ניט צוהערן וואס זייא וועלען דארט אויף דיר וועלען אנרעדן, און גלייבען אודאי ניט, ווארום איז דען אויף דיר צוגלייבען עפעס א שלעכטע זאך... (געהן ביידע אב).

דריטע סצענע

אלטעס בילד

(שטעלט פאר א גרויסער שליאך, אויף א בערגיל צווישען וואלד שטעהט א קרעטשמע אין צווייא שטאק, דער אייבערשטער שטאק פון האלץ, דער אונטערשטער, פון רויטע ציגעל מיט א גאניקעל געצוצט אויף צווייא זיילען, עס איז נאכט — אין וואלד הערט מען דעם סאלאוויען פייפען, הינט וואוקען, פון א פענסטעריל פון דער קרעטשמע זעהט מען צאנקען אליכטעל. — פלוצים הערט מען פון אונטער דער סצענע צוזאהרען א פוהר, עס קומען אן האצמיך מארקים — און מירעלע).

האצמיך. (פון אונטער דער סצענע) טפררר! ר! שטעה דוא לאשעק! ווער קריכט אראפ, קומט צו נעהנטער צו דער קרעטשמע. נאך איהם געהן מארקוס און מירעלע) אה דא איז דיא רויטע בריק, דיא רויטע קרעטשמע, אט דא וואהנט דער רויטער רענדאר וואס ער פארקויפט רויטען בראנפן! (געהט צו און קלאפט אן אן דער טהיר) ע! היטער מאך אויף! גיכער!

זרח. (פון אינעווייניג מיט א גראב קול) ווער קלאפט עס דארט? קלאפען זאל איך אין קאפ!

האצמיך. האצמיך איז דא! האצמיך און קוק מיך אן און קאך נעטשערע דער רוח זאל אונז ביידע נעהמען, מאך אויף וועל איך ביי דיר פארשיכורען דיא אנדערע האלבע פאה!

זרח. (פון אינעווייניג) וואס פאר א ספירטאווע לאשיקעס האבען דיך געבראכט אהער?

האצמיך. מאך נאר אויף וועסטו זעהן וואס פאר א ספירטאווע לאשיקעס, וועסט זעהן וואס פאר א טהייערע געסט איך האב דיר אהער געבראכט, קאנסט דא וואהנען מיט אהאלבען אייל און וואלסט ניט האבען אזוינע טהייערע געסטעלעך, מאך גיכער אויף!

זרח. (פון אינעווייניג) ווארט אויס אט וועל איך אנציינדען א ליכט.

האצמיך. (געהט צו צו מארקוס מיט מירעלען וועלכע שפאצירען ארום דיא גאנצע צייט געצערעמט) אהא! ער ציינדט שוין אן א ליכט, אט באלד העלע מיר שוין קענען אריינגעהן. (רענדאר עפענט אויף דיא טהיר האצמיך געהט צו קלעפט איהם ארום ביים דער נאז) אט געהט ער דער רויטער לאשעק, דיא פרת ארומה, בוא רויטער ווין! קוק אן, וואס פאר א טהייערע געסט איך האב

דיר געבראכט. ד. ר. ז. מ. ג.! רענדאר געהט צו מיטן ליכט אונ בעטראכט מארקוסין מיט מירעלען) האסטו עפעס גוטען בראנפען?

רות. איך האב פאר נאכט אוועק געשיקט מיין ברודער חיימעצין נאך בראנפען אין שטאדט אריין!

האצמיך. (גיט איהם אפאטש איבערן קאפ) נא! — וואס רויט איז גיט ווייס, געה שוין צו אלע שווארצע יאהר! דער רוח זאל מיך נעהמען מיט דיר אינאיינעם! אז איך האב איהם שוין יאה געבראכט אזוינע כהייראטע געכט, האט ער ערשט קיין בראנפען ניט גוהח גנהם אריין צוריק אין דער קרעטשמע — מען דערהערט פלוצלונג ווי א רעדער פאהרין, האצמיך לויפט אין יענער זייט אריין, קוקט זיך איין, רעדט צו זיך אלליין) הא! אויב איך האב ניט קיין טענות פאהרין אהער דארט מיר אונגערע לייט, (קוקט זיך נאך אמאהל גוט איין, לויפט צו צו מארקוסען מיט מירעלען מיט שמחה) ד. ר. ז. מ. ג.! אגדולה! ר' אברהמצי פאהרט! איך זאל אזוי לעבען מיט אייך אין איינעם!

מירעל — מארקוס. דער פאטער פאהרט?! (אללע לויפען צו אלע צו דער זייט וויא מען הערט פאהרען. קוקען זיך אן בייז) —

פערטע סצענע

(עס קומט אן אברהמצי, בתיה, אלע פאלען זיך איף דיא העלזער אונ קושען זיך, חוץ בתיה, וועלכע וויל אויך צונעהן זיך צו קושען מיט מירעלע, נאר זיא ווענדעט זיך אוועק פון איהר)

מירעלע. (וועהרענד זיא פאלט דעם פאטער אויפ'ן האלז) דוא פאטער! ליעבער באבעל! (פאלט איהם אויפ'ן האלז).

אברהמצי. אה, מיין טהייער ליעב קינד! (דיא נעמען זיך ארום אונ וויינען).

האצמיך. (קוקט אויף זיא אונ הייבט אויך אן צו וויינען) ד. ר. ז. ס. ג.!

מארקוס. (וועהרענד אבר. מצי מיט מירלען פאללען זיך אויפ'ן האלז געהט ער צו צו בתיה'ן וועלכע שטעהט פון ווייטענס) נא? בתיה'ה, א גוטע חתונה האט איהר אונז אנגעארבייט! שעמען פון אייך!

בתיה. (לאזט אראפ דיא אויגען) וועלכער מענש בענעהט גיט קיין פעהלער אין זיין לעבען.

מארקוס. א מענש? היינט דער נאך א מענש ביי אייך, דער וואס האנדעלט אזוי?

האצמיך. יאה, יאה! דערמאנט זיא מאקע פון דיא טיכליך וואס זיא, האט נאך גענומען ביי מיר פאר שבועות אונ האט נאך גיט באצאהלט פאר זיא איין קאפיקע גיט!

מארקוס. (קוקט אויף איהר ביזי) שעהן! גאנץ פיין פון אייך בתיה!

האצמיך. הא הא, זעהט איהר, ר' מארקוס זאגט אייך אז ס'איז גיט פיין פון אייך! —

אברהמצי. (געהט צו צו מארקוסען אונ צו קושט זיך מיט איהם), נא קינדער! איין זאך וויל איך אייך בעטען, אז גאט האט אונז יאה געהאלפען אז מיר זעהן זיך אלע בשלום, אונ געזונדערהייד, וויל איך אצונד פועלען ביי אייך, אז איהר זאלט אייך גיט קריגען, אונ פערגעסט אלעס וואס איז פריהער געוועזען, בעט אייך בעסער איבער!

האצמיך. ניין ניין, איך בעט מיך גיט איבער ביז זיא וועט מיר גיט אפגעבען פאר דיא טיכלעך. ד. ה. ז. ס. ג.

אברהמצי. (וועהרענד האצמיך רעדט געהט ער צו צו מארקוסין ראהמט איהם איין שטיללערהייד) מאך יעצט קיין טענות גיט, אז מיר וועלען קומען אהיים וועלין מיר זיך אלע אפרעכענען מיט איהר. (הויך) נא קינדער קומט אריין מיר וועלין פאר שמחה נעהמען צו ביסלעך בראנפען. —

האצמיך. ער האט גיט קיין בראנפען. דער רויטער רענדאר, דיא פרת אדומה האט ערשט אוועק געשיקט דעם ברודער אין שטאדט אריין נאך בראנפען.

אברהמצי. נא אז גיט קיין בראנפען, וועט ער אונז געבען וויין, קומט, קומט אריין;

בתיה. זעהט איהר! האסט איך בין אשלעכטע. האב איך אייך גיט דעם אויך פערטראגט (זיא נעהמט ארוים אפלאש אונ וויזט זיא).

אלע געהן אריין אין דער קרעטשמע, אין איינגע סעקונדען ארום הערט מען מארקוסעס אונ האצמיך'ס שטימען, וויא זיא שרייען „וויוואט! עס לעבע דיא געזעללשאפט! וויוואט! ד. ר. ז. ס. נ.!" עס ווערט שטיל אויף איינגע סעקונדען, מען הערט וויא אקלאנג פון גלעזער — (זיא טרינקט)

פינפטע סצענע

(באבע יאחנע מיט אליקום'ן קומען אן אויף דיא שפיץ פינגער)

באבע. (שטילל) אליקום! געה נאר זעה ס'ליכט זיך נאך?

אליקום. (געהט צו צום פענצטעריל קוקט זיך איין: אין דעם מאמענט הערט מען פון איגוועגניג אין קרעטשמע דיא איינע פריערדיגע געשרייען — דיא לויפען ביידע שנעלל אוועק בעהאלטען זיך צווישן דיא געדיכטע ביימער, — נאך איינגע סעקונדען רופט זיא איהם ווידער צו).

באבע. אליקום געה גיב אכטונג, אצונד ליכט זיך נאך?

אליקום. (געהט ווידער צו קוקט זיך איין, מען הערט ווידער דאס זעלבע געשריי, נאר שוין וויא פאר שיכור'ט, ער געהט צו, צו דער באבע, און זאגט איהר שטילערהייד) איהר הערט באבע מיט וואס פאר א קולות זייא שרייען שוין דארט? זיא פערשלעפט זייא שוין, (ער געהט נאך אמאהל צו, צום פענסטער — קעהרט זיך אום באלד צוריק) באבע! ס'איז שוין פינסטער, מ'שלאפט שוין!

באבע. געה זשע פערבינד זיך דיא טהיר פון דרויסען. נאר שטארק אז מ'זאל ניט קענען ארויס, און ברייגג מיר דעם לייטער מיט דיא אלע זאכען... גיך גיך, (אליקום ברענגט אלייטער שטעלט איהם אנידער).

באבע. (הייבט אן ארויף צו קריכען) אליקום! האלט צו דעם לייטער, איך קען נאך געהרגעט ווערין, (זיא קריכט ארויף אויפ'ן בוידעם און גיט א געשרייא בתיה! ביזט דא?

בתיה. (שטיל) יאה!

באבע. נא קום זשע ארויף אויפ'ן בוידעם. אליקום קום אויך ארויף און ברענג מיר ארויף דיא אלע זאכען. (בתיה מיט אליקום'ן קריכען ארויף).

זעקסטע סצענע

(פון אונטער דער סצענע הערט מען צופאהרען א וואגען, חיימען קומט אן)

הייבען. (פון אונטער דיא קוליסען) טפרו... א: (קומט ארויף אויף דער סצענע) א תאלעריע זאל קומען אויף דעם פאסקודנעם לאשעק א גאנצע נאכט שלעפ איך זיך מיט איהם ארום אז איך בין שוין אזש שלעפעריק געווארען, אט דיא קליאטשע איז עפעס אזא געפייגערט פערד, אז איך בין געזעסען אויף דער קאזלע בין איך שיר ניט ארונטערגעפאלען. אין דער ערד אריין! (ער קלאפט אן אין דער טהיר) ע! זרח! מאך אויף! איך האב דיר געבראכט דעם בראנפען, זרח! שטעה אויף (שרייט העכער) וואס ביסטו דארטען פערפעגערט געווארען (דער ועהט דעם לייטער). וואס איז דאס? ווער האט עס דא אנידערגעשטעלט דעם לייטער, סע קען נאך קומען א גנב און צו גנב'ענען דיא גענז פונ'ם בוידעם, איך וועל איהם אוועקטראגען אויף איהר ארט (טראגט איהם אוועק קומט באלד צוריק, קלאפט ווייטער) זרח! מאך אויף, וואס האסטו זיך אזוי פערפאפען? (ער זעהט וויא דיא טהיר איז פערבונדען) ע! ע! ווער האט עס פערבונדען דיא טהיר! (ער בינט אויף — קלאפט ווייטער זרח! (העכער) זרח, מאך אויף! (פלוצים גיט א זעץ ארויס א פלאם — ער הייבט אן שטארקער צו קלאפען, ברעכט אויף דיא טהיר און שרייט) זרח קום ארויס גיך! דיא קרעטשמע ברענט! (אללע לויפען ארויס פונ'ם אונזערשטען שטאק; אברהמצי, מירעלע,

מארקוס, האצמיך, זרח, הויז בתיהן; דער צווייטער שטאק, שטעהט אין פלאמען, דיא בישופסאכערין, אליקום, און בתיה, ברעכען אויף דיא טהיר פונ'ם אייבערשטען שטאק, זייא געפינען אבער קיין לייטער ניט, שטרעקען אויס דיא הענט אראפ, און שרייען מיט אווילד געשרייא „ראטעוועט!!" אין דעם מאמענט האט זיי ארומגעכאפט דער פלאם פייער).

אברהמצי. (ווערענד ער בעמערקט דיא כישופמאכערין — זאגט) אהא! אויב אזוי איז שוין רעכט! דאס איז דער מכשפה'ס ארבייט! לאז זיא ברענען!

האצמיך. אנס! ד. ה. ז. ס. נ.! ווען נאך איין מינוט וואלטען געוועהן פארסמיילעט געווארען מיין טאכטער, מיט דער לינקער פאה, ד. ה. ז. ס. נ.! (און ווערענד זייא אללע ברענען, זינגט הינטען דער עולם — טייטינדיק מיט דיא פינגער ארויף).

וואס שלעכטע מענשען זינען! —
— נישט ראטעווען — האטש מיר קענען...
לאזען זייא באקע ברענען,
קיין אומגליק וועט ניט זיין!
ברענען וויא א גיהנם!
דער משל — יעדער קען איהם!
ווער עס גראבט א גרוב אויף יענעם,
פאלט אליין אריין!!...
בעשטראפט האט זייא גאט ועהר גוט,
און אונז פון אלדעם בייז אויס געהיט!! —

(דער פארהאנג פאללט)

צו דײַן געבוירנטאָג *

דער כאָר זינגט:
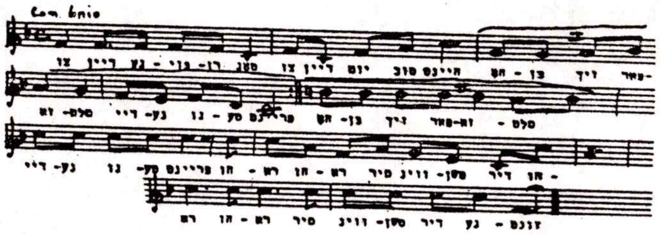
צו דײַן געבורטסטאָג, צו דײַן יום־טובֿ הײַנט,
האָבן זיך פֿאַרזאַמלט דײַנע גוטע פֿרײַנד,
יעדער ווינטשט דיר צו געטרײַע רייד,
אַ סך נחת און אַ סך פֿרייד,
הוראַ, הוראַ, דו, טײַער קינד, } (2 מאָל)
הוראַ, מיר ווינטשן דיר געזונט!

געבראַכט האָט יעדער אין זײַנע הענט
צו דײַן געבורטסטאָג דיר אַ פּרעזענט,
פֿונעם גאַנצן האַרצן, נעם עס, נעם עס דיר,
אַזוי ווינטשן אַלע מיר.
הוראַ, הוראַ — — — (און אַזוי ווייטער).

---

* אין דער געזעלשאַפֿט און ספּעציעל אין די ייִדישע שולן איז דאָס ליד פּאָפּולער אין אַזאַ ווערסיע:
צו דיין געבוירנטאָג, צו דיין יום־טוב, היינט,
זיינען מיר געקומען, אַלע דיינע פריינד,
הוראַ, הוראַ, מיר ווינטשן דיר,
הוראַ, הוראַ, מיר ווינטשן דיר,
הוראַ, הוראַ, מיר ווינטשן דיר געזונט!

אוי, איר ייִדן, בני רחמנים...

מירעלע זינגט:
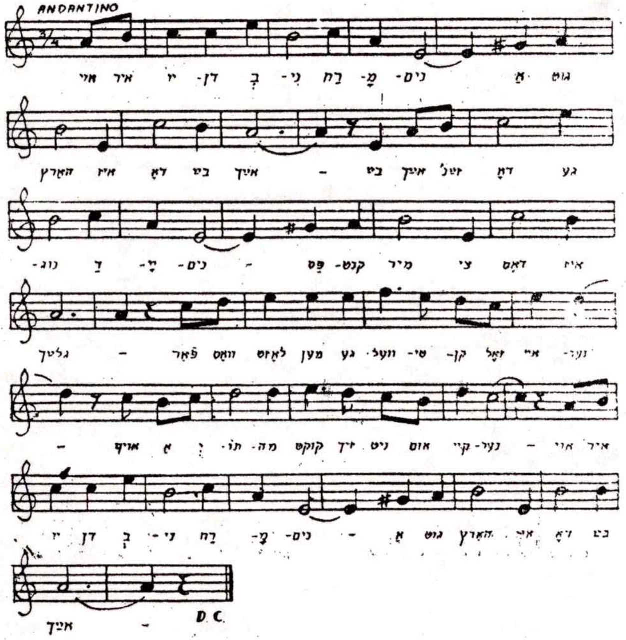
אוי, איר ייִדן, בני רחמנים,
אַ גוט האַרץ איז דאָ בײַ אײַך!
בײַ אײַך זײַנ׳ דאָ געגנוג דיינים —
פּסקנט מיר, אויב דאָס איז גלײַך:
פֿאַר וואָס לאָזט מען, געוועלטיקן זאָל איינער?
אויף אַ יתומה קוקט זיך ניט אום קיינער...

אוי, איר ייִדן, בני רחמנים,
אַ גוט האַרץ איז דאָ בײַ אײַך!

אוי, איר ייִדן, בני רחמנים,
אַ גוט האַרץ איז דאָ בײַ אײַך!
קוקט זיך צו צו די סימנים,
איך האָב זיי אַ סך, אַ סך:
דאָס איז ניט פֿון קיין חיה צעריסן,
פֿון אַ מענטש, אַ פֿרוי, איז דאָס צעביסן...
אוי, איר ייִדן, בני רחמנים,
אַ גוט האַרץ איז דאָ בײַ אײַך!

אוי, איר ייִדן, בני רחמנים,
אַ גוט האַרץ איז דאָ בײַ אײַך!
נעמט מיך צו, איך פֿאַל אויפֿן פּנים,
גיט מיר ערגעץ אויך אַ דאַך!
צו גיין אַהיים זאָלט איר מיך ניט בייטן,
דער רוצח וואַרט, מיך דאָרט צו טייטן...
אוי, איר ייִדן, בני רחמנים,
אַ גוט האַרץ איז דאָ בײַ אײַך!

עלנט, פֿון אַלע ביימער ווײַט...

מירעלע זינגט:

עלנט, פֿון אַלע ביימער ווײַט,
אויף אַ בערגעלע, גאַנץ קליין,
וואַקסט נאָך גאָר אַ יונג ביימעלע
אין ווילדן וואַלד אַליין. (2 מאָל)

די זון ברענט אים שטאַרק אין קאָפּעלע,
דער רעגן וואַשט אים אָפּ,

און די טראָפּנס פֿון די בלעטלעך
רינען ווי טרערן אַראָפּ. (2 מאָל)
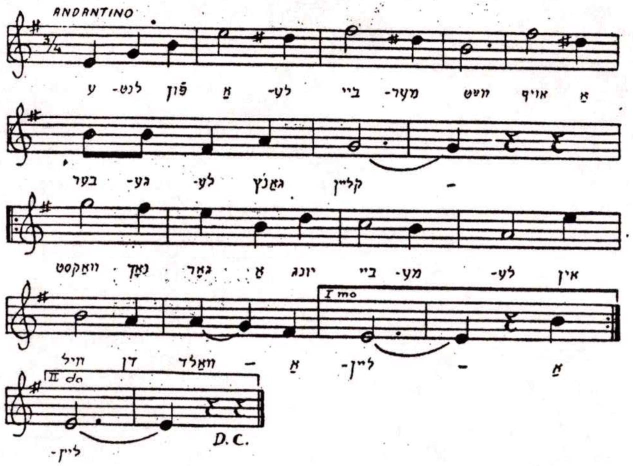
קיין שאָטן שיצט עס נישט אַרום,
עס פּאַטשט אים פֿרײַ דער ווינט —
צו אים, איך, עלנט יתומהלע,
בין איך געגליכן אַצינד... (2 מאָל)

דער טאַטע איז ניטאָ, קיין מאַמע האָב איך ניט,
אַ שטיפֿמוטער פֿאַר איר...
זי קוועלט מיך, אוי, און קיין מענטש
נעמט זיך ניט אָן פֿאַר מיר. (2 מאָל)

שולמית

אָדער

בת - ירושלים

מוזיקאַלישע מעלאָדראַמע

אין ריימען

אין 4 אַקטן

און 15 בילדער

1טער אַקט

בילד 1

די עולי־רגל קיין ירושלים

בילד 2

די פאַרבלאָנדזשעטע אין מדבר

בילד 3

די ווילדע קאַץ און דער ברונעם
אָדער די שטומע עדות

2טער אַקט

בילד 4

דער לוסטיקער אונטערהאַלט אין די
ווײַנגערטנער אין ירושלים

בילד 5

די פאַרלאָבונג הינטער די
פאַלמענביימער

3טער אַקט

בילד 6

שולמיתעס פאַרצווייפלונג

בילד 7

דער גורל

בילד 8

זי איז פונעם זינען געריִרט

בילד 9

דערטרונקען געוואָרן

בילד 10

אצבע אלהים

בילד 11

די פאַסטעכער פון בית־לחם

4טער אַקט

בילד 12

דאָס נאַטירלעכע ווידערקול

בילד 13

די מאַגנעטישע טענער

בילד 14

אַ קול פון בית־המקדש

בילד 15

די פייערלעכע פראָצעסיע אין
בית־המקדש

פּערזאָנען

מנוח — אַלטער בירגער פון בית־לחם
שולמית — זיין טאָכטער
אַבשלום — אַ יונגער העלד פון דעם שטאַם מכבייער
צינגיטאַנג — אַבשלומס דינער (אַ ווילדער)
חנניה — אַבשלומס פריינד
אַביגיל — אַ כהנס טאָכטער
צפּורה — איר אַם
יואָב גדעוני — אַ יונגער העלד } שולמיתעס חתנים
אַבינדב — אַ רייכער, יונגער גוטבאַזיצער } שולמיתעס חתנים
נתן — אַ סגן הכהן
עובדיה, **עזריאל**, **אליעזר** } פּאַסטעכער פון בית־לחם

עולי־רגל, בחורים, בתולות, טענצערס, חתנים, נשים המקונ־נות, פּאַסטעכער, כהנים, לוויִם, פּאַנענטרעגערס, פּאַקל־טרעגערס — פּאָלק

די האַנדלונג קומט־פאָר אַ מאָל אין בית־לחם, אַ מאָל אין ירושלים

די תלמודישע לעגענדע (**תענית ח'**) איז באַארבעט געוואָרן אין דער יידישער, דייטשישער, רוסישער, העברעיִשער שפּראַך, ווי אַ דערציילונג פון פאַרשיידענע מחברים — צום בעסטן איז דאָס געלונגען מיין גאָטזעליקן שוויגערפאָטער, דעם באַרימטן יידישן געלערנטן און דיכטער **אליהו מרדכי ווערביל** זצ״ל, וואָס האָט די לעגענדע מוסטערהאַפט באַארבעט אין העברעיִש ווי אַ פּאָעמע, אין פערזן, מיט דעם נאָמען **עדים נאמנים** — איצט צום ערשטן מאָל פאַר דער בינע פון מיר באַארבעט.

1טער אַקט

בילד 1

1טע סצענע

אַ וויסטע. גרויסע און קליינע בערג. רעכטס און לינקס זעט מען וועגן. אַ סך יידן, אַלטע און יונגע, שטייען מיט פּעקלעך אויף די פּלייצעס און שטעקנס אין די הענט. צווישן זיי שטייט דער אַלטער מנוח און נעבן אים זיין טאָכטער שולמית. די אַלע יידן, וואָס גייען פון בית־לחם עולה רגל זיין קיין ירושלים, זינגען.

אַלע — אָנגעלאָדן מיט אַל דאָס גוטס,
מיט די שטעקנס אין דער האַנט,
שפּאַנען מיר אין דער מינוט
צו אונדזער הייליקן לאַנד.
דער טראָגט פּראָדוקטן און דער — רינד,
צו מקריב זיין פאַר זיינע זינד,
אויך דער מיטעלער גראַד
טראָגט גאָלד, זילבער און זייד.
אַ מתנה ברענגט יעדער זיין סחורה,
מיט פרייד אין האַרצן פול,
מיט ליבע, מיט טרייער, מיט מורא
זיך צו בוקן פאַר גאָטס שטול —
אָ, ווו ביסטו? אָ, ווו ביסטו דו, הייליק' ציון!
מיר ווינטשן זיך, מיר בענקען אַלע דיך צו זען שוין! —
באַלד וועלן מיר הערן לידער
אין בית אלהים.

פֿון אונדזערע הייליקע ברידער
כּהנים און לוויִים —
קומט זשע גיכער אין איינעם זיך בענטשן
אַהין, אַהין, יאָ, יאָ, קיין ירושלים!
פֿריילעך, פֿריילעך, איר, ערלעכע מענטשן!
זינגט אַ שיר גאָר אַ נײַעם!
יאָ, קינדער, גיכער! גיכער, קינדער, גיכער!
גיכער, קינדער, גיכער אין וועג אַרײַן!

אַלע ווינטשן זיך צו, אַרויפֿגייענדיק אויף די בערג, און זינגען דעם מאַרש
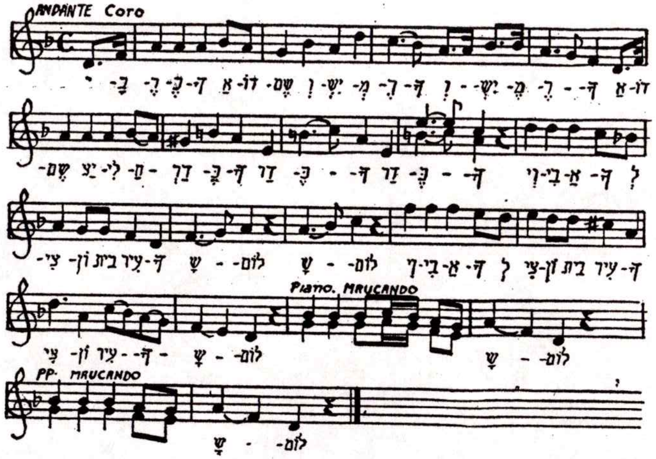
יבֿרכך ד׳ וישמרך
ד׳ יצליח דרכיך
ויביאך לציון עירך בשלום!

אַלע פֿאַרלירן זיך לינקס, נאָר מנוח בלייבט נאָך אַ ביסל שטיין און ווענדט זיך צו זיין טאָכטער

מנוח — גענוג, גענוג, טאָכטער, גענוג מיך באַגלייט!
קער זיך אום אַהיים, עס ווערט שוין שפּעט.
שולמית — ניין, ליבער פֿאָטער, צו דעם קענסטו ניט נייטן
דײַן טרײַע טאָכטער, וואָס וויל דיך באַלייטן.
מנוח — גיי־צוריק, טאָכטער, אַ טאַטן דאַרף מען הערן,
די וויסטע איז ווילד — קענסט נאָך פֿאַרבלאָנדזשעט ווערן.
שולמית — גיי געזונט, פֿאָטער! זי נעמט אים אַרום און ער זי, זיי געזעגענען זיך — מנוח גייט־אַוועק.

בילד 2

2טע סצענע

שולמית, שטייענדיק אויף דעם באַרג, קוקט־נאָך דעם פֿאָטער — זי הייבט־אויף די הענט און בענטשט אים פֿון ווייטן — זי לאָזט זיך אַראָפּגיין פֿון דעם באַרג און קוקט זיך אַלץ נאָך צו אין דער זייט וווּהין דער פֿאָטער איז אַוועקגעגאַנגען. זי גייט ווייטער פֿאַרטראַכט. פּלוצלינג קוקט זי זיך אום און באַמערקט, ווי זי האָט אַראָפּגעבלאָנדזשעט פֿונעם וועג — זי פּרוּווט צו גיין לינקס, קוקט זיך צו פֿון ווייטן און כאַפּט זיך צוריק.

שולמית — האַ? יאָ! דאַכט מיר דאָרט, דורך דעם באַרג...
האַ? ניין! עס איז קיין וועג — מענטשן גייען דאָרט קאַרג...

זי גייט צו רעכטס, קוקט זיך אום און בלייבט פּלוצלינג שטיין.

די וויסטע איז ווילד. נאָר זאַמד און די הייסע זון.
איך זע קיין וועג. איך ווייס ניט ווו איך בין...

זי לאָזט זיך ווידער צו גיין לינקס און כאַפּט זיך צוריק

קיין בית־לחם איז נאָך ווײַט — ווײַט גאָר אָן אַ שיעור.
איך בלאָנדזשע איצט? — גאָט! וואָס וועט זײַן מיט מיר?

זי פֿאַרשטעלט זיך מיט דער האַנט דאָס פּנים פֿון דער זון

ניין, ליכטיקע זון! ווען דו קענסט אויבן שטיין
און מיר קיין וועג נישט ווײַזן, וווהין איך זאָל גיין,
נעם וויניקסטנס צו פֿון מיר דײַנע ברענענדיקע שטראַלן,
בויער מיר ניט מײַן קאָפּ מיט דײַנע הייסע פֿײַלן!

זי ווערט מיד און גייט־צו שוואַך צום שטיין וואָס ליגט רעכטס

איך בין מאַט. איך בין שוואַך. עס ברענט מיר די ברוסט.
די צונג טריקנט מיר — אַך! — איך שטאַרב פֿון דאָרשט.

זי פֿאַלט אויף דעם שטיין מאַכטלאָז און זינגט שוואַך

איך בעט דיך, דו, גרויסער, שטאַרקער גאָט,
וואָס דו האָסט געהאָלפֿן דײַן פֿאָלק אַמאָל,
ווען ער האָט אין דער וויסטע קיין טרינקען געהאַט,
האָסטו אים וואַסער צוגעשיקט אָן צאָל —
לאָז זשע דײַן נס, דאָ, מיט מיר אויך געשען!
לאָז מיך, פֿאַר דאָרשט, דאָ, ניט שטאַרבן, דערגיין!
אַך, עס איז דאָך זייער, זייער אַ ביטערער טויט...

געווונען אַמאָל האָט די גרויסע שלאַכט
שמשון הגיבור גאָר אָן אַ שווערד;
שוואַך איז ער געווען, מיד און פֿאַרשמאַכט —
האָסטו אים אויך וואַסער גיך באַשערט.
לאָז זשע דײַן נס, דאָ, מיט מיר אויך געשען!
לאָז מיך, פֿאַר דאָרשט, דאָ, ניט שטאַרבן, דערגיין!
אַך, עס איז דאָך זייער, זייער אַ ביטערער טויט...

דאָס רחמנות האָט הגר נישט געקענט צוזען,
ווי פֿון דאָרשט קוועלט זיך איר פּיצעלע קינד,
עס זאָל כאָטש פֿאַר אירע אויגן נישט דערגיין,
וואַרפֿט זי עס אַוועק און — דערזעט אַ קוואַל געשווינד.
לאָז זשע דײַן נס, דאָ, מיט מיר אויך געשען!

לאָז מיך, פֿאַר דאָרשט, דאָ, ניט שטאַרבן, דערגיין!
אַך, עס איז דאָך זייער, זייער אַ ביטערער טויט...

זי פֿאַלט אָן כּוח אויף דעם שטיין. אייניקע מאָל פּרוּווט זי זיך אויפֿצוהייבן. אָבער שוואַך פֿון דאָרשט, מיט דעם טויט קעמפֿנדיק, פֿאַלט זי יעדעס מאָל צוריק. ענדלעך נעמט זי צוזאַמען אירע לעצטע קרעפֿטן און קוקט זיך אַרום. דערזעט זי אַ ברונעם, זי גלייבט זיך אַלץ נאָך ניט די אויגן. זי זינגט עטוואָס איבערגעראַשט.

אַך, וואָס זע איך דאָרט? איך גלייב מיר ניט די אויגן.
צי איז דאָס אַ טרוים? אַ ברונעם זע איך פֿאָרט.
ניין, ס'איז נישט קיין טרוים. ער איז אַוועקגעפֿלויגן.
אַ ברונעם, יאָ, מיט וואַסער, זע איך דאָרט.

זי הייבט זיך אויף פֿון איר פּלאַץ לאַנגזאַם, גייט־צו צום ברונעם, טאַפּט אים אָן מיט די הענט און, אַז זי צייגט זיך איבער, זינגט זי נאָך אַ מאָל דאָס זעלביקע נאָך מונטערער. זי בייגט זיך אָן צום ברונעם, ציט־אַרויס אַ שטריק

און דערשרעקט זיך, ווייל זי געפֿינט נישט קיין עמער דאָרט.
האַ! וואָס זע איך? קיין עמער? נאָר אַ בלויזער שטריק!
אָ, אַ שיינעם שפּאַס שפּילט מיט מיר דאָ דאָס גליק!
זי קוקט־אַרײַן אין ברונעם

וואָס? דער לויטערער קוואַל שפּיגלט זיך, רייצט זיך מיט מיר?
„קענסט מיך ניט בײַקומען" — רוישט ער — „איך בין
ווײַט פֿון דיר!"

ניין! מײַן ליבער גאָט האָט מיך ניט אָפּגענאַרט.
ער וויל, איך זאָל טרינקען אויף אַ מערקווערדיקער אַרט...
אַ נס איז דאָס! מיט ניסים זאָל עס גיין!
איך לאָז מיך אַראָפּ. און וואָס געשעט — זאָל געשען!

זי בינדט זיך אַרום מיט דעם שטריק און לאָזט זיך לאַנגזאַם אַראָפּ אין ברונעם.

בילד 3

3טע סצענע

רעכטס, צווישן די טיפע בערג, הערט מען זינגען עמעצן אַן אַראַ־בישן מאָטיוו. די שטימע קומט וואָס אַ מאָל נענטער, ביז עס דער־שיינט אַבשלום מיליטעריש געקליידט. נאָך אים גייט זיין ווילדער קנעכט, צינגיטאַנג, טראָגט אין דער האַנט אַ פּעקל מיט ראָזשינ־קעס און מאַנדלען, און אויף די פּלייצעס אַ קרוג וואַסער. — זיי גייען־אַראָפּ פון דעם באַרג. אַבשלום זעצט זיך אויף דעם שטיין.

prop

אַבֿשלום — נו, צינגיטאַנג! זעסט ווי איך ווייס גוט?
אין ·דער געגנט בין איך שטאַרק געניט.
איך האָב געוווסט, דאָ דאַרף זײַן אַ ברונעם,
גיך, בינד־צו דאָס פּעקל, וואָס איז דאָ דרינען!

צינגיטאַנג — אָ, אָ, ראָזשינק... אָ, אָ, מאַנדל... אָ, אָ...

אַבֿשלום — נו, און קיין פֿײַגן זײַנ׳ נישטאָ־אָ־אָ?

צינגיטאַנג — נע... אָ, אָ...

אַבֿשלום — נו, גיי זשע גיך, דו, ווילדע זאַך!
גיי, דאָרט מיט דעם בערגל גלײַך,
וועסטו זען אַ סך ביימער מיט גרויסע צווײַגן —
פֿליק מיר אָפּ פֿון דאָרט אַ פּאָר פֿרישע פֿײַגן!

צינגיטאַנג — איך... בוים... גיי... גרויס... צווײַג...
פֿליק, פֿריש, עס דיר פֿײַג?

אַבֿשלום — נו, גיי גיך, יאָ!

צינגיטאַנג — גיך גיי, אָ, אַ! ער שפּרינגט־אַוועק.

4טע סצענע

אַבֿשלום — ביז איך רו מיך ניט אויס, גיי איך ניט פֿון דאַנען.
קיין ירושלים איז נאָך ווײַט צו שפּאַנען.

וואַסער איז דאָ; ס׳איז זייער רעכט,
ראָזשינקעס מיט מאַנדלען — ס׳איז אויך ניט שלעכט...

ער צעבינדט דאָס פּעקל

ראָזשינקעס מיט מאַנדלען — עס דערמאָנט מיר דאָס לידעלע,
מיט וואָס בת־ציון האָט פֿאַרוויגט איר בן־יחיד יידעלע.
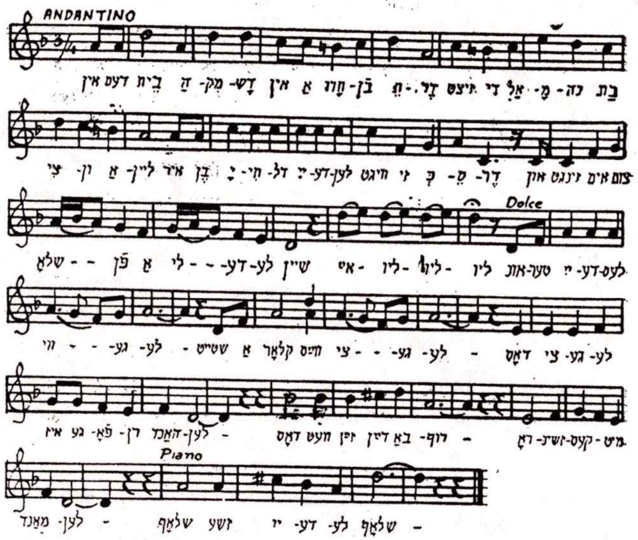
אין דעם בית המקדש, אין אַ ווינקל חדר,
זיצט די אַלמנה בת־ציון אַליין.
איר בן־יחידל, יידעלען, וויגט זי כסדר
און זינגט אים צום שלאָפֿן אַ לידל שיין:
„אונטער יידעלעס וויגעלע
שטייט אַ קלאָר ווײַס ציגעלע,
דאָס ציגעלע איז געפֿאָרן האַנדלען,

— דאָס וועט זײַן דײַן באַרוף:
ראָזשינקעס מיט מאַנדלען.
שלאָף זשע, ייִדעלע, שלאָף!

אין דעם לידל, מײַן קינד, ליגט פֿיל נבֿיאות:
אַז דו וועסט אַ מאָל זײַן צעזייט אויף דער וועלט.
אַ סוחר וועסטו זײַן פֿון אַלע תּבֿואות,
און וועסט אין דעם אויך פֿאַרדינען פֿיל געלט.
און אַז דו וועסט ווערן רײַך, ייִדעלע,
זאָלסטו זיך דערמאָנען אין דעם לידעלע:
ראָזשינקעס מיט מאַנדלען!
— דאָס וועט זײַן דײַן באַרוף:
ייִדעלע וועט אַלץ האַנדלען!
שלאָף זשע, ייִדעלע, שלאָף!

עס וועט קומען אַ צײַט פֿון ווערט־פּאַפּירן,
קאַנטאָרן וועלן זײַן אין דער גאַנצער וועלט,
דער גרעסטער וועסטו זײַן פֿון די באַנקירן
און וועסט אין דעם אויך פֿאַרדינען פֿיל געלט.
און אַז דו וועסט ווערן רײַך — — — (רעפֿריין).

עס וועט קומען אַ צײַט פֿון אײַזנבאַנען
זיי וועלן פֿאַרפֿלייצן אַ האַלבע וועלט:
אײַזערנע וועגן וועסטו אויסשפּאַנען
און וועסט אין דעם אויך פֿאַרדינען פֿיל געלט.
און אַז דו וועסט — — — (רעפֿריין).

ער זינגט־אָפּ. לייגט־אַוועק דאָס פּעקל און דעם שלויך אין דער האַנט.

שוין! אַ ביסל געגעסן. אַפֿילו ניט אַזוי זאַט.
פֿאַרטרינקען מיט וואַסער וואָלט אויך ניט געשאַדט.

ער הייבט זיך אויף צו גיין צום ברונעם. נאָר ווי ער בייגט זיך איין אָנצו־
נעמען וואַסער, דערהערט ער אַ געשריי פֿון דעם ברונעם. פֿאַר שרעק לאָזט

ער אַרויס דעם שלויך פֿון דער האַנט און שפּרינגט־צוריק פֿון דעם ברונעם.
זינגט.

האַ, וואָס הער איך?
אַ קול פֿון אַ רוח! [ríekh]

שולמית — פֿונעם ברונעם. ווער איז דאָרט? איך וועל אײַך בענטשן!

ראַטעוועט־אַרויס אַ מענטשן!
האָט רחמנות און נעמט מיך אַרויס,
האָט רחמנות און נעמט מיך אַרויס!

אַבֿשלום — אַלץ דערשראָקן, טרעט־צוריק. ווער ווייסט וואָס דאָרט ליגט פֿאַר אַ ליץ?

רופֿט מיך צו פֿאַרנאַרן אין זײַן נעץ!

שולמית — פֿון ברונעם. ניין, האַלט מיך ניט פֿאַר קיין לץ —
איך בין אַ מענטש, גלייב זשע מיר!
געבוירן פֿון פֿלייש און בלוט בין איך אַזוי גלײַך מיט דיר.

אַבֿשלום — נו, גיב מיר אַ סימן, און רוף מיר אָן דעם נאָמען גאָט!

שולמית — אָט האָסטו אַ סימן. איך רוף דיר אָן דעם נאָמען גאָט!

אַבֿשלום — שווער מיר!

שולמית — איך שווער דיר בײַ גאָט.

אַבֿשלום — שווער מיר! —

שולמית — איך שווער דיר בײַ גאָט, בײַ גאָט!

אַבֿשלום — אַ ביסל באַרויִקט גייט־צו צום ברונעם, קוקט־אַרײַן אין אים און דערזעט שולמיתן. ער פֿאַרוווּנדערט זיך און זינגט.
צופֿרידן. אַך, ס'איז אַ מענטש? — נאָך אַ מיידל דערצו!
יונג ווי דער פֿרילינג — ווי אַ שטערן שײַנט זי.
אַוודאי איז אַן עבֿירה אַזוינס לאָזן אומקומען.
שרעק דיך ניט, קרענק דיך ניט, ביסט שוין ניט טויט!
איצט טוט מיר שוין הנאה מיט מײַן אַהערקומען,
איך זאָל דיר איצט קענען בײַשטיין אין דער נויט.

5טע סצענע

ער שלעפּט זי אַרויס מיטן שטריק פון דעם ברונעם. זי איז בלאַס. זי טוט איין קוק אויף אים, דערנאָך ווענדט זי די אויגן צום הימל, פאַלט אויף די קני און דאַנקט גאָט. אין דער צייט שטייט אַבשלום, קוקט זיך צו צו איר און באַוווּנדערט איר שיינקייט. זינגט אויך.

דועט

שולמית

איך דאַנק דיר, גאָט, גאָר אָן
אַ צאָל,
וואָס דו האָסט דײַן נס מיר
באַוויזן צוויי מאָל:
דאָס ערשטע מאָל, פון דעם
דאָרשט שיִער דערשטיקט,
האָסטו מיר דעם קוואַל וואַסער
צוגעשיקט;
נאָר באַלד האָט ער מיך געוואָלט
אײַנשלינגען ווי אַ לייב.
איך קוק פון דיר — — איך לעב!

אַבשלום

— — — — — — — — —

— — — — — — — — —

אַך, גאָט, וואָס זע איך?
וואָס פאַר אַ בריליאַנט?
זי בלענדט מיך נאָר, ווי אַ
דיאַמאַנט!
וואָס פאַר אַ צויבער שוועבט
אַרום מיר אַצינד!
אין דער ווילדער וויסטע — אַזאַ
רייצנדיק קינד...

ער גייט־צו צו איר לאַנגזאַם און הייבט זי אויף. זי בלייבט שטיין אַ ווײַלע און באַטראַכט אַבשלומען. ענדלעך זאָגט זי צו אים.

שולמית — דאָס ביסטו עס, גאָטס מלאך אין געשטאַלט פון אַ מענטשן?

דאָס ביסטו זײַן שליח? גאָט זאָל דיך בענטשן!
דיך האָט ער צוגעשיקט מיר שטיין אין מײַן נויט,
ווען איך האָב מיך געראַנגלט מיט דעם שרעקלעכן טויט;
נעם זשע פון מיר דאָס קליינע געשאַנק:
פון מײַן טיפסטן האַרצן דעם בעסטן דאַנק.

אַבשלום — נישט מיר קומט דער דאַנק — דעם דאַנק פאַרדינט דער,

וואָס מיט זײַן שליחות האָט ער מיך געשיקט אַהער...
דאָס האָט שוין דײַן חכמה אַרויסגעזען גלײַך.
און האָסט אים באַלד אויף די קני געגעבן זײַן שבח.
איך — האָב נאָר דערפילט דעם חוב פון אַ מענטשנס זון,
וואָס יעדער מענטש אין אַזאַ פאַל דאַרף אַזוי טאָן;
איך האָב געראַטעוועט אַ מענטשן פון זײַן נויט — און דערפאַר
האָב איך נישט געהאָפט און ווינטש ניט קיין שׂכר —
נאָר דער שׂכר פאַר דער מצווה איז געקומען פון זיך אַליין.
ווײַל אַנשטאָט אַ געוויינטלעכן מענטשן — וואָס האָב איך דערזען?

וואָס האָב איך געפונען אומפאַרהאָפט, אומבאַקאַנט:
אַ שטיק גאָלד אין דער וויסטע, אין זאַמד אַ בריליאַנט!
זאָג, דו, שיין קינד, וועלכער צופאַל אָדער ווער
האָט דיך געבראַכט אין דער ווילדער געגנט אַהער!

שולמית — מיט אַלע ייִדן פון בית־לחם, וואָס זײַנען געגאַנגען,
אין אונדזער שטאָט ציון דעם יום־טוב עמפאַנגען[1]
איז געווען צווישן זיי אויך מײַן פאָטער מנוח,
אים צו באַלייטן בין איך נאָכגעגאַנגען אויך;
איך האָב מיך געזעגנט און וויל אַהיימגיין צוריק —
נאָר ניין! צוגעבונדן האָט מיך פון ווײַטן דער בליק,
ווי די אַלע עולי־רגל שפּאַנען פריילעך אין איינעם,
ווי אַלע זײַנען באַגײַסטערט פון דעם געדאַנק, דעם ריינעם,
אַז אָט באַלד וועלן זיי דערזען גאָטס הייליקע מלוכה,
דאָס שיינע ציון, וואָס ער האָט אויסגעדווילט צו זײַן מנוחה...
באַלד וועט זיי אין די אויגן ווי שטראַלן בליצן

[1] (דייטשמעריש) אויפנעמען, מקבל פנים זיין.

פֿון בית המקדש הויכע טורעמס, גאָלדענע שפּיצן,
באַלד וועלן זיי קניִען אין טעמפּלס הויכע האַלן[2],
פֿון דיק־פֿאַרגאָלדעטע ווענט און מירמלנע זײַלן,
באַלד וועלן זיי זען די כּהנים בײַם מזבח,
באַלד וועלן זיי שמעקן פֿון די בשׂמים פֿרישן ריח,
באַלד וועלן זיי הערן די לוויִמס שיין געזאַנג,
פֿון שופֿרות, פּויקן און האַרפֿעס זיסן קלאַנג!
אָ, יעקבֿ ווי שיין איז דײַן געצעלט, דײַן וווינונג ישׂראל!
אָ, ווען איך זאָל זוכה זײַן דאָס ווידער זען אַ מאָל!
אַבֿשלום — דײַן ווונטש קען זײַן דערפֿילט — די זאַך איז ניט
אַזוי גרויס!
שולמית — שלאָג מיר נישט איבער — הער ווײַטער מיך נאָר אויס:
באַרוישט פֿון דער זיסער אידייע, פֿון דעם הייליקן געפֿיל,
האָב איך פֿאַרגעסן ווי איך גיי — פֿאַרלוירן — מײַן ציל
און האָב אַראָפּגעבלאָנדזשעט פֿון וועג — איך קוק מיך אַרום,
איך שטיי אין אַ וויסטע — נאָר זאַמד אומעטום,
פֿון אויבן ברענט די זון, און זיך דער דאָרשט ברענט
שטענדיק,
קיין טראָפּן וואַסער, כאָטש מיט דעם לעבן ענדיק,
פּלוצלינג — דערזע איך אַ ברונעם, נאָר קיין עמער
איז ניטאָ.
איך לאָז מיך אַראָפּ אויף גאָטס באַראָט אין אַ גוטער שעה.
דער קוואַל האָט מיך דערקוויקט. און האָב ניט געהאַט
אין זינען,
ווי איך וועל אַרויס — אָט דאָ האָסטו מיך געפֿונען!
אַבֿשלום — יאָ, געפֿונען האָב איך דיך און דו האָסט מיך געוווּנען.
נאָך מער, וואָס איך האָב געהאָפֿט, האָב איך אין דיר געפֿונען.
נישט ווערטער שיט דײַן מויל, נאָר שיינע פּערל אויס.

[2] קאָרידאָרן, האַלן.

פֿון דײַנע ליכטיקע אויגן שײַנט חכמה פֿיל אַרויס,
און אויף דײַן גאָלדענעם שטערן שטייט דײַטלעך טיף
גראַווירט
דײַן ריינע אומשולד, מיט מעלות פֿיל באַצירט...
און אַז איך האָב דיך געפֿונען, מן הסתּם האָב איך די ווערט —
יאָ, יאָ, דו קינד, דו שיינס, נאָר מיר ביסטו באַשערט!
שולמית — דײַן נאָמען וויל איך וויסן — אויך פֿון דײַן משפּחה.
אַבֿשלום — מײַן נאָמען איז אַבֿשלום, אין מײַן הויז ליגט די ברכה.
מײַן משפּחה איז אין ירושלים באַקאַנט און גרויס זייער:
מײַנע קרובֿים כּהנים — איך שטאַם פֿון די מכּבייער.
עס פֿעלט מיר ניט פֿון גוטס — איך האָב גיטער זייער פֿיל.
נאָר דער כּוס פֿון מײַן גליק איז אָבער נאָך ניט פֿול...
אָ, שיט־אַרײַן אין אים דײַן איין זיס וואָרט געשווינד,
וועט דער בעכער פֿול שוין זײַן, און וועל טרינקען צו געזונט,
אָז אַ נעץ האָסטו מײַן האַרץ געפֿאַנגען איצט צו דיר.
איך רעכן, אַז דו אויך האָסט זיך ניט אָפּגענאַרט אין מיר.
שולמית — שוין דער איינציקער שריט, וואָס האָט מיר
גערעטעוועט מײַן לעבן,
האָט דיר פֿיל רעכט אויף מײַן דאַנקבאַר האַרץ געגעבן.
ניט פֿיל פֿײַער אייגנטלעך דאַרף מען איצט אויסניצן,
כּדי די וואָרע דאַנקבאַרקייט אין ליבע צו דערהיצן...
נאָר — וואַגן דאַרף ניט אַ מיידל פֿון מיטעלן שטאַנד,
זיך אָנצומעסטן ווי די גרויסע פֿון אונדזער לאַנד!...
דעך אין בית־לחם שטילער געגנט, שיין אָפּצומאָלן,
אויף די הויכע בערג און די פֿרישע גרינע טאָלן,
דאָרט פֿאַשעט שטענדיק שולמית, מנוחס איינציק קינד,
איר פֿאָטערס טשערעדע, פּי, שאָף און רינד...
ווײַט, ווײַט פֿון דער שטאָט, פֿון איר רעש און גערודער —
נאָר דעם שטילן וועלדל טרוי איך מײַנע תּפֿילות און לידער...
אויסער ליבע צו מײַן גאָט, צו מײַן פֿאָטערס תּורות פֿיל,

האָט קיין מאָל מײַן האַרץ געקלאַפּט פֿון הייליקן געפֿיל...
ביז דו ביסט אויסגעוואַקסן פּלוצלינג, אומגעריכט,
און האָסט מײַן האַרץ געקויפֿט, געוווּנען, יאָ, מיט רעכט.

אַבֿשלום — יאָ, געוווּנען אויף אייביק, האָסט ניט וואָס צו ריידן,
סײַדן דער טויט וועט מיך פֿון דיר צעשיידן!

שולמית — בײַך, שיידן מוזן מיר איצט (פֿון דעם איז ניט צו ריידן),
נאָר ביז אַ צײַט — ניט אויף לאַנג וועלן מיר זיךביידע שיידן!
איך קער מיך אום צו מײַנע שאָף, ווי אַ געטרײַער וועכטער,
און דיך דערוואַרטן אפֿשר לאַנג שוין ירושלימס רײַכע
טעכטער
אין די גרינע גערטנער, צוליב יום־טובֿ, מיט זיי זיך אַמוזירן...
זיי האָבן שוין מיט וואָס צו קענען אַזאַ יונג אינטערעסירן!
צו דעם שטודירטן חן, געמאַכטער פֿאַרב און שמייכל,
פֿאַרפּוצט מיט טײַערן שמוק[3], האָבן זיי גענוג שוין שׂכל! —
טאָ וואָס וועט זיך דעמאָלט אָנזען בײַ דיר, נאָך אין זכרון,
אַן איינפֿאַך פּאַסטעך־מיידל, אָן די אַלע פּאָליטורן?
וואָס וועט דיך אָרן דאָרט — אַז דו וועסט זײַן דיר גליקלעך —
אַז דו האָסט אַן אָרעם האַרץ צעבראָכן דאָ אויף שטיקלעך?
פֿאַר וועמען וועל איך מיך קלאָגן? ווער וועט מיך דאָ הערן?
ווער וועט דיך דאָרט משפּטן, אַז איך וועל דאָ אומגליקלעך
ווערן?

אָ, דער געדאַנק איז שרעקלעך, שרעקלעכער פֿון טויט!
לאָז מיך בעסער בלײַבן בײַ דער דאַנקבאַרקייט פֿאַר דער
נויט!

אָ, שלעפּ מיך ניט אַרויף אַזוי הויך, אַז מיט אַ מאָל
זאָל איך דאַרפֿן אַראָפּפֿאַלן אין אַזאַ טיפֿן טאָל...

[3] צירונג.

#6 פֿון Verdi La Traviata

און דער שנעלער מאָמענט, וואָס דיך האָט אַזוי
איבערגעראַשט פֿון מיר,
וועט אַזוי גיך אַוועק, ווי גיך ער איז געוואָרן אין דיר!

אַבֿשלום — וואָס טויג דיר, קינד, זיך און מיר אַזוי אָנצומאַכן
שמאַרצן?

וואַרף־אַוועק דײַן אײַנגעבילדעטן ספֿק פֿון דײַן האַרצן!
ווײַל איך קען שוין צו גוט די וועלטלעכע טעכטער,
דערפֿאַר איז מיין מיינונג פֿון זיי נאָך פֿיל שלעכטער...
שטענדיק האָב איך געטרוימט, יאָ, ערשט איצט דיר
דערצייל איך,
צו געפֿינען אַזאַ שולמית ווי אונדזער שלמה המלך!...
וויפֿל פֿרויען, קעניגן, ער האָט אומעטום איבערגעזען,
וועלכע איז די קרוין פֿון זײַן אידעאַל געווען?
ווער האָט אים באַגײַסטערט מער אין וואַך און אין שלאָף,
נישט ווי די איינפֿאַכע שולמית וואָס האָט געפּאַשעט שאָף?
ער האָט געוווּסט, אַז אַזוינע קען זײַן פֿיל געטרײַער,
אַז אַזאַ אשת חיל איז פֿון פּערל פֿיל טײַער!
אָ, שולמית, אין נאָמען פֿון דעם וואָס האָט מיך געשיקט אַהער
דיר צו ראַטעווען דײַן לעבן איך שווער, יאָ, איך שווער,
אַז נאָר דיר, מײַן טײַערע, בלײַב איך אויף אייביק טרײַ,
זאָג עס אַרויס דאָס זיסע וואָרט, זאָג עס אַרויס גאַנץ פֿרײַ!
איך זע, דײַן אומשולד שעמט זיך אַרויסצורײדן וואָס זי וויל...
איך הער שוין, ווי דײַנע געפֿילן ריידן דיך צו אַלע:
— נעם־אַרום דײַן טרײַען חתן, דו געליבטע כלה!

ער נעמט זי אַרום. זי פֿאַלט אים אויף דעם האַלדז און, גערירט פֿון די רייד,
וויינענדיק, זאָגט זי אַרויס — „אַבֿשלום!“ און ער אויך — „שולמית!“. זי
הייבט־אויף, נאָך אַ פּויזע, דעם קאָפּ, קוקט זיך אום און זינגט:

יאָ, ווו נעמט מען די עדות,
זאָלן שטיין בײַ רעדעס,
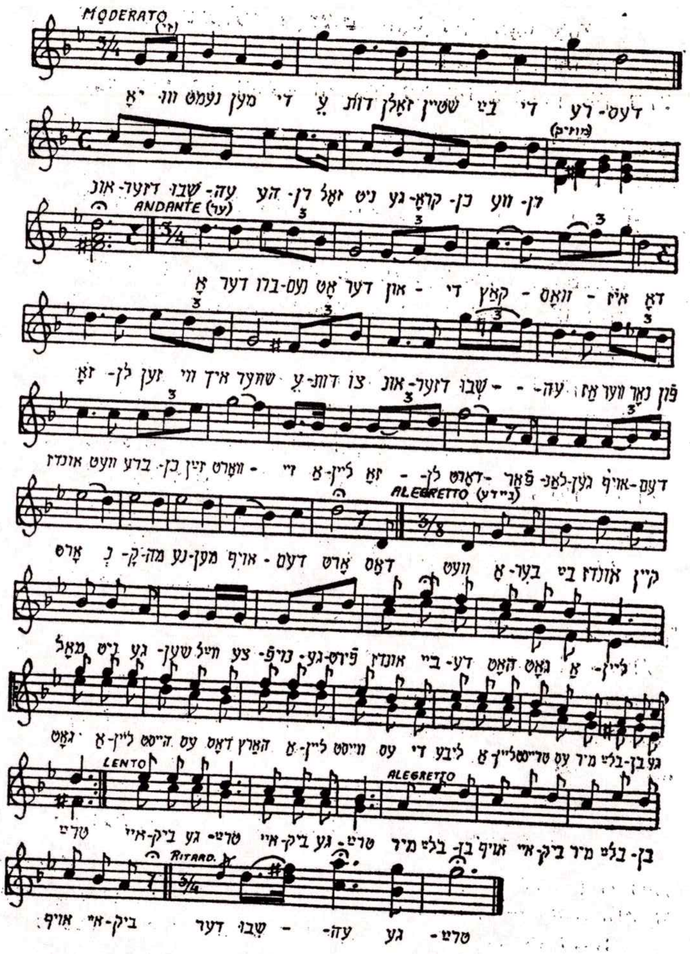
אונדזער שבֿועה הערן,
זי זאָל ניט געבראָכן ווערן?

אין דעם מאָמענט, ווי זיי קוקן זיך ביידע אַרום, שפּרינגט-אַרויס אַ ווילדע קאַץ אויף אַ בערגל און בלייבט שטיין גלייך ווי זי הערט.

אַבֿשלום — ווייזט מיט דער האַנט. אַ דער ברונעם, אַ דער!
און די קאַץ, אַ די, אַ!
זאָלן זײַן, ווי איך שווער,
עדות צו אונדזער שבֿועה:
אַז ווער נאָר פֿון אונדז וועט ברעכן דאָס וואָרט,
זיי אַליין זאָלן דאָרט
פֿאַרלאַנגען אויף דעם אָרט,
נקמה, נקמה, אין איינעם פֿאָרט!

שולמית — חזרט-איבער דאָס זעלביקע. דערנאָך זינגען זיי צוזאַמען — דועט.
דאָס וועט אָבער קיין מאָל בײַ אונדז ניט געשען,
ווײַל צונויפֿגעפֿירט אונדז ביידע האָט גאָט אַליין!
גאָט אַליין הייסט עס,
דאָס האַרץ אַליין ווייסט עס,
די ליבע אַליין טרייסט עס:
מיר בלײַבן געטרײַ, אייביק געטרײַ, אייביק געטרײַ,
מיר בלײַבן אויף אייביק דער שבֿועה געטרײַ!

6טע סצענע

זיי נעמען זיך ביידע אַרום. אין דער צייט לויפֿט-אַריין ציגנטאַנג. אַז ער זעט ווי ביידע נעמען זיך אַרום, הייבט ער אָן צו לאַכן.

ציגנטאַנג — אַ, אַ, איך... גיי... זיך פֿײַג... נישט געפֿינט דו נישט...
גיי זיך מיידל... דו יאָ... געפֿינט אַ, אַ!

שולמית — ווער איז דער?

אַבֿשלום — מײַן פֿריילעכער קנעכט.
ער איז געניט אין די וועגן ניט שלעכט.

צינגיטאַנג — ווי? — דו נעם מיידל? — מיר אויך גיב...
איך אויך אַזוינס... אַזעלכעס ליב...

ער זוכט צווישן די בערג, ער זוכט אין ברונעם, לאָזט זיך אַראָפּ.

אַבשלום — צו שולמיתן. מײַן קנעכט וועט דיך באַלייטן, ווײַזן
דעם וועג צו דיר,
ווייל איך מוז קיין ירושלים — מען וואַרט דאָרט אויף מיר.
עס איז ערב סוכות. מיר האָבן פֿיל צו טאָן.
דו ווייסט דאָך, ווי אין אַזאַ צײַט רעשט זיך אין ציון.
און באַלד נאָך סוכות פֿרי, נאָך איידער דער שטאָט בית־לחם
וועט די זון דעם ערשטן ברי טאָן מיט איר גליִענדיקן פֿײַער,
וועט דײַן טאַטע דערפֿילן מײַן שלום עליכם
און דו — מײַן הייסן קוש, ווי אַ חתן אַ געטרײַער.

צינגיטאַנג — שפּרינגט־אַרויס פֿונעם ברונעם ווײַנענדיק.
טאָ... נאָך מיידל... טאָ! אָף! אַללאַ, אַללאַ! ער ברעכט מיט
די הענט.

אַבשלום — אין דער היים דאָרט... געבן... כּלה!
קום־אַהער, צינגיטאַנג! דערוויַיל פֿיר זי אָפּ אַהיים!
דו ווייסט דעם וועג קיין ביתלעהיים[1]?

צינגיטאַנג חזרט־איבער יעדעס לעצטע וואָרט

פֿון דעם באַרג — לאָז דיך אַראָפּ אין טאָל,
באַלד, לינקס, וועסטו דערהערן אָן צאָל
דאָס ריטשען פֿון קעמלען, אייזלען, פֿערד,
ניט ווײַט פּאַשען שאָף פּאַסטעכער אויף גרינער ערד,
ביז אַהין פֿיר דאָס מיידל, גיי שנעל מיט איר,
און באַלד זאָלסטו קומען אַהיים צו מיר!

---

[1] בית־לחם (צוליבן גראַם) אָן אַראַבישער אַרויסרייד.

צינגיטאַנג — איך... אייזל... באַרג... פּאַסטעך... גיי מיט איר?
ריטשעט... פֿערד... מיידל אַהיים צו דיר?

אַבשלום — צו שולמיתן. אויף ווידער זען, מײַן טײַערע, מײַן
ליבסטע,
מײַן שיינער בריליאַנט, געפֿונען אין דער וויסטע!

שולמית — אויף ווידער זען, מײַן ליבער, מײַן רעטער, מײַן לעבן!
אַבשלום, פֿאַרגעס ניט די שבֿועה, וואָס דו האָסט געגעבן!

ווי זיי האַלטן זיך ביי די הענט, קוקט צינגיטאַנג מיט קנאה אויף אַבשלומען

צינגיטאַנג — מיר... אויך אַזוינס... אַזוינס... אַזעלכעס?

אַבשלום — אַ וועלכעס?

צינגיטאַנג — אַזעלכעס... אַזוינס... אָ, אָ, ליב... ליבן...

אַבשלום — קומען אַהיים, דאָרט אויך געבן...

צינגיטאַנג טאַנצט פֿאַר פרייד. אין דער צייט זיינען זיי דערווייל אַרויפגעגאַנגען אויף דעם באַרג. אַבשלום שטייט לינקס, שולמית רעכטס, צינגיטאַנג אין דער מיט. ער קוקט זיי אָן פֿאַרוואונדערט, ווי זיי זינגען. זיי חזרן־איבער די שבועה, יעדער איין זאַץ. פֿון דער ווייטנס, טיף אין דער סצענע, צווישן די בערג, זעט מען, ווי פּאַסטעכער קערן זיך אום מיט זייערע טשערעדעס אַהיים, זינגען און שפּילן אויף די פּייפערלעך. צום שלוס גייט שולמית אין באַגלייטונג פֿון צינגיטאַנג רעכטס און אַבשלום לינקס אויף דעם באַרג אַוועק. לבנה־ליכט.

פֿאָרהאַנג פֿאַלט שטיל